

TRT ÇOCUK KANALI

**SAĞIR, İŞİTME ENGELLİ VE GÖRME ENGELLİ
ÇOCUKLARIN TELEVİZYON
PROGRAMLARINA ENGELSİZ ERİŞİMİ
PROJESİ**

SEBEDER

25 AĞUSTOS-9 EKİM 2020

Sesli Betimleme Derneği

İÇİNDEKİLER	
1. GENEL BİLGİLER	3.-13.syf
2. KATILIMCILAR VE GÖREV DAĞILIMI	14.syf
2.1. ONAYLANAN ARAŞTIRMACI-ÇEVİRMEN-DANIŞMAN PROFİLİ	14.-16. syf
2.2. KOORDİNATÖR-ARAŞTIRMACI- EĞİTİMCİ- DANIŞMAN KATILIMCILARIN GÖREV DAĞILIMI LİSTESİ	16.-21. syf
2.3. KATILIMCILAR – ALICILAR-ODAK GRUPLAR	21.-23. syf
3. PROJE İZLEME RAPORLARI	24.-35. syf
4. KILAVUZLAR	36.-138.syf
4.1. AYRINTILI ALTYAZI KILAVUZU	36.-69.syf
4.2 İŞARET DİLİ İLE GİÇ KILAVUZU	70.-114.syf
4.3 SESLİ BETİMLEME METNİ YAZARLIĞI KILAVUZU	115.-138.syf
5. ODAK GRUBU ÇALIŞMALARI	139.-164 syf
6. PROJE SONUÇ RAPORU	165.-168.syf
7. KAYNAKÇA	169.-208 syf

1.GENEL BİLGİLER

PROJE ADI	SAĞIR, İŞİTME ENGELLİ VE GÖRME ENGELLİ ÇOCUKLARIN TELEVİZYON PROGRAMLARINA ENGELSİZ ERİŞİMİ PROJESİ
PROJENİN ANA AMACI	<p>SAĞIR, İŞİTME ENGELLİ VE GÖRME ENGELLİ ÇOCUKLARIN TELEVİZYON PROGRAMLARINA ENGELSİZ ERİŞİMİ PROJESİ SEBEDER'in (Sesli Betimleme Derneği) yürüttüğü bir projedir; TİD-GİÇ (Türk İşaret Dili Görsel İşitsel Çevirmeni) çevirmenler, Sağır editör/çevirmenler, ayrıntılı altyazı çevirmenleri ve sesli betimleme metin yazarları, çocuk edebiyatı yazarı/çevirmeni/araştırmacısı Prof. Dr. Necdet Neydim (İstanbul Üniversitesi-Çeviribilim Bölümü), engelsiz erişim uzmanı, çeviribilimci Prof. Dr. Mümtaz Kaya (Hacettepe Üniversitesi-Mütercim-Tercümanlık Bölümü), Prof Dr. Hülya Gülay Ogelman (Sinop Üniversitesi-Okul Öncesi Eğitim Bölümü), Doç. Dr. A. Şirin Okyayuz (Hacettepe / Bilkent Üniversitesi-Mütercim-Tercümanlık Bölümü) ve Dr. Öğr. Üyesi Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt'un (Hacettepe Üniversitesi- Mütercim-Tercümanlık Bölümü) danışmanlığında yürütülen projenin ana amacı:</p> <p>Görme engelli çocuklar ile Sağır kültürde büyüyen ve Türk İşaret Dilini (TİD'i) ana dili olarak kullanan çocukların, işitme engelli olup ayrıntılı altyazı ile programlara erişimi olan çocukların;</p> <ul style="list-style-type: none">• TRT Çocuk programlarına duydukları ilgiyi arttırmak;• Söz konusu alıcıların programları izleme zevkini perçinlemek;• Yayınlarla erişimle gelişen 'yaşam ve toplumsallaşma' becerisini geliştirmek,

	<ul style="list-style-type: none"> • Diğer çocuklar ile aynı haklara sahip olarak, yaşlarıyla eşit edinimlerini ve erişimlerini sağlamaktır.
PROJENİN ANA HEDEFLERİ	<ul style="list-style-type: none"> • Ana dilleri işaret dili olan Sağır ve/ya işitme engelli çocuk alıcılar için işaret diliyle ve/ya ayrıntılı altyazıyla erişilebilir çeviri kaynaklar oluşturmak, görme engelli çocuklar için programlara sesli betimleme metinleri eklenmesi için kaynaklar oluşturmak. • Yukarıda belirtilen kapsamda elde edilecek veriler ve dönütlerle benzer kaynakların oluşturulması için akademik açıdan onanmış bir proje döngüsü ve bir çeviri kılavuzu oluşturmak. • Oluşturulan proje döngüsünden elde edilen deneyimle, söz konusu alıcıların, sözü edilen programlara erişimlerini destekleyecek çalışmalara katkı sağlamak ve bu çalışmaları yaygınlaştırmak. • Proje kapsamında çeviribilimcileri, işaret dili çevirmenlerini, ayrıntılı altyazı çevirmenleri, sesli betimleme metin yazarları ile editörlerini ve engelsiz erişim için çeviri yapan SEBEDER uzmanlarını bir araya getirerek bir iletişim ve mesleki paylaşım köprüsü kurmak. • Akademik araştırmalardan ve SEBEDER'in uygulamalarından elde edilen, erişimde çeviri niteliğini geliştirmek için kullanılacak bilgileri ve birikimi uygulamaya yansıtmak. • Sağır, işitme engelli ve görme engelli çocukların birer birey olarak gereksinimlerine hizmet edecek bir proje kılavuzu hazırlamak.
PROJEDE HEDEFLENEN	<ul style="list-style-type: none"> • ÇEVİRİ: Aşağıda belirtilen TRT Çocuk Kanalı'nda yayımlanan programların işaret dili ile çevrilmiş ve/veya

ÇIKTILAR	<p>ayrıntılı altyazı ile çevrilmiş ve/veya sesli betimleme metni yazılmış sürümlerinin oluşturulması</p> <ul style="list-style-type: none">• PROGRAMLAR:<ul style="list-style-type: none">○ <i>Rafadan Tayfa</i> 57.-59.-62.Bölümleri○ <i>Pırlı</i> 03.-13.-17.Bölümleri○ <i>Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu</i> 08.-13.-16.Bölümleri○ <i>Sürpriz Kutusu</i> 72.-76.-79.Bölümleri○ <i>Şef Roka' nın Lezzet Dünyası</i> 06.-08.-11.Bölümleri○ <i>Yade Yade</i> 16.-19.-23.Bölümleri○ <i>Doru</i> 23.-30.-34.Bölümleri○ <i>Ege ve Gaga</i> 41.-44.-47.Bölümleri○ <i>Kare</i> 12.-22.-30.Bölümleri• KILAVUZLAR: Proje kapsamında edinilen verilerden ve dönütlerden yola çıkarak çocuk programlarının işaret dili ile çevirisi, ayrıntılı altyazı ile çevirisi ve sesli betimleme metin yazımı ile ilgili akademik olarak doğrulanmış 'iyi uygulama' kılavuzları ortaya koymak.• ODAK GRUBU VERİLERİ: Proje kapsamında yapılan çevirilerin hedeflenen çocuk alıcı kitleler tarafından değerlendirilmesini içeren bir odak grubu çalışmasının sonuçlarını ortaya koymak.• EBEVYN ODAK GRUBU VERİLERİ: Proje kapsamında yapılan çevirilerin hedeflenen görme engelli ebeveyn alıcı kitleler ve çocukları görme engeli olan ebeveyn alıcı kitleler tarafından değerlendirilmesini içeren bir odak grubu çalışmasının sonuçlarını ortaya koymak.
PROJENİN SÜRESİ	24 Ağustos-9 Ekim 2020

PROJE TÜRÜ	<ul style="list-style-type: none">• SEBEDER tarafından projeye destek vermek üzere belirlenen katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak çalışır/projeye katkı sağlar:<ul style="list-style-type: none">○ Çeviribilimciler/araştırmacılar○ Odak gruplarının katılımcıları• Montaj faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için gereken teknik altyapıyı SEBEDER sağlar.• Proje SEBEDER'in himayesinde gerçekleştirilir.• Projenin ana paydaşları üniversiteler, çeviribilim uzmanları, Sağır editörler, TİD-GİÇ çevirmenleri, ayrıntılı altyazı çevirmenleri, sesli betimleme metin yazarları ve görme engelli kontrolörlerdir.
PROJE KAPSAMINDAKİ FAALİYETLER	<ul style="list-style-type: none">• Paydaş toplantıları aşağıda belirtilen platformlarda yapılmıştır:<ul style="list-style-type: none">○ Zoom○ Whatsapp○ Gmail-meetgibi uygulamalar üzerinden yazılı ve görüntülü iletişim.• Aşağıda asgari toplantı sayısı ve içeriği listelenmiştir.<ul style="list-style-type: none">○ Tüm paydaşlar arasında proje tasarımı toplantıları○ SEBEDER eşgüdümünde, çeviribilimciler, çevirmenler ve editörler arasında proje döngüsü tasarım toplantıları○ Çeviribilimciler ve çevirmenler arasında çeviri sürecine ilişkin toplantılar○ SEBEDER ve tüm paydaşların katılımıyla

	<p>gerçekleşen çeviri sürecini değerlendirme ve raporlama toplantıları.</p> <ul style="list-style-type: none">• Planlama aşaması: Bu aşamada gerçekleştirilen işler:<ul style="list-style-type: none">○ SEBEDER'in eşgüdümünde süreçte yer alan uzmanlarla iş dağılımının yapılması ve zaman çizelgesinin oturtulması.○ Uzmanların görüşleri, edinilen deneyimler ve önceki çalışmalara dayanarak çevirmen profillerinin yazımı.○ Uzmanların görüşleri, edinilen deneyimler ve önceki çalışmalara dayanarak editör profillerinin yazımı.○ Uzmanların görüşleri, edinilen deneyimler ve önceki çalışmalara dayanarak çeviri sürecinde kullanılacak ilk kılavuz taslağının yazımı.○ Uzmanların görüşleri, edinilen deneyimler ve önceki çalışmalara dayanarak odak grup çalışmalarında kullanılacak anketin ve dönüt alma sürecinin tasarımı.• Uygulama aşaması:<ul style="list-style-type: none">○ Uygulama aşamasında kullanılacak teknik altyapının sağlanması ve teknik ekibin eşgüdümü.○ Uygulama aşamasında gerçekleştirilen faaliyetler:<ul style="list-style-type: none">▪ Kılavuzlarda belirtilen, çekimlerde/ çevirilerde/ metin yazımında benimsenecek ana 'çeviri yaklaşımlarının' ilgili uzmanlarca içselleştirilmesi▪ Programların, çevirmen profiline uyan
--	--

	<p>uzmanların kişisel becerilerine ve yetenek/ yetkinliklerine uygun olarak dağıtılarak paylaşılması</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Çekimlerde/çevirilerde/metin yazımlarında benimsenecek ana çalışma yöntemi (örneğin, iş bölümü, çalışma süresi vb.) belirlenmesi▪ Çekimler/çeviriler/metin yazımları süresince süreci yönetecek olan çevirmen/metin yazarı ve eşlik eden/raportör çevirmenin/metin yazarının eşgüdümlü olarak hazırlanıp çevrilecek ürünü incelemeleri, ana ilkeleri belirlemeleri ve bu kapsamda çalışma şeklini eşgüdümlü olarak yürütebilmeleri için çalışma altyapısının oluşturulması <ul style="list-style-type: none">○ Çeviriler, metin yazımı ve TİD Çekimleri:<ul style="list-style-type: none">▪ Çevirmen/metin yazarları ve eşlik eden/raportör meslektaş ile çekimlerin/çevirilerin ve metin yazımlarının sağlanması,▪ Yukarıda belirtilen süreçten elde edilen girdilerin/gözlemlerin çeviribilimciler ve editörler ile paylaşımı▪ Çekimlerin/çevirilerin ve metinlerin editörlere yollanmak üzere montajının son düzenlemesinin yapılması○ Editörlerden gelen görüşler çerçevesinde düzeltme gereken kısımların düzenlenmesi <ul style="list-style-type: none">• Kontrol etme aşaması: Kontrol aşaması 3 aşamadan oluşur;
--	---

	<ul style="list-style-type: none">○ Editörlerin son kontrolü;<ul style="list-style-type: none">▪ Tüm paydaşların kendi uzmanlıkları çerçevesinde proje döngüsü, çıktısı, kılavuzu oluşturma sürecinde yazılı girdi sağlaması. Bu girdilerin proje evrakında toplanması ve düzenlenmesi.○ Odak grubu ile yapılacak çalışma/ürünlerin gönderilmesi ve anketlerin uygulanması. (Sebeder tarafından veli izinleri alınarak yapılması)<ul style="list-style-type: none">▪ Odak grubuna gönderilecek ürünler ve anketlerin paylaşılabilceği ortamların tasarımı.▪ Anket ve görüşmelerin uygulanması.▪ Anket dönüşlerinin nicel ve nitel değerlendirilmesi.▪ Anket dönüşlerinde saptanan noktaların ürünlerin iyileştirilmesine yansıtılması.○ Odak grubundan gelen dönüte göre yapılması gereken çalışmanın tasarımı/önlem alma aşaması:<ul style="list-style-type: none">▪ Ürünlerin son haline getirilmesi ve editörler tarafından son kontrollerin yapılması,▪ Kılavuzların son haline getirilmesi ve ekip üyeleri tarafından son kontrollerinin yapılması,▪ Proje evrakının, ürünlerin, tavsiye niteliğindeki kılavuzun ve proje döngüsünün son kontrolü yapılmış, tüm ekipçe onaylanmış halinin SEBEDER tarafından resmi kabulü.
--	--

PROJENİN İÇERİĞİ	<ul style="list-style-type: none">• Proje tasarımı altyapısı• Planlama• Uygulama• Kontrol etme• Önlem alma-iyileştirme• Proje teslimi
PROJENİN KATILIMCI PROFİLLERİ	<ul style="list-style-type: none">• Çocuk edebiyatı yazarı/çevirmeni• Görsel-işitsel işaret dili çevirmeni• Ayrıntılı altyazı çevirmeni• Sesli betimleme metin yazarı• Sağır kültüre hâkim editör• Görme engelli kontrolörler• Görsel-işitsel çeviri uzmanı• Çeviribilimci• Hedeflenen kitleyi temsil eden çocuk alıcılar• Hedeflenen kitleyi temsil eden yetişkin (ebeveyn) alıcılar
PROJE KATILIMCILARININ VASIFLARI	<ul style="list-style-type: none">• Koordinatör• İşaret dili çevirmeni• Ayrıntılı altyazı çevirmeni• Sesli betimleme metin yazarı• Eşlik eden/raportör çevirmen• Editör• Araştırmacı (akademisyen)

	<ul style="list-style-type: none">• Çeviribilimci (akademisyen)• Alıcı
PROJE BİLEŞENLERİ	<p>Proje birkaç ana bileşenden oluşmuştur:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tüm paydaşlar arasında amaç, hedef, çıktı ve hedefler doğrultusunda çalışma çizelgesi, görev dağılımı, kaynak kullanımı ve benzeri konularda toplantı yapılmış ve proje işleyişine ilişkin çatı oluşturulmuştur.• Paydaşların ortak çalışma felsefesi ve amaçlar konusunda anlaşması için birlikte çalışacak alt gruplar arasında toplantı(lar) yapılmıştır.<ul style="list-style-type: none">○ Paydaş profillerinin tanıtılması ve açıklanması,○ Projenin somutlaştırılması, sürecin açıklanması, zorlukların belirlenmesi,○ Alt gruplar içinde iş dağılımının yapılması, sorumlulukların belirlenmesi.• Çekimler / çeviriler ve metinler:<ul style="list-style-type: none">○ Tasarım ve ürünlerin incelenmesi,○ İletilen kaynakların engelsiz erişime uygun hale getirilmesi için eşgüdüm,○ Ana taslak çalışmalarının yapılması,○ İlgili erişim türünün eklendiği video sürümünün son haline getirilmesi,○ Teknik montaj süreci,

	<ul style="list-style-type: none">○ Teknik kontrollerin yapılması,○ Alıcıya iletmek için kullanılacak kanalların belirlenmesi.● Çalışmanın projelendirilmesi<ul style="list-style-type: none">○ Oluşturulan ürünün alan uzmanları tarafından değerlendirilmesi,○ Farklı çeviri/metin yazımı sorunlarına yönelik çevirmen seçimlerinin tartışılması,○ Tüm engelsiz erişim türlerinde farklı çeviri yöntemlerinin ve uygulamalarının değerlendirilmesi,○ Elde edilen bulguların ve tartışmaların proje tasarımına yansıtılması.● Projelendirme çalışmasından yola çıkarak benzer materyalin çevrilmesine yönelik standart proje döngüsü tasarımının hazırlanması<ul style="list-style-type: none">○ Proje katılımcılarının profillerinin açıklanması,○ Proje sürecinin ayrıntılandırılması,○ Proje sürecinde kullanılacak çeviri/metin yazımı yaklaşımlarının açıklanması,○ Benzer projelerde dikkat edilmesi gereken konuların döküm hâline getirilmesi,○ Projelendirmede kalite standardını sağlamak için gereken altyapının sağlanması.● Projede yer alan uzman paydaşlarca belirtilen konuların
--	--

	gözden geçirilmesi ve proje taslağının yazımı.
AMAÇLANAN SOMUT PROJE ÇIKTILARI	<ul style="list-style-type: none">• Projeden elde edilecek birikim ve deneyimin SEBEDER tarafından arşivlenmesi ve uygun görülen platformlarda ve paydaşlarla paylaşılması - SEBEDER Proje Kılavuzu• Video- kayıtları• Proje kalite yönetim sistemi döngüsünde PUKO gerekli kılavuzlar (planlama kılavuzu, uygulama kılavuzu, kontrol kılavuzu)• Odak grup çalışmalarından elde edilen bilgilerle oluşturulacak proje sonuç raporu

2. KATILIMCILAR VE GÖREV DAĞILIMI

2.1 ONAYLANAN ARAŞTIRMACI-ÇEVİRMEN-METİN YAZARI-DANIŞMAN PROFİLİ

KOORDİNATÖRLER	KURUM
Çiğdem Banu YEŞİLİRMAK	SEBEDER Yönetim Kurulu Üyesi, sesli betimleme metin yazarı ve seslendirmen
ARAŞTIRMACILAR	
Prof. . Dr. Necdet NEYDİM (Araştırmacı, Eğitimci, Danışman)	İstanbul Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü
Prof. Dr. Mümtaz KAYA (Araştırmacı, Eğitimci, Danışman)	Hacettepe Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü
Prof. Dr. Hülya Gülay OGELMAN (Araştırmacı, Eğitimci, Danışman)	Sinop Üniversitesi, Okul Öncesi Bölümü Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. A. Şirin OKYAYUZ (Araştırmacı, Eğitimci, Danışman)	Hacettepe Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT (Araştırmacı, Eğitimci, Danışman)	Hacettepe Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü
Doç. Dr. Engin YILMAZ	Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı

(Araştırmacı, Eğitimci, Danışman)	(GETEM)
Oya TANYERİ (Araştırmacı, Danışman, evirmen)	SEBEDER, İşaret Dili evirmeni, Ankara Üniversitesi İşaret Dili ve Sağır alışmaları Anabilim Dalı (Akademisyen)
Berrak Fetahna FIRAT (Araştırmacı, Danışman, evirmen)	SEBEDER, İşaret Dili evirmeni
Birgl ÇELİK (Danışman)	AÇSHB-ocuk Gelişim Uzmanı
Samet DEMİRTAŞ (Danışman, Editör)	SEBEDER, Sağır Editör
Hasan DİKUYVA (Danışman, Editör)	SEBEDER, Sağır Editör, Koç Üniversitesi (Akademisyen)
Volkan KURT (evirmen)	SEBEDER, İşaret Dili evirmeni
Hayrettin BAYDIN (evirmen)	SEBEDER, İşaret Dili evirmeni
Müjde KOLÇAK (evirmen)	SEBEDER, İşaret Dili evirmeni
Ece Naz BATMAZ (evirmen)	SEBEDER, Ayrıntılı Altyazı evirmeni
ağıl DOĞAN (evirmen)	SEBEDER, Ayrıntılı Altyazı evirmeni
Beliz COŞAR (Editör)	SEBEDER, Ayrıntılı Altyazı Editörü

Nezahat ŞALKAMCI (Çevirmen)	SEBEDER, Sesli Betimleme Metin Yazarı
Olgun YILMAZ (Kontrolör)	SEBEDER, Görme Engelli Kontrolör
Zerrin YILMAZ (Kontrolör)	SEBEDER, Görme Engelli Kontrolör
Fulya AKBABA (Kontrolör)	SEBEDER, Görme Engelli Kontrolör
Berna DİKYUVA (Çevirmen)	SEBEDER, Sağır Eşlik Eden Çevirmen

**2.2. KOORDİNATÖR-ARAŞTIRMACI-EĞİTİMCİ-DANIŞMAN-EDITÖR
KATILIMCILARIN GÖREV DAĞILIMI LİSTESİ**

KATILIMCI	GÖREVİ	SORUMLULUKLARI
Çiğdem Banu YEŞİLİRMAK (SEBEDER)	Koordinatör	<ul style="list-style-type: none">• Tüm proje bileşenlerinde ev sahibi kurumun temsilcisi olarak proje denetimini ve devamlılığını sürdürmek.• Görme engelli alıcı kitle ile ilgili profil tanıtımı yapmak.• Sesli betimleme metin yazarlığı ve seslendirmesi yapmak
Prof.. Dr. Necdet NEYDİM (İstanbul Üniversitesi)	Koordinatör	<ul style="list-style-type: none">• Çocuk gelişimi ve çocuk erişimi uzmanı olarak bilgi sağlamak.• Alıcı kitleye yönelik çeviri stratejileri, felsefesi, yaklaşımı ve benzeri unsurların uygunluğunu belirlemek.• Proje somut çıktısı olan proje kılavuzunu oluşturmak.
Prof. Dr. Mümtaz KAYA (Hacettepe Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü)	Araştırmacı, Eğitimci, Danışman	<ul style="list-style-type: none">• Proje boyunca nitel ve nicel araştırma yapmak.• SEBEDER proje kılavuzunu oluşturmak.
Prof. Dr. Hülya Gülay OGELMAN (Sinop Üniversitesi, Okul Öncesi Bölümü)	Araştırmacı, Eğitimci, Danışman	<ul style="list-style-type: none">• Çocuk gelişimi ve çocuk erişimi uzmanı olarak bilgi sağlamak.• Alıcı kitleye yönelik çeviri

Ana Bilim Dalı)		<p>stratejileri, felsefesi, yaklaşımı ve benzeri unsurların uygunluğunu belirlemek.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proje boyunca nitel ve nicel araştırma yapmak. • Proje somut çıktısı olan proje kılavuzunu oluşturmak.
Doç. Dr. A. Şirin OKYAYUZ (Hacettepe Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü)	Araştırmacı, Eğitimci, Danışman	<ul style="list-style-type: none"> • Proje boyunca nitel ve nicel araştırma yapmak. • SEBEDER proje kılavuzunu oluşturmak.
Dr. Öğr. Üyesi Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT (Hacettepe Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü)	Araştırmacı, Eğitimci, Danışman	<ul style="list-style-type: none"> • Proje boyunca nitel ve nicel araştırma yapmak. • SEBEDER proje kılavuzunu oluşturmak
Doç. Dr. Engin YILMAZ (Boğaziçi Üniversitesi GETEM)	Araştırmacı, Eğitimci, Danışman	<ul style="list-style-type: none"> • SEBEDER sesli betimleme kılavuzunu oluşturmak
Birgül ÇELİK (AÇSHB-Çocuk Gelişim Uzmanı)	Danışman	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk gelişimi ve çocuk erişimi uzmanı olarak bilgi sağlamak. • Alıcı kitleye yönelik çeviri stratejileri, felsefesi, yaklaşımı ve benzeri unsurların uygunluğunu belirlemek.

		<ul style="list-style-type: none"> Görme engelli alıcı kitle/odak grubu ile anket çalışmasını yapmak
Berrak Fetahna FIRAT (SEBEDER GİÇ İşaret Dili Çevirisi Uzmanı)	Araştırmacı, Danışman, Çevirmen	<ul style="list-style-type: none"> Sağır ve işitme engelli alıcı kitle ile ilgili profil tanıtımı yapmak. Belirlenen materyalleri incelemek ve Sağır anlatıcı ve editör ile sürecin koordinasyonunu ve kalite kontrolünü sağlamak. Belirlenen materyalleri çeviri sürecine hazırlamak. İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videoların çekiminde destek vermek. Tüm proje İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik bileşenleri sürecinde araştırmacı olarak görev almak.
Oya TANYERİ (SEBEDER GİÇ İşaret Dili Çevirisi Uzmanı)	Araştırmacı, Danışman, Çevirmen	<ul style="list-style-type: none"> Sağır ve işitme engelli alıcı kitle ile ilgili profil tanıtımı yapmak. Belirlenen materyalleri incelerken aynı zamanda çevirmen ve editör ile sürecin koordinasyonunu ve kalite kontrolünü sağlamak. Belirlenen materyalleri çeviri sürecine hazırlamak, İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videoların çekiminde destek

		<p>vermek.</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videolarda işaret dili çevirisi yapmak. • Projenin tüm İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik bileşenleri sürecinde araştırmacı olarak görev almak.
Samet DEMİRTAŞ (SEBEDER Sağır Editör)	Danışman/ Editör	<ul style="list-style-type: none"> • Tüm projede işitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik editörlük ve danışmanlık hizmeti sunmak.
Hasan DİKYUVA (SEBEDER Sağır Editör)	Danışman/Editör	<ul style="list-style-type: none"> • Tüm projede işitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik editörlük ve danışmanlık hizmeti sunmak.
Volkan KURT (SEBEDER çevirmeni)	Görsel-işitsel işaret dili çevirmeni / Eşlik eden/raportör çevirmen	<ul style="list-style-type: none"> • İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videolarda işaret dili çevirisi yapmak. • İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videoların çekiminde destek vermek.
Hayrettin BAYDIN (SEBEDER çevirmeni)	Görsel-işitsel işaret dili çevirmeni / Eşlik eden/raportör çevirmen	<ul style="list-style-type: none"> • İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videolarda işaret dili çevirisi yapmak. • İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videoların çekiminde destek vermek.
Müjde KOLÇAK	Görsel-işitsel işaret dili	<ul style="list-style-type: none"> • İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videolarda işaret dili çevirisi

(SEBEDER çevirmeni)	çevirmeni / Eşlik eden/raportör çevirmen	yapmak. <ul style="list-style-type: none"> İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videoların çekiminde destek vermek.
Ece Naz BATMAZ (SEBEDER çevirmeni)	Ayrıntılı Altyazı Çevirmeni	<ul style="list-style-type: none"> İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videolarda ayrıntılı altyazı çevirisi yapmak.
Çağrı DOĞAN (SEBEDER çevirmeni)	Ayrıntılı Altyazı Çevirmeni	<ul style="list-style-type: none"> İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik videolarda ayrıntılı altyazı çevirisi yapmak.
Beliz COŞAR (SEBEDER Editör)	Editör	<ul style="list-style-type: none"> İşitme engelli ve Sağır alıcıya yönelik ayrıntılı altyazı çevirisi editörlüğü
Nezahat ŞALKAMCI (SEBEDER metin yazarı)	Metin yazarı	<ul style="list-style-type: none"> Görme engelli alıcıya yönelik videolarda sesli betimleme metin yazarlığı
Zerrin YILMAZ (SEBEDER görme engelli kontrolör)	Kontrolör	<ul style="list-style-type: none"> Görme engelli alıcıya yönelik videolarda sesli betimleme seslendirme ve metin kontrolü Görme engelli alıcı kitle/odak grubu ile anket çalışmasını yapmak
Olgun YILMAZ (SEBEDER görme engelli kontrolör)	Kontrolör	<ul style="list-style-type: none"> Görme engelli alıcıya yönelik videolarda sesli betimleme seslendirme ve metin kontrolü
Fulya AKBABA (SEBEDER görme engelli kontrolör)	Kontrolör	<ul style="list-style-type: none"> Görme engelli alıcıya yönelik videolarda sesli betimleme seslendirme ve metin kontrolü

engelli kontrolör)		seslendirme ve metin kontrolü
Berna DİKYUVA (SEBEDER çevirmen)	Sağır Eşlik Eden Çevirmen	<ul style="list-style-type: none">• Sağır alıcı kitle/odak grubu ile anket çalışmasını yapmak

2.3 KATILIMCILAR-ALICILAR-ODAK GRUPLARI

İŞİTME ENGELLİ VE SAĞIR ALICI ODAK GRUBU

3-6 Yaş/Ad-Soyad		Engellilik Durumu	Ebeveyn Ad-Soyad
1	Aras Çetindaş (4)	Sağır	Berra Çetindaş
2	Sare Demirtaş (6)	Sağır	Hasret Dilsiz Demirtaş
3	Marta Karaahmetoğlu (6)	Sağır	Liga Karaahmetoğlu
4	Beste Ustalar (4)	Sağır	Hatice Ustalar
5	Hira Geyik (6)	Sağır	Hülya Geyik
6	Lina UYSAL (5)	Sağır	Mimoza UYSAL
6-17 Yaş/Ad-Soyad		Engellilik Durumu	Ebeveyn Ad-Soyad
1	Ecenur Çınar (10)	Sağır	Jale Erdul
2	Tanem Erşan (7)	Sağır	Sevcan Dilsiz
3	N. Betül İçyeri (9)	İmplantlı	Tubanur İçyeri
4	Emre Üstünel (17)	Sağır	Süreyya Üstünel
5	Fatih Ekin-5555 (15)	Sağır	
6	Cemrenur Üstünel (12)	Sağır	Sürreyya Üstünel
7	Mahmut İsa İçyeri (7)	İmplantlı	Tubanur İçyeri

GÖRME ENGELLİ ALICI ODAK GRUBU

6-11/Yaş Ad-Soyad		Engellilik Durumu	Ebeveyn Ad-Soyad
1	Rümeysa Sancak (6)	Görme Engelli	Meryem Sancak
2	Serra Gülüm (7)	Az gören	Serpil Gülüm
3	Nurettin Kaymakçioğlu (8)	Görme Engelli	Hacer Ebuzer Kaymakçioğlu
4	Hafizenur Karamiş (10)	Görme Engelli	Sultan Karamiş
5	Ada Karakocaoğlu (9)	Görme Engelli	Şerife Karakocaoğlu
6	Meryem Yüksel (11)	Görme Engelli	Gülbahar Yüksel
7	Yusuf Yıldırım (10)	Görme Engelli	Nurşen Yıldırım
8	Fatih Akçay (8)	Görme Engelli	Hacer Akçay
9	Liza Masliakova (11)	Görme Engelli	Lila Masliakova
10	Barış Günba (10)	Görme Engelli	Ayşe Günba
11	Nisasu Okumuş (8)	Görme Engelli	Sevda Okumuş
12	Yağmur Büyükurvay (11)	Görme Engelli	Nejda Büyükurvay

GÖRME ENGELLİ EBEVEYN ODAK GRUBU

Ad-Soyad		Engellilik Durumu
1-2	Meryem Sancak ve Eşi	Görme Engelli Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
3	Serpil Gülüm	Görme Engelli Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
4-5	İdris Ekinci ve Eşi	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
6	Ramazan Akel	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
7	Murat Temel	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn

8-9	Nurşen Sunar Korkmaz ve Eşi	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
10-11	Büşra Kunduz ve Eşi	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
12	Hacer Akçay	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
13	Sultan Karamiş	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
14	Şerife Karakocaoğlu	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
15	Gülbahar Yüksel	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
16	Nurşen Yıldırım	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
17	Hacer Akçay	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
18	Lila Masliakova	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
19	Ayşe Günba	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn
20	Sevda Okumuş	Görme Engelli Çocuğu Olan Gören Ebeveyn

3.PROJE İZLEME RAPORLARI

1.ARA RAPOR

TRT ÇOCUK ÇALIŞMA ARA RAPORLAMA:18.09.2020

Projenin Konusu: Seçili ürünlerin erişimli halinin hazırlanması, odak grup izlenimi ve raporlama/kılavuz hazırlama.

TRT Çocuk teklif isteme: 17.07.2020 **Görüşme:** Nihat Kaşıkçı (TRT Çocuk Müdür)

TRT Çocuk teklif verme: 24.07.2020 teklif verildi.

TRT teklif onayı: 10.08.2020 **Görüşme:** Nihat Kaşıkçı (TRT Çocuk Müdür), TRT Finans: Murat Şentürk (Satın Alma) Teklif azaltılarak bütçesi düşürülmüş ve içerik değişikliği ile teklif onay aldı.

Görüntülerin FTP'ye yüklenmesi: 22.08.2020

Akademik grup oluşumu: Şirin Okyayuz, Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt, Mümtaz Kaya, Necdet Neydim, Hülya Ogelman, Hasan Dikyuva, Engin Yılmaz, Oya Tanyeri

SAĞIR VE İŞİTME ENGELLİ ERİŞİM GRUBU ÇALIŞMA:

Sağır ve işitme engelli erişim grubu (whatsapp): 21.08.2020

Yaş Grubu	Dakikası	Program Adı	Ayrıntılı Altyazı	İşaret Dili Çevirisi
7-12 Yaş	15	Rafadan Tayfa 57-59-62	Ece / Beliz	Hayrettin/Oya/Berrak
7-12 Yaş	12	Pırlı 03-13-17	Çağıl/Beliz	Oya/Volkan/Berrak
7-12 Yaş	12	Nasrettin Hoca 08-13-16	Ece/Beliz	Berrak/Oya
7-12 Yaş	23	Sürpriz Kutusu 72-76-79	Çağıl/Beliz	Volkan/Berrak
7-12 Yaş	6	Şef Roka'nın Lezzet Dünyası 06-08-11	Ece/Beliz	Volkan/Berrak/Oya
3-6 Yaş	12	Yade 16-19-23	-	Berrak/Hayrettin/Oya
3-6 Yaş	12	Doru 23-30-34	-	Oya/Berrak
3-6 Yaş	8	Ege ve Gaga 41-44-47	-	Müjde/Berrak
3-6 Yaş	14	Kare 12-22-30	-	Berrak/Oya

Gruba ait toplantılar:

- 1. Toplantı :** 22.08.2020 11:30-13:00 (Çiğdem Yeşilirmak, Şirin Okyayuz, Ecenaz Batmaz, Hasan Dikyuva, Samet Demirtaş ve işaret dili çevirmenleri katıldı)
- 2. Toplantı :**23.08.2020 13:00 -15:30 (Çiğdem Yeşilirmak, Şirin Okyayuz, Ecenaz Batmaz, Hasan Dikyuva, Samet Demirtaş ve işaret dili çevirmenleri katıldı)
- 3. Toplantı:** 24:08.2020 **Gün İçi 1.Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 16:00- 18:30 (Ece Naz Batmaz, Beliz Coşar, Çağıl Doğan) **Gün İçi 2. Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 23:00-02:00 (Şirin Okyayuz, Ece Naz Batmaz, Beliz Coşar, Çağıl Doğan, Berrak Fırat)
- 4. Toplantı:** 25.08.2020 20:00- 22:30 (Çiğdem Yeşilirmak, Şirin Okyayuz, Ecenaz Batmaz, Hasan Dikyuva, Samet Demirtaş ve işaret dili çevirmenleri katıldı)
- 5. Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 26.08.2020 20:00-22:00 (Şirin Okyayuz, Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt, Ece Naz Batmaz)
- 6. Toplantı:** 28.08.2020 20:00- 22:30 (İşitme ve Sağır grubu ile SEBEDER yönetimden Olgun Yılmaz, Çiğdem Yeşilirmak ve Kenan Önalın katıldı)
- 7. Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 29.08.2020 22:30- 01:00 (Beliz Coşar, Şirin Okyayuz, Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt , Ece Naz Batmaz, Çağıl Doğan)
- 8. Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 30.08.2020 15:00-18:00 (Beliz Coşar, Şirin Okyayuz, Ece Naz Batmaz, Çağıl Doğan)
- 9.Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 31.08.2020 17:30-19:30 (Şirin Okyayuz, Hasan Dikyuva, Berrak Fırat, Ece Naz Batmaz, Çağıl Doğan, Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt)
- 10.Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı** 05.09.2020 17:00-19:00 (Beliz Coşar, Şirin Okyayuz, Ece Naz Batmaz, Çağıl Doğan)
- 11. Toplantı: İşaret Dili Çekimleri Kontrol Toplantısı:** 07.09.2020 (Çiğdem Yeşilirmak, Hasan Dikyuva, Samet Demirtaş ve işaret dili çevirmenleri katıldı)
- 12.Toplantı : İşaret Dili Çekimleri Kontrol Toplantısı:** 09.09.2020 (Şirin Okyayuz, Çiğdem Yeşilirmak, Hasan Dikyuva, Samet Demirtaş ve işaret dili çevirmenleri katıldı)
- 13. Toplantı: Altyazı Grubu Kılavuz Toplantısı** 10.09.2020 **Gün içi 1. Toplantı:**

17:30-18:30 (Şirin Okyayuz, Çiğdem Yeşilirmak, Ece Naz Batmaz) **Gün içi 2. Toplantı**
20:30- 22:00 (Hasan Dikyuva, Şirin Okyayuz, Ece Naz Batmaz, Oya Tanyeri)

14.Toplantı: Altyazı Grubu Kılavuz Toplantısı 11.09.2020 20:00-21:00 (Şirin Okyayuz, Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt, Samet Demirtaş, Çağıl Doğan, Berrak Fırat)

16.Toplantı: Altyazı Grubu Toplantısı 12.09.2020 16:40-20:00 (Ece Naz Batmaz, Şirin Okyayuz, Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt)

İşaret Dili Çekim takvimi: İşaret dili çevirmenleri tüm çekimlere birlikte girerek birbirlerinin çekimlerini izleyip değerlendirme yaptılar. Çizgi film çevirileri her seferinde kayıta alınıp montajlanarak Sağır editörlere kontrole yollandı ve çevirmenler tarafından raporlandı. Sağır editörler geri dönüş değerlendirmesi yaptı. Bu değerlendirmeler ışığında diğer çekimler yapıldı.

- 1. Çekim:** 24.08.2020 **Raporlaması** 25.08.2020
- 2. Çekim:** 25.08.2020 **Raporlaması** 26.08.2020 Renkli tişörtlerden vazgeçildi, siyah tişört çekimi yapıldı.
- 3. Çekim: 26.08.2020**
- 4. Çekim: 27.08.2020**
- 5. Çekim: 28.08.2020**

Son Çekim listesi:

1. Ege ve Gaga – Müjde Kolçak
2. Rafadan Tayfa – Hayrettin Baydın
3. Şef Roka lezzet dünyası – Volkan Kurt
4. Doru – Oya Tanyeri
5. Pırıl – Oya Tanyeri
6. Yade Yade – Berrak Fırat
7. Nasrettin Hoca – Berrak Fırat
8. Kare – Berrak Fırat
9. Sürpriz Kutusu – Berrak Fırat

Raporlama: 02.09.2020 *we transferle* (Berrak Fırat tarafından) montajlı görüntüler Sağır editörlere yollandı.

Raporlama: 08.09.2020 Çevirmenler tarafından Sağır editörlere yollandı.

Odak Grubu liste: 02.09.2020 İletişimi Samet Demirtaş koordinasyonunda ve Sağır çevirmenler görüşmeleri yapacak

NOT: aşağıdaki liste değişkenlik gösterebilir

7-12 Yaş Grubu			
Adı Soyadı	İl	İrtibat Kişi	
Ecenur Çınar	İstanbul	Jale Erdul	Sağır
Eren Öksüz	İstanbul	Feride Öksüz	Sağır
Tanem Erşan	İzmir	Sevcan Dilsiz	Sağır
N.Betül İçyeri	İstanbul	Tubanur İçyer	İmplantlı
Ece Polat	İstanbul	Lima Polat	Sağır
Tuba Melek Gürbüz	İstanbul	Davut Gürbüz	Sağır
Musa Gürbüz	İstanbul	Davut Gürbüz	Sağır
Mahmut Gürbüz	İstanbul	Davut Gürbüz	Sağır
Buse Bülbül	Rize	Fatih Bülbül	İmplantlı
Fatmanur Karagöz	Sivas	Mustafa Epik	Sağır
Berk Beğen	İstanbul	Uğur Uzel	Sağır
Bade Yurdakul	İstanbul	Hayrettin Yurdakul	İmplantlı
Cemrenur Üstünel	Bursa	Sürreyya Üstünel	Sağır
3-6 Yaş Grubu			
Adı Soyadı	İl	İrtibat Kişi	
Mahmut isa içyeri	İstanbul	Tubanur İçyer	İmplantlı
Aras Çetindaş	Ankara	Berra Çetindaş	Sağır
Sare Demirtaş	İstanbul	Hasret Dilsiz Demirtaş	Sağır
Şenay Çam	İstanbul	Şengül Çam	Sağır
Marta Karaahmetoğlu	İstanbul	Liga Karaahmetoğlu	Sağır
Hira Geyik	İstanbul	Hülya Geyik	SEİÇ

Sağır Editör değerlendirmesi: 09.09.2020

Nihai çekimler: 10.-11.-12.-13.08.2020 (dört gün) (Renkli tişört-son raporlama düzeltmesi ve yeni ışıklı kameralı stüdyoda çekim) Montajı 16.08.2020'de bitti.

Ayrıntılı Altyazı Taslak Kılavuz: 11.09.2020 /ONAY BEKLİYOR

İşaret Dili Taslak Kılavuzu: 14.09.2020/ONAY BEKLİYOR

GÖRME ENGELLİ ERİŞİMİ GRUBU ÇALIŞMA:

Görme engelliler-Betimleme grubu (whatsapp): 23.08.2020 / Kontrol grubu ilavesi 03.09.2020

Gruba ait toplantılar:

1. Toplantı: 21.08.2020 yazışma ile ana çalışma prensipleri oluşturuldu.

2. Toplantı: 24:08:2020 16:30 (Çiğdem Yeşilirmak, Emine Kolivar, Hülya Ogelman) Planlama yapıldı.

Planlama ve çalışma grubu: Metin yazılımı Çiğdem Yeşilirmak-Nezahat Şalkamcı /Seslendirme: Çiğdem Yeşilirmak /Metin üzerinde editör ve çocuk çevirisi değerlendirmesi: Hülya Ogelman / Montaj: Dağ pro: Ayşegül Güven / Görme engelli son kontrolörler : Fulya Akbaba, Olgun Yılmaz, Zerrin Yılmaz.

program adı	yaş grubu	ortalama dakika	metin yazarı	Metin kontrolü	seslendirme	ses montaj	ses kontrol
Rafadan Tayfa 57-59-62	7-12 Yaş	15	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Fulya
Pırlıl 03-13-17	7-12 Yaş	12	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Zerrin
Nasrettin Hoca 08-13-16	7-12 Yaş	12	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Fulya
Sürpriz Kutusu 72-76-79	7-12 Yaş	23	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Olgun
Şef Roka'nın Lezzet Dünyası 06-08-11	7-12 Yaş	6	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Fulya
Yade Yade 16-19-23	3-6 Yaş	12	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Zerrin
Doru 23-30-34	3-6 Yaş	12	Çiğdem	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Zerrin

Ege Ve Gaga 41- 44-47	3-6 Yaş	8	Çiğdem/H ülya	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Fulya
Kare 12- 22-30	3-6 Yaş	14	Nezahat	Hülya	Çiğdem	Ayşegül	Olgun

3. Toplantı: 31.08.2020 16:30 -17:30 (Şirin Okyayuz, Hülya Ogelman, Çiğdem Yeşilirmak)

Sesli betimleme: 25.08.2020-13.09.2020 Tüm çizgi filmler tamamlandı.

Kılavuz taslak çalışması: 17.09.2020 (Taslak dosya tamamlandı)

Odak Grubu Liste: Çiğdem Yeşilirmak Koordinasyonunda iletişim, görüşme ve geri dönüşler hazırlanıyor.

NOT: aşağıdaki liste değişkenlik gösterebilir.

Sıra No	Yaş	Çocuk Görme Engelli	İletişim Kişisi	
1		Rümeysa Sancak	Meryem Sancak	Veli Onayı Alındı
2*3		Serra Gülüm/Kardeşi	Serpil Gülüm/Eşi	Veli Onayı Alındı
4		Elif Doğu	Feryal Doğu	Veli Onayı Alındı
5		Hafize	Sultan	Veli Onayı Alındı
6		Ada Karakocaoğlu	Şerife Karakocaoğlu	Veli Onayı Alındı
7		Meryem Yüksel	Gülbahar Yüksel	Veli Onayı Alındı
8		Yusuf Yıldırım	Nurşen Yıldırım	Veli Onayı Alındı
9		Fatih Akçay	Hacer Akçay	Veli Onayı Alındı
10		Lila Masliokova	X	Veli Onayı Alındı
11		Barış Günba	Ayşe Günba	Veli Onayı Alındı
12		Nisa Su Okumuş		Veli Onayı Alındı
13		Enes	Abisi	
14		Leyla	Annesi	
15		Nurettin Kaymakçoğlu		Veli Onayı Alındı
16		Meryem Polat		Veli Onayı Alındı
17		Yağmur Büyükurvay	Nejla Büyükurvay /Abla Şeyma	Veli Onayı Alındı
Toplam	17 Kişi			
Sıra No		Yetişkin Görme Engelli Ebeveyn	İletişim	
1		Meryem Sancak	Görme Engelli Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn	

2		Serpil Gülüm	Görme Engelli Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
3*4		İdris Ekinci /Eşi	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
5		Ramazan Akel	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
6*7		Dilek /Levent	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
8		Murat Temel	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
9*10		Gökhan Çapanoğlu /Eşi	Gören Çocuğu Olan Görme Engelli Ebeveyn
Topla m	10 Kişi		

Erişimli görseller link haline getirildi: 17.09.2020

İŞİTME ENGELLİ VE SAĞIR GRUP ERİŞİM LİNKİ :
vimeo.com/user/123381076/folder/2569103

GÖRME ENGELLİ GRUP ERİŞİM LİNKİ:
vimeo.com/user/123381076/folder/2569096

TRT Çocuk ve TRT Proje Koordinatörlüğü Bilgi: 18.09.2020 ara rapor paylaşıldı.

Proje Teslim Planlaması: 3 hafta içinde yapılacaktır. (Nihai gün 9.10.2020)

Proje koordinatörü: Çiğdem Banu YEŞİLİRMAK

2.ARA RAPOR

TRT ÇOCUK ÇALIŞMA İKİNCİ ARA RAPORLAMA:29.09.2020

1. İlk ara rapor 18.09.2020 tarihinde hazırlandı. (**Bakınız ek 1**)
2. **Erişimli görseller link haline getirildi: 17.09.2020**
3. Altyazılı videolar için link:
vimeo.com/user/123381076/folder/2601970
4. Görme engelli videolar için link:
vimeo.com/user/123381076/folder/2569096

5. İşaret dilli videolar için link :

vimeo.com/user/123381076/folder/2569103

6. **TRT Çocuk ve TRT Proje Koordinatörlüğü Bilgi:** 18.09.2020 ara rapor paylaşıldı.

İŞİTME ENGELLİ VE SAĞIR ERİŞİM GRUBU:

1.)Ayrıntılı altyazı ve işaret dili kılavuz durumu: Odak grup öncesi son hali tamamlandı. Odak grup dönüşleriyle son değerlendirmeler yapılarak bitirilecek.

2.)Odak grupları çalışması:

-İşitme engelli ve Sağır çocuklar odak grubunda veli onayı alınması. İletişim Sağır editörler Samet Demirtaş ve Berna Dikyuva tarafından yapıldı. Sorular ve geri dönüşler Google Forms platformundan sağlanacak şekilde hazırlandı.

-Alt yazılı için Anketi: <https://forms.gle/Z6y6GiWjafDXwxiR7>

-İşaret Dili 6-17 Yaş Anketi: <https://forms.gle/fCECse1rcdhQuzVN9>

-İşaret Dili 3-6 Yaş Anketi: <https://forms.gle/QfNpvsAZpMNNPawK7>

-Bu formlar vasıtasıyla geri dönüşler alınmaya başlandı.

-Rastgele dağılım yoluyla çizgi filmler Doç. Dr. Şirin Okyayuz vasıtasıyla belirlendi ve tablodaki şekilde Sağır editörler Berna Dikyuva ve Samet Demirtaş vasıtasıyla aşağıdaki iş planlaması gözetilerek İşitme engelli ve Sağır çocuklara iletildi.

Not: 12 yaş üzeri Sağır izleyici odak grubu kullanmak gereği kılavuz ve raporda sebep ve gerekçesi ile daha sonra bildirilecektir.

	3-6 Yaş					
1	Mahmut İsa İçyeri (7)	Samet		Tubanur İçyeri	İmplantlı	Ege ve Gaga 4, Doru 23, 30
2	Aras Çetindaş (4)	Berna		Berra Çetindaş	Sağır	Kare 12, 22, Ege ve Gaga 44, 47
3	Sare Demirtaş (6)	Berna		Hasret Dilsiz Demirtaş	Sağır	Yade 16, 19, Kaan 30
4	Şenay Çam (4)	Berna		Şengül Çam	Sağır	Kare 12, 30, Yade 23

5	Marta Karaahmet oğlu (6)	Samet		Liga Karaahmetoğlu	Sağır		Ege ve Gaga 41, 47, Doru 30, 34	
6	Hira Geyik (6)	Berna		Hülya Geyik	SEİÇ		Doru 23, 34, Yade 16, 23	
6-17 Yaş								
1	Ecenur Çınar (10)	Berna	Berna	Jale Erdul	Sağır	Pırl 13, Şef Roka 6, Nasreddin hoca 8	Pırl 3, Nasreddin hoca 13, Şef Roka 8	
2	Eren Öksüz (9)	Berna	Berna	Feride Öksüz	Sağır	Şef Roka 6, Nasreddin hoca 13, Pırl 3	Şef Roka 8, Nasreddin hoca 8, Pırl 13	
3	Tanem Erşan (7)	Samet	Samet	Sevcan Dilsiz	Sağır	Pırl 13, Şef Roka 8,	Pırl 3, Şef Roka 6, Nasreddin hoca 13	
4	N.Betül İçyeri (9)	Samet	Samet	Tubanur İçyeri	İmplantlı	Pırl 3, Şef Roka 8, Nasreddin hoca 8	Pırl 13, Şef Roka 6, Nasreddin hoca 13	
5	Kemal Cesur (15)	Samet	Samet		Sağır	Rafadan tayfa 57, Sürpriz kutusu 76, Nasreddin hoca 8,	Rafadan tayfa 59, Sürpriz kutusu 79, Nasreddin hoca 13,	59, 79,
6	Fatih Ekin (15)	Samet	Samet		Sağır	Rafadan tayfa 59, Sürpriz kutusu 72, Nasreddin hoca 13	Rafadan tayfa 57, Sürpriz kutusu 76, Nasreddin hoca 8,	57, 76,
7	Cemrenur Üstünel (12)	Berna	Berna	Sürreyya Üstünel	Sağır	Rafadan tayfa 57, Sürpriz kutusu 76, Şef Roka 6	Rafadan tayfa 59, Sürpriz kutusu 72, Şef Roka 8	59, Şef

-29.09 2020 itibariyle %50lik kısım tamamlandı ve geri dönüşler çözümlenmesi için akademik gruba teslim edildi. 5 Ekim 2020 Pazartesiye kadar kalan grupların bitirilmesi öngörülmüyor.

GÖRME ENGELLİ ERİŞİM GRUBU:

1.)Sesli Betimleme Kılavuz durumu: Odak grup öncesi son hali tamamlandı. Odak grup dönüşleriyle son değerlendirmeler yapılarak bitirilmesi planlanmaktadır.

2.)Odak grupları çalışması:

-Aşağıdaki tabloda belirlenen görme engelli odak gruplarıyla iletişimi Zerrin Yılmaz yaptı. Veli onayları ses kaydıyla temin edildi. Çocuklara sorulacak sorular görme engelli çocukların yaş gruplarına göre akademik grup tarafından belirlendi ve görüşmeleri çocuk gelişim uzmanı Birgül Gök gönüllü olarak gerçekleştirdi. Rasgele seçimle izlenecek filmlerin dağılımı Prof. Dr. Hülya Gülay Ogelman'ın geri dönüşleri ses kaydı ile temin edildi.

Sıra no	görüşme	çocuk görme engelli grup	İletişim kişisi	görüşme durumu	İzleyecekleri film listesi
1	Birgül Gök/Zerrin Yılmaz	Rümeysa Sancak (6)	Meryem Sancak	Ailenin tamamı görme engelli	Yade 16; Ege ile Gaga 41; Doru 23
2	Birgül Gök/Zerrin Yılmaz	Serra az görüyor, (7)	Serpil Gülüm	Ailenin tamamı görme engelli	Serra için Kare 22; Yade 19; Ege ile Gaga 44. Salih için Kare 12; Nasrettin Hoca 8, Doru 30
3	Birgül Gök/Zerrin Yılmaz	Nurettin Kaymakçıoğlu (8)	Hacer-Abuzer Kaymakçıoğlu	Sadece çocuk görme engelli	Rafadan Tayfa 57; Şef Roka 6; Sürpriz Kutusu 76
4	Birgül Gök/Zerrin Yılmaz	Hafizenur Karamiş(10)	Sultan Karimiş	Sadece çocuk görme engelli	Şef Roka 8; Nasrettin Hoca 13; Sürpriz Kutusu 72
5	Birgül Gök/Zerrin Yılmaz	Ada Karakocaoğlu (9)	Şerife - Savaş Karakoca	Sadece çocuk görme	Şef Roka 11; Nasrettin Hoca 16; Sürpriz Kutusu 79

			oğlu	engelli	
6	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Meryem Yüksel(11)	Gölbahar Yüksel	Çocuklar görme engelli ve anne baba görüyor	Pırıl 3; Sürpriz Kutusu 76; Rafadan Tayfa 62
7	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Yusuf Yıldırım (10)	Nurşen Yıldırım	Sadece çocuk görme engelli	Rafadan Tayfa 59; Nasrettin Hoca 8; Sürpriz Kutusu 72
8	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Fatih Akçay(8)	Hacer Akçay	Sadece çocuk görme engelli	Rafadan Tayfa 62; Nasrettin Hoca 13; Şef Roka 6
9	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Liza Masliakova (11)	Lila Masliokova	Sadece çocuk görme engelli	Pırıl 17; Nasrettin Hoca 16; Sürpriz Kutusu 76
10	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Barış Günba(10)	Ayşe Günba	Sadece çocuk görme engelli	Şef Roka 6; Sürpriz Kutusu 79; Rafadan Tayfa 59
11	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Nisasu Okumuş(8)	Sevda Okumuş	Sadece çocuk görme engelli	Pırıl 13; Şef Roka 8; Sürpriz Kutusu 79
12	Birgöl Gök/Zerrin Yılmaz	Enes Erdoğan (8)	Yıldız Erdoğan	Sadece çocuk görme engelli	Şef Roka 8; Rafadan Tayfa 57; Nasrettin Hoca 13
13	Birgöl	Leyla Delice	Zeynep	Sadece	Şef Roka 11; Pırıl 3;

	Gök/Zerrin Yılmaz	(8)	Delice	çocuk görme engelli	Nasrettin Hoca 16
14	Birgül Gök/Zerrin Yılmaz	Yağmur Büyükurvay (11)	Nejla Büyükurvay	Sadece çocuk görme engelli	Sürpriz Kutusu 72; Nasrettin Hoca 8; Rafadan Tayfa 62

-Videoları izleyen çocuklarla değerlendirme görüşmeleri tamamlandı. Sonuçlar değerlendirilmek ve çözümlenmek için akademik gruba iletildi.

-2 Ekim tarihine kadar aşağıda listelenen görme engelli ebeveyn odak grubu değerlendirmeleri tamamlanacaktır.

Sıra	çocuk bilgi	ebeveyn adı	ebeveynin durumu	izleyecekleri film listesi
1	Rümeysa Sancak (6 Yaş)	Meryem Sancak ve eşi	Görme engelli çocuğu olan Görme engelli ebeveyn	Yade 16; Ege ile Gaga 41; Doru 23
2	Serra Az Görüyor,	Serpil Gülüm	Görme engelli çocuğu olan Görme engelli ebeveyn	Kare 22; Yade 19; Ege ile Gaga 44. Kare 12; Nasrettin Hoca 8, Doru 30
3	Ahmet (Yaş 7)	İdris ikinci /eşi	Gören çocuğu olan görme engelli ebeveyn	Doru 34; Ege ile Gaga 44; Kare 12
4	Saliha Betül (Yaş 4)	Ramazan Akel	Gören çocuğu olan görme engelli ebeveyn	Ege ile Gaga 47; Kare 30; Yade 23
5	Musa Temel	Murat Temel	Gören çocuğu olan görme engelli ebeveyn	Doru 23; Ege ile Gaga 41; Rafadan Tayfa 57
6	Fatma Zehra	Gökhan Çapanoğlu /eşi	Gören çocuğu olan görme engelli ebeveyn	Doru 30; Ege ile Gaga 47; Şef Roka 11
7		Nurşen Sunar Korkmaz Ve Eşi	Gören çocuğu olan görme engelli ebeveyn	ege gaga 44 kare 22 pırl 17
8		Büşra Kunduz Ve Eşi	Gören çocuğu olan görme engelli ebeveyn	sürpriz kutusu 76 doru 30 şef roka 06

Proje Teslim Planlaması: Nihai gün 9.10.2020 olarak ön görülmektedir

Proje koordinatörü : Çiğdem Banu YEŞİLIRMAK

4.KILAVUZLAR

AYRINTILI ALTYAZI KILAVUZU

İŞARET DİLİ İLE GİÇ KILAVUZU

SESLİ BETİMLEME METNİ YAZARLIĞI KILAVUZU

AYRINTILI ALTYAZI KILAVUZU

İÇİNDEKİLER

1. TEMEL YAKLAŞIMLAR

- Projenin amacı
- Ana kısıt
- Ana sorunsal
- Kılavuzun amacı

2. ÇEVİRMEN PROFİLİ

- Altyazı çevirisi ile ilgili olarak
- Teknoloji ile ilgili olarak
- Çeviri süreci ile ilgili olarak
- Dil ile ilgili olarak
- Alıcı ile ilgili olarak
- Ekip çalışması ile ilgili olarak

3. TEKNİK KONULAR

- Parametreler
- Ekranda kalma süreleri

4. YAZIM İLE İLGİLİ KONULAR

- Anlam birimleri
- Öznenin önemi
- Noktalama işaretleri

5. SORUNSALLAR, STANDARTLAR/ÖNERİLER VE ÖRNEKLER

- Karakter isimlerinin belirtilmesi
- Nidaların çevirisi
- Şarkıların/müziklerin altyazıda verilmesi
- Söz/ses oyunlarının yansıtılması
- Bölüm başlıklarının/görseldeki yazıların çevirisi
- Yeni sözcükler
- Sayıların yazımı
- Dış sesler ve efekt sesleri

6. SADELEŞTİRME

- Amaç ve Kapsam
- Sadeleştirmede temel ilkeler
 - Görsel destek
 - Zamanların kullanımı
 - Anlamaya katkıda bulunmayan sözcüklerin/ifadelerin çıkarılması
 - Sesletimle anlaşılan diyalogların sadeleştirilmesi/açıklanması
 - Hece sayısına dikkat etmek
 - Devrik cümle kullanımından kaçınmak-Kurallı cümle kullanmak
 - Yarım kalan cümleler

7. EDİTÖR KILAVUZLARI

- Dil Denetim Editörü Profili
- Sağır Editör Profili
- Sağır Editörlerin Çizelgeleri
 - Editörlerin değerlendirme ölçütleri:
 - Editörlerin müdahalesini gerektiren durumlar
 - Editörlük akışı
- Dil Editörünün Çizelgesi
 - Editörlerin değerlendirme ölçütleri:
 - Editörlerin müdahalesini gerektiren durumlar
 - Editörlük akışı

8. ODAK GRUBU SORULARI TASLAĞI

- Ebeveyn onay form
- Çocuk formu

1.TEMEL YAKLAŞIMLAR:

1) **PROJENİN AMACI:** Sağır ve işitme engelli çocukların, çocuk programlarına erişim engeli olması çocuğun toplumla bütünleşmesi ve içinde yaşayacağı geniş toplumu tanınması açısından çok önemli bir sorundur. Erken yaşta kültürel eğitim, çocuğun toplumdan edinebileceği birikimi zenginleştirecektir. Çocuğun eğitim hayatına da doğrudan etki edecektir. Bu tür ürünler sağır ve işitme engelli çocukların 'iki dilli eğitimi' açısından da büyük önem taşımaktadır.

2) **ANA KISIT:** Görsel-işitsel ürünlerin işitsel kanalına 'sesle' değil de 'yazıyla'

(altyazı ile) erişildiğinde, bir işitsel düzgü (üründeki sesler), özünde görsel olan bir düzgüyle (yazı - altyazı) ikame edilir. İki mod (söz ve yazı) arasındaki algı ve edinim hızı farkı göz önüne alınarak çeviri yapılmalıdır. (Örneğin, işitme engeli olsun olmasın, her bireyin duyduğunu algılama hızı ile okuduğunu hem okuma hem de algılama hızı farklıdır.)

3) **ANA SORUNSAK:** Uygulamada, çoğu ürünün 'işiten dünyaya erişimi olan' çocuğa yönelik olarak tasarlandığının bilinciyle hareket etmek önemlidir. Dünyada herkes için tasarım (*design for all*) uygulamasına geçilememiştir. Dolayısıyla, ayrıntılı altyazı eklemesiyle ortaya konan ürün her anlamda bir 'çeviri üründür'. Ürünün alıcısının kültürü ve üreticisinin kültürü arasında örtüşüm olabileceği gibi, farklılıklar da olacaktır. İki alıcı kitlenin (sağır ve işitme engelli çocuk ve diğer çocuklar) 'işiten kültürdeki kültür birikimine, dünya bilgisine erişimi' arasında da farklılıklar olacaktır. Sağır çocuğun kendi kültüründe ve dilinde olmayan kavramların ve hatta düşüncelerin olabileceği unutulmamalıdır. Böyle durumlarda çevirmen profili ve seçimleri ve editörlerin yetkinliği önem kazanmaktadır.

4) **KILAVUZUN AMACI:** Söz konusu olan kısıtlar (yapılamayacaklar) ve parametreler (olasılık, değişken ya da etkenler) bağlamında oluşturulacak her kılavuz çevirmene çeviri felsefesi ve sıkça karşılaşılan sorunlar hakkında yol gösterici olabilir. Ancak, ürünlerin çeşitliliği, çıkabilecek sorunların çeşitliliği ve bunların değişik parametreler içinde değerlendirilmesinde çıkabilecek farklılıkları göz önüne aldığımızda, bir kılavuzda, çevirmenlerin soracağı tüm sorulara, karşılaşacakları tüm çeviri sorunlarına cevaplar veya çözümler olamaz. Aynı mantıktan hareketle, önerilen yöntemlerin ve yaklaşımların her bağlamda uygulanabilir olması beklenemez. Dolayısıyla, yukarıda ayrıntılandırılan 'çevirmen ve editör profili' büyük önem taşır.

2.ÇEVİRMEN PROFİLİ:

Çocuk programları için ayrıntılı altyazı çevirisi yapacak olan çevirmenin aşağıdaki vasıflara sahip olması beklenir:

Altyazı çevirisi ile ilgili olarak:

- 1) Ayrıntılı altyazı çevirisi bilgisi ve deneyimi.
- 2) Ayrıntılı altyazı sürecinde kendisine sunulan kılavuzu takip edebilme profesyonelliği.
- 3) Çocuklarla yönelik olarak tasarlanmış görsel-işitsel üründe, görsel ve işitsel düzgüleri bütünleşik olarak ve ayrı ayrı çözümlene becerisi- (Örneğin, görselden edinilen bilginin işitselde pekiştirme amacıyla tekrarlanması ile artık bilgi -fazla bilgi- olarak tekrarlanması arasındaki farkı saptayabilme deneyimi).
- 4) Ayrıntılı altyazı çevirisi uygulamasının zaman içinde alıcı profilin isteklerine ve özelliklerine, çalışma ve araştırmalara, uygulamada benimsenen esaslara göre evrileceğinin bilincinde olma ve sürekli mesleki gelişim ilkesini benimseme becerisi.
- 5) Sözlü dilde sesletimle anlaşılan nida ve ifadelerin yazılı dile geçişte anlaşılmasına özen göstermek için sözlü metinden yazılı metne çeviri geleneğine hâkim olma.

Teknoloji ile ilgili olarak:

- 1) Ayrıntılı altyazı çevirisi yapacağı kanalda kullanılacak altyapıya aşinalık
- 2) Ayrıntılı altyazı teknolojilerine hakimiyet

Çeviri süreci ile ilgili olarak:

- 1) Ayrıntılı altyazı sürecini işverenin istediği sürede tamamlayabilecek deneyim ve birikim
- 2) Ayrıntılı altyazı kılavuzunda belirtilen sorunlu çeviri durumları ile ilgili olarak doğru çeviri seçimlerini yapabilecek dil içi çeviri deneyimi
- 3) Ürün tasarımında üç aşamayı profesyonel anlamda içselleştirme: (a) çevrilecek ürünü bütünsel olarak inceleme, b) çeviriyi yapma, c) özdenetim sürecini tamamlama

- 4) Ürünün taslak çevirisini oluştururken (ön araştırma sürecinde ve çeviri çıktısının özdenetim sürecinde) doğru ve kabul görmüş referans kaynaklarını saptayabilme, bunlara erişebilme ve bunları kullanabilme
- 5) Anlam odaklı çeviri ilkesini içselleştirmiş olma
- 6) Çocuklara yönelik ürünlerde ürünün amacını (neden böyle bir ürüne gereksinim duyulduğunu) saptayabilme ve bu saptamadan yola çıkarak ürünün amacını (*skopos*) saptırmadan ürünü çevirebilme
- 7) Çocuklara yönelik tüm ürünlerin (yazın, film vb.) yetişkinlere yönelik ürünlerden farklı yaklaşımlarla ve ilkelerle tasarlandığı hakkında artalan bilgisi
- 8) Bağlam, kısıt ve parametreleri düşünerek gerektiği bağlamda kaynak metne sadakat gösterebilme, gerektiği bağlamda da metin uyarlama tekniklerine hakim olacak ve farklı çeviri stratejilerini uygulayabilecek çeviri birikimine ve yaratıcılığa sahip olma
- 9) Sözlü dilden yazılı dile geçişte okuma hızı kısıtını, uzam kısıtını ve alıcı algı kısıtını göz önüne alarak ürün tasarımı yaparken sadeleştirme ilkesini (basitleştirme yapmadan ve iletiden ödün vermeden) uygulayabilme

Dil ile ilgili olarak:

- 1) Ölçünlü yazı diline ve çocuk alıcının 'dil birikimine' hakimiyet
- 2) Hitap edilecek çocuk alıcı yaş grubuna göre duygulara hitap edebilmek için dili doğru kullanabilme (Örneğin, çocuğa komik gelecek unsurları, üzücü gelecek unsurları saptayabilmek).

Alıcı ile ilgili olarak:

- 1) Çocukların dil dağarcığına aşinalık.
- 2) Çocukların sözcük haznesine ve sözcük haznesi gelişimine ve geliştirme yöntemlerine aşinalık.
- 3) Farklı yaş grubundaki çocukların birikimlerini ve profillerini tartabilme ve belli bir alıcıya yönelik olarak ürün tasarlayabilme.

- 4) Çocukların medya okur-yazarlığı hakkında bilgi.
- 5) İşitme engelli ve sağır çocuk profilleri hakkında art alan bilgisi.
- 6) Birden çok alıcı profiline (işitme engelli ve sağır, ana dili işaret dili olan vb.) hitap edebilecek ürün tasarlama geleneğinde benimsenecek esaslara aşinalık.
- 7) Çocuk programlarında kullanılan şarkı, efekt ve benzeri dış sesleri çocuk algısı içinde ifade edebilecek deneyime ve alıcı kitle bilgisine sahip olma.

Ekip çalışması ile ilgili olarak:

- 1) Ürün düzeltiminde editör ile çalışabilme ve geri dönüşleri değerlendirerek bir sonraki uygulamalara yansıtabilme becerisi.
- 2) Belli uygulamalarda bir çeviri ortağı ile çalışabilme becerisi (iki çevirmenin aynı ürünün farklı bölümleri üzerinde eşgüdümlü çalışması).
- 3) Kendisinden önceki çevirmenlerin ürünlerinden profesyonel bilgi edinebilme, edindiği bilgiyi ilkeler halinde düzenleme ve ilkeleri kendi çevirisinde uygulayabilme becerisi.

3. TEKNİK KONULAR

- 1) Altyazı en fazla iki satır olmalıdır.
- 2) Eğer cümle iki satır hâlinde yazılacak ise görsel alta doğru sığılaştığı için üst satır kısa, alt satır uzun olacak şekilde düzenlenmelidir.
- 3) Her satır en fazla (Boşluk dahil) 32 karakter olmalıdır.
- 4) Bir kelime en fazla yedi heceden oluşmalıdır.
- 5) Altyazı ekranda bir saniyeden az kalmaz.
- 6) Eğer sahne değişmiyorsa dalga boyutunu makul uzunlukta (altyazıyı beş -altı kare) geçecek şekilde ekranda kalabilir.
- 7) Video özelliklerinde “Ayrıntılar-Resim Karesi Hızı” bölümündeki sayıyla programdaki belirtilen kare hızı değerlerinin aynı olması gerekmektedir.

8) Altyazılar arasında minimum aralık milisaniye boşluğu 80 yani en az iki kare olmalıdır.

4. YAZIM İLE İLGİLİ KONULAR:

1) Cümleler anlamlı birimler halinde bölünmeli,

- Tamlamalar, ikilemeler, arasında satır bölünme
- “-ki, -de bağlaçları, -mi, -mı soru ekleri”nden satır bölünmemeli
- İsimlerin başına ve sonuna gelen unvanlar birbirinden ayrılarak satır bölünmemeli

Bölünebilenler,

- İki cümle olduğunda nokta veya virgülden bölünebilir.

Örnek; DOĞRU İki tarafta da

aynı kilo olmalı.

YANLIŞ İki tarafta

da aynı kilo olmalı.

DOĞRU Bununla çerçeve mi

yapacağım?

YANLIŞ Bununla çerçeve

mi yapacağım?

2) Özne birimi her cümle yapısında mümkünse tekrarlanmalı. Sadeleştirme yapılırken özne olabildiğince cümle içerisinden çıkarılmamalıdır.

3) Noktalama işaretlerinin yazımı;

- **Nokta işaretinin kullanımı;**

Anlam birimlerini sonlandırmak için kullanılır. Cümleler mümkün olduğunca kısa tutulmalı ve nokta ile sonlandırılmalıdır.

- **Virgül işaretinin kullanımı;**

Konuşmanın bürünü (vurgu, ezgi, durak, ulama ve ton gibi konuşma özellikleri) için kullanılır.

- **Soru işareti kullanımı;**

Soru eki, soru içeren cümle veya sözlerin sonunda kullanılır.

Not: 1- Konuşma dilindeki soru cümlesi gibi görünen ama aslen soru cümlesi olmayan cümleler soru cümlesi olarak gösterilmemelidir.

Örnek; “Bir şey söyleyeyim mi?” yerine “Bir şey söyleyeceğim.” yazılabilir.

2- Konuşma dilindeki soru cümlesi gibi görünen ama aslen soru cümlesi olmayan cümleler komut cümlesine çevrilebilir.

Örnek; Ece bunu niye böyle yaptın, bana söyler misin! (Bu soru cümlesi değil, hesap sorma amacı taşıyan bir cümledir. Soru şeklinde yazılmamalıdır.)

3- Soru cümlesi olmayan kelime veya cümleler soru niteliği taşıyor ise soru cümlesi gibi yazılabilir veya soru işaretiyle desteklenebilir.

Örnek; Çay, kahve? **Yerine** Çay, kahve ister misiniz?

- **Ünlem işareti kullanımı;**

Altyazı çevirisinde, aynen yazı dilinde olduğu gibi yüksek sesle veya duygu yüküyle söylenen ifadeleri ya da kızgınlık, serzeniş, korku, uyarı, aşağılama, şaşkınlık, mutluluk, sesleniş, (sesin tonuna göre) bağırışma veya iğrenme gibi duyguları belirtmek için kullanılır.

Not: Ünlemin duygu yüküne bakılarak belirli cümlelerde kullanılması daha doğru olacaktır.

- **Üç nokta işaretinin kullanımı;**

- Duraksama ve tereddüt belli etmek için kullanılır.
- Cümlenin yarıda kesilip cümleye devam edilmediği durumlarda kullanılır.

- **Tire işaretinin kullanımı;**

- Bir sahnede konuşan iki farklı konuşmacının repliklerini aynı altyazıda veriliyorsa, konuşmaları ayırmak için satır başlarında kullanılır.

➤ Kekeleyen karakterlerin konuşmalarının verildiği durumlarda da kullanılabilir.

Örnek; Be-ben ge-geldim.

- **Çift tırnak işaretinin kullanımı;**

Şiir, kitap, alıntı, atasözü vb. belirtirken kullanılır.

- **Köşeli parantez kullanımı;**

Efekt ya da seslerin yazımında tercihen köşeli parantez “[]” kullanılmalıdır.

5.SORUNSALLAR, STANDARTLAR/ÖNERİLER VE ÖRNEKLER

Karakter isimlerinin belirtilmesi:

Sorunsal:

KISIT: Yazı dilinde (altyazıda) karakter isimlerinin belirtilmesi çocuk alıcı açısından ‘bir okuma yükü’ getirebilir.

SORUN: Görselde kimin konuştuğunun açıkça belli edilmediği durumlarda,

i) altyazının uzun olması durumunda

ii) çocuk alıcının görsele yeterince dikkat edememesi durumunda

iii) dış seslerin olduğu kurgularda

ve benzeri durumlarda alıcı açısından ‘kimin konuştuğunun’ ayrıştırılması da önemlidir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Dolayısıyla, karakter isimlerinin yazılacağı durumlar olacaktır. Çevirmenin görselden edinilen bilgiyi:

i) karakterin görünüp görünmediğini,

ii) kimin konuştuğunun belli olup olmadığını, vb.

tartarak, bir çevirmen seçimi yapması gerekir.

Yazım ilkeleri: Karakter isimlerinin TÜMÜ BÜYÜK HARF olacak şekilde ve diyaloglardan ayrıştırılacak şekilde ismin ardından iki nokta üst üste konularak (:) yazılması gerekir: Örnek: AYŞE:

Karakter isimlerinde anlamlandırma: Karakter isimleri Türkçede kullanılan ölçünlü

isimler olduğunda çevirmen bu isimleri aynıyla yazı diline yansıtır.

Ancak, bazı 'karakter isimleri' lakap olabilir (Burnu akan bir çocuğa arkadaşlarının 'AKIŞKAN' adını takması gibi) veya örneğin, o karakteri betimlemeye yönelik olarak türetilmiş 'uydurulmuş isim' olabilir. (Örneğin, bir programda sunucuya eşlik eden 'bilgisayar/robot' benzeri bir karaktere 'DÖNÜŞTÜRATÖR' isminin verilmesi gibi.) Bu gibi durumlarda çevirmenin seçim yapması gerekir: Seçimlerini aşağıda belirtilen parametreleri kullanarak yapabilir:

-Sözü edilen karakter için kullanılan 'isim' göndermesiyle birlikte alıcı kitle için anlamlıysa aynıyla yazılır: Örneğin: Çok hızlı koşan veya tepki veren bir robotun adı IŞIK HIZI ise bu isim aynıyla kullanılabilir. Söz konusu yaş grubunun 'ışık hızını' bildiği varsayılıyorsa ve ismin yazılması altyazı uzam kısıtlarına (karakter ve satır sayısı) uyuyorsa, o zaman bu ismin aynıyla yazılması bir sorun yaratmayacaktır.

-Sözü edilen karakter için kullanılan isim alıcı kitlenin okumasını zorlaştıracaksa bunun farklı bir şekilde ifade edilmesi olasılığı düşünülebilir. Örneğin, program sunucusu ile etkileşimli olarak programda yer alan 'DÖNÜŞTÜRATÖR' adı verilmiş 'karakter', sunucuya el işi projeler yapması için belli şekillerde 'dönüştürebileceği malzemelere' ve bu malzemeleri nasıl kullanabileceğine dair bilgi vermektedir. Karakter ismi altyazıdaki uzamsal kısıtları zorlayacak oranda uzunsa ve isimle gönderme yapılan söz oyununun (malzemelerin el işi projelere dönüştürülmesi vb.) alıcı kitle tarafından anlaşılacağı düşünülüyorsa, kapsayıcı bir tabir kullanılması düşünülebilir. Örneğin, ROBOT.

Uydurulmuş isim veya lakaplarda anlamlandırma: Bir karaktere bir lakap takılmışsa, eğer programda karakterin gerçek ismi de geçiyorsa, çocuk alıcıda kafa karışıklığı yaratmamak amacıyla karakter ismi yazılırken her zaman karakterin 'gerçek ismi' kullanılır.

Örneğin, bir çocuğun ismi ALİ, annesi, öğretmeni ve çevresindeki yetişkinler kendisine 'Ali' diye hitap ediyorlar. Ancak, arkadaş grubunda lakabı 'PATRON' ve arkadaşları ona 'Patron' diye hitap ediyorlar. Bu lakap Ali adındaki çocuğun söz konusu olan çocuk grubunda 'lider' konumunda olduğunu bir ifadesi ve/ya 'patronluk tasladığının' bir ifadesi olabilir. Bu gibi durumlarda alıcının bu ayrımı anlayacağı varsayılır ve diyaloglarda, karaktere seslenilirken, 'Patron' göndermesi aynıyla aktarılır, ancak karakter isimleri yazımında karakterin gerçek ismi yazılır. Örneğin:

Ali ve Hasan bahçede oynamaktadırlar. Ali'nin annesi mutfak penceresinden Ali'ye seslenir.

ANNE: Ali, bakkaldan bir ekmek alır mısın, lütfen.

ALİ: Tamam anne.

HASAN: Patron, oyun yarıda kalacak. Gitme.

ALİ: Olmaz Hasan. Gitmem lazım.

HASAN: Patron, annen bakkala telefon etsin.

Bazı durumlarda karaktere takılan lakap 'geçici' bir lakap olabilir. Böyle durumlarda çevirmenin 'diyalog içeriğini düşünerek' çevirmen seçimi yapması gerekir. Örneğin,

-Çocuklar kendi aralarında kavga ediyorlar. Bu kavga sırasında bir çocuk (FATMA) geri adım atmıyor ve arkadaşları ona 'İNATÇI' diye hitap etmeye başlıyorlar. Karakter isimlerinde FATMA ismi yukarıda belirtilen ilkelerden devamlı FATMA diye yazılır; ancak bazı durumlarda diyalog içlerinde de İNATÇI lakabı FATMA ile ikame edilebilir. Çevirmen anlaşılabilirliği ön plana alarak seçimini yapar. Lakabın kullanılması anlamayı zorlaştırmıyorsa baş harfini büyük harfle yazarak diyalog içinde aynıyla bırakabilir (örneğin, İnatçı) veya karakterin gerçek ismiyle ikame edebilir (örneğin, Fatma). Çevirmenin konuşmadaki duygu yükünü, espriyi ve anlamı dikkate alarak bir seçim yapması gerekir.

Örnek:

FATMA: Hayır. Özür dilemem.

NUR: İnatçı adını taktık sana.

CAN: Çok inat ediyorsun.

FATMA: Bana İnatçı demeyin!

.....

Kaynak diyalog: Bizim İnatçı da arkadaşlarını hiç düşünmüyor.

Örnek çeviri: Fatma arkadaşlarını hiç düşünmüyor.

Nidaların çevirisi:

Sorunsal: Sözlü dilde vurgu, sesletim ve benzeri ile anamlanan nidaların altyazıda yansıtılması sorun olabilir.

Bu tür nidalara aşına olmayan çocuk alıcılar için nidaların altyazıda yansıtılması kimi zaman kafa karışıklığına neden olmakta, kimi zaman da altyazı metnini anlaşılmaz kılmaktadır.

Örnek 1:

A: Ayşe okula gitmedi.

B: Aa..(şaşıırma)

A: Ayşe okula gitmedi.

B: Aa.. (sinirlenme)

A: Ayşe okula gitmedi.

B: Aa.. (kötü olmuş, ne kadar yazık olmuş)

Örnek 2:

A: Ah. (canının acıması)

B: Peynir aldın mı?

A: Ah, unuttum (tüh, ne yazık ki, üzgünüm anlamında)

Çevirmenin, yukarıda verilen örnekteki nidadan da anlaşılacağı üzere, üç seçeneği vardır.

Birincisi nidayı aktarmaktır. Bu bağlamda, görselden destek aldığına (örneğin, kurguda ve görselde karakterin canı acıdığı için 'ah' dediğinin belli olduğuna) emin olduğu

durumlarda, nidayı aynıyla altyazıya yansıtabilir.

İkincisi ise nidanın 'amacını' yansıtarak açıklama tekniğini kullanmaktır. Örneğin, 'ah, unuttum' yerine 'Unuttum. Özür dilerim/üzgünüm' şeklinde çevirmesidir.

Üçüncüsü ise nidayı tamamen çıkartmaktır. Örneğin,

A: Ayşe 10 yaşına bastı	A: Ayşe 10 yaşına bastı
B: Ya. Öyle mi. Çok büyümüş.	B: Öyle mi? Çok büyümüş.

Çevirmenin nidaları söz konusu olduğunda, aşağıdaki parametreleri düşünerek bir çeviri seçimi yapması gerekir:

- 1) Nida altyazıda yansıtıldığında kafa karıştırıyor mu/anlamayı zorlaştırıyor mu/metni anlamsızlaştırıyor mu?
- 2) Nida altyazıda yansıtılmazsa (çıkartılsa), metinde (üründe) bir anlam kaybı veya ifadedeki duygu yükünde (üzüntü, sevinç vb.) bir farklılık oluyor mu?
- 3) Nida olduğu gibi yansıtılmıyor veya çıkarılmıyorsa, bu nida metinde hangi duyguyu, düşünceyi vb'ini ifade ediyor ve bu yazı dilinde nasıl yansıtılabilir?

Sarkıların/müziklerin altyazıda verilmesi:

Sorunsal: Şarkı kavramı ve müzik kavramı Sağır kültürde de vardır. Ancak, işiten dünyaya özgü şarkı ve müzik geleneği ile bire bir örtüşmez.

Dolayısıyla, gerek şarkı sözlerinin yansıtılmasında gerekse jenerik veya geçiş müziği olarak kullanılan sessel öğelerin yansıtımında çevirmenin bazı seçimler yapması

gerekir.

Çevirmen bu seçimleri yaparken bazı kısıt (yapılamayacaklar) ve parametreleri (olasılıkları, değişkenleri ve etkenleri) düşünerek hareket etmelidir.

1) Şarkı/müzik ürünün anlaşılması için merkezi önemde midir?

- i. Sahne geçişleri: Örneğin, bir sahneden bir diğerine geçerken ürünün jenerik müziği çalıyor ve aynı zamanda görselde de bir sahne geçişi görünüyorsa, çevirmen bunu altyazıya yansıtılmayı seçebilir. Çocuk alıcı sahnenin değiştiğini görselden anlayacaktır. Ayrıca, alıcı için 'jenerik müziği' ifadesi bir anlam ifade etmeyebilir ve gereksiz okuma yükü getirebilir.
- ii. Sahne atmosferi: Örneğin, bir sahnede çocuklar oyun parkında çok eğleniyorlar ve fonda sözleri olmayan neşeyi, eğlenceyi çağrıştıran bir müzik çalıyor. Bu 'sessel' öge atmosferi yarattığı için önemli görülebilir. Bu durumda, çevirmenin bu şarkının yarattığı atmosferi 'yazılı dilde nasıl ifade edeceğini' belirlemesi gerekir: Örneğin, 'neşeli müzik'.

2) Şarkı, hikâye örgüsüne bir art alan bilgisi ekliyor veya hikayedeki bir konuya vurgu/ekleme/açıklama getiriyor mu?

- i. Jenerik şarkıları: Bazı jenerik şarkılarında, üründe anlatılacak karakterler veya olaylarla ilgili bilgi verilebilir. Örneğin, *Rafadan Tayfa* çizgi filminde jenerik şarkısında Rafadan Tayfa'nın nasıl bir grup olduğu ve ne yaptıkları anlatılmakta ve hikâyeye bir giriş sunulmaktadır. Bu gibi bağlamlarda

-sadeleştirme yaklaşımı kullanılarak (BKZ. sadeleştirme),

-şarkının aktarıldığı nota işareti (♪) ile her satır başında belirtilerek,

-şarkıdaki tekrarlar (nakaratlar) aza indirgenerek,

-anlamı bozmadığı ve Türkçe ölçünlü yazı dilinde aktarılacak şekilde kurgulandığı anlarda uyakları aynıyla aktarmaya özen göstererek

çeviri yapılabilir.

- ii. Hikâye kurgusu içinde şarkılar: Bazı ürünlerde, karakterler bir şarkı söyleyebilirler ya da fonda bir şarkı çalar ve bu şarkı hikayedeki bir unsuru vurgulamak için kullanılır.

Örneğin, yalancı bir karakterin anlatıldığı bir bölümde karakterin arkadaşları 'Yalancı Çoban' şarkısını söyleyebilirler veya şarkı (sözleriyle birlikte fonda çalabilir). Bu gibi durumlarda çevirmenin belli seçimler yapması gerekir.

-Çevirmen, ilk önce şarkıyı yansıtabilecek uzama ve zamana sahip olup olmadığına bakmalıdır. Şarkının geçtiği saniyeler içinde (alıcının okuma hızını da düşünerek) şarkıyı yansıtabilecek durum yoksa, yalnızca şarkı ana içeriğini yansıtmayı uygun görebilir:

Örneğin: ♪YALANCI, SANA KİMSE İNANMAZ♪

Veya şarkı alıcılar tarafından biliniyorsa veya başlık yeterince açıklayıcı ise şarkının adını yazabilir

Örneğin: ♪YALANCI ÇOBAN♪

-Şarkının sözlerini yansıtabilecek uzama ve zamana sahipse, anlamsal çeviri ilkeleri doğrultusunda, şarkı sözlerini yazabilir.

3) Şarkı veya müzik ögesinin tamamen çıkarılması metnin anlaşılmasını zorlaştırıyor veya izleme zevkinden eksiltiyor mu?

- İlkesel olarak, hiçbir sessel ögenin metinde işlevsiz olduğu düşünülmemelidir. Asgari bir anlatıyla da olsa (örneğin, şarkı adı, şarkı ana fikri, şarkı olduğunun ifadesi vb.) aktarılması gerekir.
- İlkesel olarak, söz konusu sessel öge alıcının ürünün anlaşılmasında merkezi öneme sahip değilse, çocuk alıcıyı gereksiz yere tekrarlarla okumadan soğutmamak gerekir. (Örneğin, bir şarkıda aynı satırın 5 defa tekrarlanması gereksiz olabilir.)
- İlkesel olarak, müzik ögesinin açıklaması (betimlemesi) yapılırken (örneğin, 'neşeli müzik') çocuk alıcının anlamayacağı türden betimlemeler veya uzun betimlemeler yapılmamalıdır. (Örneğin, tehlikeyi çağrıştıran

müzik.)

Söz/ses oyunlarının yansıtılması:

Sorunsal: Ürünlerde geçen söz oyunlarının veya sesteş sözcüklerle yapılan oyunların altyazıya yansıtılması çevirmen için (kimi bağlamda) sorunlu olabilir.

a) Şarkılarda ve benzer sessel öğelerde uyak gibi unsurların yansıtılması önemli olabilir; ama her zaman anlam merkezi önemde olacaktır. Bu gibi durumlarda çevirmenin seçimler yapması gerekir.

b) Çift anlamlı sözcükler/kullanımlar: Örneğin, bozuk para ile 'yazı-tura' oynayan çocukların anlatıldığı bir sahnede, çocuklar bozuk parayı fırlatıp 'yazı' veya 'tura' derler. Para üç defa üst üstte yazı gelir. Bir çocuk da hep tura demiştir. Çocuk sinirlenir ve 'Bu 'bozuk' para' veya 'Bu para 'bozuk'' diye hem 'bozuk paraya', hem de paranın hep yazı gelmesine göndermede bulunup espri yapar. Bu gibi durumlarda çevirmen söz konusu ögeyi vurgulamak için bir yol bulabilir: Örneğin, kullandığı programın kısıtlarına göre, eğik yazı ile yazabilir, tümünü büyük harfle yazabilir, farklı renkte yansıtabilir vb. Bu seçenekte sessel olarak algılanan 'oyun' yazıda da algılanacaktır.

c) Çocuk alıcının sözcük dağarcığı: Bazı durumlarda ise akranları ile aynı büyük topluma erişimi olmayan Sağır çocuk alıcının sözcük dağarcığı çevirmeni kısıtlayabilir. Örneğin:

Elinde piknik örtüsü ve piknik sepeti olan bir çocuk okula giden bir başka çocuğun yanına gider.

A: Okulu gitmeyelim bugün. Gel piknik yapalım.

B: Sen de serdin. Bu böyle olmaz.

A: (Örtüyü göstererek) Daha sermedim. (Espri yaptığını belli edecek şekilde gülümser)

Yukarıda örneklenen durumlarda:

-sözlü dilde/argoda kullanılan deyişlerin hedef çocuk alıcılar tarafından bilinip bilinmeyeceğinin tartılması,

-görseldeki bilginin konuyu ne kadar açıkça ortaya koyduğunun anlaşılması,

-diyalogların devamından söylenenin anlaşılıp anlaşılmayacağı düşünülerek uygun bir

çeviri tekniği benimsenmesi gerekir.

Çevirmen kimi durumda ögeyi anıyla bırakmayı, kimi zaman metinde vurgulamayı, kimi zaman da uyarlayarak çevirmeyi seçebilecektir.

d) Sesteş olan/uyaklı satırların yazı dilinde farklılaşması: Eğer uyak, diyalog yazı diline yansıtıldığında aynı harflerle yansıtılıyorsa (örneğin, dana, ana, bana) çocuk alıcı bunu algılayacaktır.

Ancak, uyak yapmak için cümle devrik yazılmışsa ve yazı dili geleneğine uygun değilse, çevirmenin uyağı yansıtmamayı düşünmesi gerekir.

Uyak merkezi önemde değilse, uyağın değil, anlamın yansıtılması öncelik kazanacaktır.

Bölüm başlıklarının/görseldeki yazıların çevirisi:

İlkesel olarak,

- ürünlerin başlıklarında/görseldeki yazılarda değişiklik yapılmaması,
- bu örneklerde çocuğun bilmediği sözcük varsa bile aynen yazılması,
- öğeler görselde yer alsa bile altyazıda yansıtılması (tekrarlanması) önemlidir.

Yeni sözcükler:

Sorunsal: Çocuklara programları izleyerek yeni sözcük ve kavramları öğrenirler. Ancak, dış dünyaya erişimi akranlarına kıyasla daha az olan bir çocuk tarafından bu kavramların algılanması kimi zaman daha güç olabilmektedir.

Aynı mantıktan hareketle, sözü edilen çocuğun sözcük dağarcığı da daha dar olabilecektir.

Dolayısıyla, yalnızca programda öğretilen yeni kavramlar değil, programda geçen başka kavramlar da çocuk alıcı için 'yeni sözcük/kavram' olabilecektir.

1) İlkesel olarak, çocuk alıcının sözcük veya kavram dağarcığını genişletmek için ürüne eklenmiş olan sözcüklerin altyazıda da yer alması (sadeleştirme ve silme yapılmaması) önemlidir.

Örneğin, farklı yapıştırıcıların örneklerle anlatıldığı bir programda çevirmen uhu, tutkal, sıvı yapıştırıcı, Japon yapıştırıcı gibi alıcı kitlenin aşına olmayacağı sözcüklerle karşılaşabilir.

Programın amacı çocuk alıcıya bunları öğretmekse, çevirmenin bu gibi öğeleri ilk geçtikleri yerde 'yeni bir kavram/sözcük' olduğunu anlatmak için TÜMÜNÜ BÜYÜK HARFLE yazması gerekir. İlk geçtiği bağlamda BÜYÜK HARFLE yazılan sözcükler/kavramlar, altyazı metninin devamında küçük harfle yazılacaktır.

2) Sağır veya işitme engelli çocuğun, çevresindeki dünyaya ve dolayısıyla dünya bilgisine erişiminin daha kısıtlı olabileceği, eğer söz konusu çocuğun ana iletişim dili Türk işaret dili ise kültüründe veya işaret dilinde bazı kavramların farklı şekilde ifade edildiği veya olmadığı gibi farklılıklar göz önüne alınmalıdır.

Dolayısıyla, bazı kavramlar program yapımcısı açısından veya ilk alıcılar (işiten çocuk) açısından 'YENİ KELİMLER/KAVRAMLAR' olmasa da söz konusu çocuk alıcı için 'yeni' olabilir.

Çevirmenin bu konuda özen göstermesi ve mümkün olduğu durumlarda bu gibi kavramları saptayarak 'yeni sözcük/kavram' olduğunu belirtecek şekilde altyazıda yansıtması gerekir. Böylece alıcı çocuğun sözcük haznesi de gelişecektir.

3) Ancak, alıcı çocuğun tanımakta zorluk çekeceği düşünülen her sözcüğün veya kavramın BÜYÜK HARFLE yazılması sorun olabilecektir. Örneğin, bir cümlede veya bir programda 20 adet yeni sözcük/kavram yüklemesi yapılması çocuk alıcının ürünü izlemesini zorlaştıracak ve izleme keyfini kıracaktır.

Çevirmenin bu kavram ve sözcüklerin sayısını 'makul bir oranda' tutması önemlidir. Programdaki yeni sözcük/kavram sayısına göre bazı kavramları veya sözcükleri çocuk alıcının anlamasını sağlayacak şekilde eşdeğerleriyle karşılaması söz konusu olabilir.

Sayıların yazımı:

İlkesel olarak, sayılar rakamlarla (1, 2, 3 vb.) yazılmalıdır.

1) Ancak, çevirmenin altyazının bütününe bakarak bazı kararlar vermesi ve gerekirse altyazı metnini daha anlaşılır hale getirmesi önemlidir.

Örneğin, bir tartıya 8 kilo ağırlık konulan bir deneyin anlatıldığı bir programda ağırlıkların adedi (her bir ağırlık 2 kilo ve masada 4 adet 2 kiloluk ağırlık var), ağırlığın kendisi (2 kilo veya toplamda 8 kilo) vb. unsurlar varsa, altyazı metninde bu kadar sayıda rakamın olması kafa karışıklığı yaratabilir. Böyle bir durumda, bu kafa karışıklığını engelleyecek yöntemler tercih edilebilir.

'2 tane 4 kiloluk ağırlık koyduk,' çocuk alıcı tarafından algılanması kolay bir cümleyken, '2, 4 kiloluk ağırlık koyduk' kafa karışıklığı yaratır.

Peş peşe sıralanan rakamlarda sayıların 'neye' (mesela, örnekte ağırlığa ve adete) işaret ettiğinin açık olması önemlidir.

2) Çevirmen, kimi zaman, 'birinci', 'ikinci' gibi ifadeleri de rakamla ikame etmeyi seçebilir.

Örneğin, görselde üzerinde 'Kutu 1' ve 'Kutu 2' yazan iki kutu varsa ve anlatıcı bunlardan 'birinci kutu' ve 'ikinci kutu' diye söz ediyorsa, çevirmen, görselden de destek alarak bunları altyazıda 'kutu 1' ve 'kutu 2' olarak belirtebilir.

Dış sesler ve efekt sesleri:

Sorunsal: İşitsel kanaldan aktarılan dış sesler ve efektlerin altyazı metninde yer alması kimi zaman metnin anlaşılması için önemlidir.

Kimi zaman da çocuk alıcı için başa çıkılamayacak bir okuma yükü getirir.

Dolayısıyla, dış ses ve efektlerin bazı kısıtlar ve parametreler düşünülerek altyazı metnine yansıtılması önemlidir.

1) Dış ses ve/ya efekt hikâyenin bütünlüğü içinde merkezi bir anlam ifade ediyor mu?

Çevirmenin bu soruya vereceği cevaba göre:

- i) altyazıya dahil etmemeye;
- ii) dış ses veya efekti altyazıda kısaca aktarmaya;
 - i. Örneğin, bir sahnede çocuklar bir parktan geçerlerken çevrelerinde kuş cıvıltıları duyulmaktadır. Çevirmen bu 'sesi' aktarmak için (zaman ve uzam kısıtı yüzünden) diyalogları kısaltmak zorunda kalacaksa bu gereksiz olacaktır. Ortamın park olduğu görselden anlaşılmakta, kuş cıvıltısı sesi ise verilen örnekteki hikâyede merkezi bir önem taşımamaktadır.
 - ii. Ancak, başka bir örnekte dış ses merkezi önemde olabilir. Bir çocuğun düştüğü ve acıyla bağırdığı duyuluyor. Çocuk karakterler bu sesi duyunca arkadaşlarına yardıma koşarlar. Bu örnekteki 'dış ses' önemlidir ve altyazıda yansıtılmalıdır.

2) Dış ses ve/ya efekt hikâyede ne kadar etkin bir öge?

Çevirmen görseli ve hikâye akışını dikkate alarak dış ses veya efekti yansıtıp yansıtılmamayı seçebilir:

- a. Örneğin, çocuk karakterler komiklik olsun diye 'telsizle konuşuyormuş gibi' gibi telsiz sesi çıkarırlar. Karşı karşıya durmalarına rağmen ellerinde telsiz tutuyormuş gibi ellerini ağızlarına yakınlaştırıp birbirleriyle telsizle konuşuyorlarmış gibi yaparak 'şaka yaparlar/oyun oynarlar'. Bu örnekte olduğu gibi görselle de desteklenen bir dış ses (telsiz cızırtısı) vardır. Bu ögenin altyazıda yansıtılmaması görselin anlamsızlaşmasına neden olacaktır.

b. Başka bir örnekte, çocuk karakterler bahçede bir deney yapmaktadırlar. Deneyde bir tartıyı dengede tutmaya çalışırlar. Tartı dengede durmayınca tartının üstünde duran bir kova su tartının önünde duran çocuğun üstüne dökülür ve çocuk ıslanır. Görselde kovanın devrildiği, suyun döküldüğü, çocuğun ıslandığı açıkça görülür. Bu gibi bir örnekte (su dökülme sesi) veya (su sesi) gibi bir açıklama eklenmesi gereksiz olabilir.

3) Dış ses ve/ya efekt hikâyede hangi sıklıkla geçiyor?

Bir dış ses veya efekt hikâyede atmosferi sağlamak için veya kurgunun merkezi bir parçası olarak kullanılabilir.

Örneğin, bir robot ile bir sunucunun yer aldığı bir programda robot karakter (elektronik tuş sesleri çıkartarak) konuşur. Sunucunun etkileşim içinde olduğu bir 'karakterdir'. Robotu anlayan tek kişi sunucudur ve robota verdiği cevaplardan izleyenler robotun ne dediği konusunda çıkarımda bulunurlar.

Yukarıda verilen türde örneklerde bu 'anlaşılmayan sesin' veya 'dış sesin' altyazıda yansıtılması (Robot konuşuyor) önemlidir. Aksi takdirde karakterlerin etkileşimi anlaşılmayacaktır.

Dış ses ve efekt seslerinin yazımı:

Dış seslerin ve efekt seslerinin diyaloglardan ve karakter isimlerinden ayrıştırılması önemlidir. Aksi takdirde bir diyalogun devamı olarak algılanabilir.

İlkesel olarak:

- 1) Dış seslerin ayraç içinde verilmesi,
- 2) Dış seslerin farkı bir yazı türüyle verilmesi (örneğin, eğik yazı)
- 3) Dış ses bir karakterin sesi ise ayrı bir altyazı satırında verilmesi,
- 4) Efektler diyalogun iletiliş şekli ile ilgiliyse söz konusu olan repliğin başında verilmesi:

(Örneğin, karakterin sesi telefonda geliyorsa: TEO [telefonda]: Şef Roka

bugün gelebilir misiniz?

gibi ya da sahne değişip karakter arkadan anlatmaya devam ettiğinde TEO [anlatıyor]: Arkadaşlarım benimle dalga geçiyordu.

6. SADELEŞTİRME:

Bu bölümde çocuk alıcıya yönelik altyazı çevirisinde sadeleştirme yaklaşımına örnekler verilmekte ve kılavuzun başka bölümlerinde değinilmeyen konulara değinilmektedir ancak, sadeleştirme yaklaşımı kılavuz boyunca açıklanan bölümlerde (bkz. nidalar, şarkılar vb.) bölümün içinde de ayrıca anlatılmaktadır.

AMAÇ ve KAPSAM

Konuşmada iletilen diyalogun aynıyla altyazıya aktarılmamasını içeren 'sadeleştirme' yaklaşımının iki temel amacı vardır:

- 1) Çocuk alıcının okuma hızını dikkate alarak 'okuyabileceği' bir metin yaratmak,
- 2) Çocuk alıcıya görsel olarak sunulan (altyazı olarak) işitsel düzgünün (diyalogların) 'algılanabilir' olmasını sağlamak.

Sadeleştirme yaklaşımı, bir metni basite indirgeme ile karıştırılmamalıdır.

Çocuk alıcıya iletilen bilgide bir azaltmaya gidilmemelidir.

Çocuk alıcının izleme zevki olumsuz etkilenmemelidir.

Sadeleştirme yapıldığında düşünülmesi gereken bazı temel konular vardır:

- 1.)Programın hitap ettiği yaş grubunun bilgisi (genel kültür, akademik birikim, dünya bilgisi vb.)
- 2.)Programın hitap ettiği yaş grubunun okuma hızı
- 3.)Programın hitap ettiği yaş grubunun sözcük ve kavram dağarcığını geliştirme becerisi ve hızı

Sadeleştirme yaklaşımında birkaç farklı teknik kullanılabilir:

- 1) Kaynaktaki sözcük, kavram vb. sayısında azaltmaya gitmek
 - a. Örnek: Görselde bir grup çocuk görünür. Bir yere gidilmesi düşünülmektedir.

'Sen, ben, Ayşe, Can, Hasan, hep birlikte gidelim' yerine 'Hep birlikte gidelim'
- 2) Kaynaktaki cümle yapısını değiştirmek (BKZ: Devrik cümle ve kurallı cümle ile ilgili örnekler)
- 3) Kaynaktaki diyalogu aynıyla aktarmak yerine amaçlanan anlamı veya etkiyi yaratacak eşdeğeri ile karşılamak (BKZ: Nidalar)
- 4) Kaynaktaki iletiyi daha anlaşılır kılmak için 'yeniden dillendirerek/düzenleyerek yazmak' (BKZ: Dış sesler/efektler; devrik cümle vb.)
- 5) Kaynak sözlü iletiyi yazı dilinde ölçünlü bir dille ifade etmek. (BKZ: Yazım kuralları)

Sadeleştirmede temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Görsel destek: Görselde var olan bir öge ancak altyazıda uzam ve zaman kısıtı olmadığı durumlarda yansıtılmalıdır.

Örnek: 'Şimdi de sağdaki mavi küçük çekmecemizi açıyoruz.'

Örnekte belirtilen 'çekmece' yakın çekimdeyse, mavi olduğu, küçük olduğu ve sağda olduğu belli ise, başka bir çekmece ile karıştırılması olası değilse ve bu repliğin geçtiği bağlamda uzam ve zaman kısıtı varsa söz konusu betimlemeler çıkartılabilir. Örnek: "Şimdi öteki çekmeceyi açtım."

Yani:

- i) *görselden destek bilgi alınıyorsa/ediniliyorsa,*
- ii) *bilgi eksiltilmiyorsa,*
- iii) *kafa karışıklığına neden olunmuyorsa,*
- iv) *zaman ve uzam kısıtı varsa (karakter sayısı aşıyorsa ve çok hızlı konuşulduğu*

için altyazı çok kısa süre ekranda kalacaksa)

sadeleştirme yapılabilir.

2) Zamanların kullanımı: Çocuklara yönelik sözlü anlatılarda bazı zamanlarda değişikliğe gidilebilir.

Zaman kullanımlarında değişiklik yapılacağı durumlarda dikkat edilmesi gerekenler:

- i) Anlam kayması olmaması (örneğin, ekranda yapıldığı görülen bir şeyin gelecek zamanda verilmemesi)
- ii) Ekrandaki görüntüyle uyuşması. Örneğin, (sunucu kırmızı bir kurdeleyi kesiyor) “Evet çocuklar. Şimdi de kırmızı kurdelemizi keselim bakalım... kestik” yerine “Çocuklar şimdi kırmızı kurdeleyi kestik.”

3) Anlamaya katkıda bulunmayan sözcüklerin/ifadelerin çıkarılması: Anlamaya katkıda bulunmayan sözcüklere nidalar (BKZ: nidaların çevirisiyle ilgili bölüm), tekrarlar veya görselde de açıkça seçilebilen betimlemeler (BKZ: yukarıda görsel desteği kullanma ile ilgili bölüm) örnek olabilir.

- a. Çocuk programlarında sıkça tekrar yapılmakta, bu uygulama sözlü anlatıda anlamayı pekiştirmektedir.

Ancak, bu tekrarlar yazılı olarak iletildiğinde, (çocuk alıcının okuma hızı nedeniyle) metnin okunmasını engellemekte ve çocuğun metni takip etmesini ve anlamasını olumsuz etkilemektedir.

Dolayısıyla, çevirmenin tekrarlarda okuma hızını düşünerek sadeleşme yapması gerekebilir. Bu konuda kararlar verirken:

- i. Zaman ve uzam kısıtını,
- ii. Söz konusu tekrarın metnin anlaşılması için merkezi önemde olup olmadığını,
- iii. Söz konusu tekrarın çocuğun okuduğunu anlamlandırmasını olumsuz etkileyip etkilemeyeceğini tartması ve ona göre karar vermesi gerekir.

- b. Sunucusu olan çocuk programlarında, program sunucuları, çocukların ilgisini programda tutmak ve her yapıları açıklamak için genelde fazla sessiz ara koymadan, sözlü dilde kolay algılanabilen bir hızda (oldukça hızlı) konuşur.

Ancak, bu 'durmaya dil akışı ve anlatı' aynıyla altyazıya aktarılsa o zaman çocuk alıcının bunu okuyup anlaması söz konusu değildir.

Dolayısıyla, sözü uzatmak, açıklamak, tekrarlamak veya izleyicinin ilgisini programda tutmak için iletilenlerin çevirmen tarafından değerlendirilmesi ve çocuk alıcının okuma hızı göz önüne alınarak kimi yerde kısaltmaya gidilmesi gerekebilecektir.

- 4) Sesletimle anlaşılan diyalogların sadeleştirilmesi/açıklanması: Sözlü dil ile iletişime özgü bazı kalıplar ve/ya yapılar vardır. Bunlar yazı diline aktarıldığında çocuk alıcılar için anlamlı olmayacaktır.

Örnek:

Cafer: Ben de on dondurma yerim o zaman!	Cafer ciddi bir ifadeyle söyler.
A:'Ay sen de Cafer...'	Repliğin sesletilişine göre olası anlamları: -Cafer, saçmalama on dondurma yenilmez -Cafer çok komiksin, hiç on dondurma yenilir mi -Cafer, on dondurma yemek doğru değil (hastalanırsın)

Bu replik, işitsel düzğüdeki sese ve vurguya erişimi olan biri için yukarıda verilen anlamlara gelebilir.

Ancak, işitsel düzğüye erişemeyen biri için a) sen Cafersin; b) her ne yapıyorsan/oluyorsa Cafer de bu gruba dahil/yapsın; c) Cafer'e bir şey söylenecekti ve cümle yarıda kaldı gibi anlamlara gelebilmektedir.

Çevirmenin bu gibi durumlarda,

- a. İki mod (yazılı dil ve sözlü dil) arasındaki farkı düşünerek
- b. Kaynak metinde amaçlanan anlama sadık kalarak
- c. Kaynak metindeki duyguyu yansıtarak
- d. Çeviri kısıtlarını dikkate alarak

çevirisinde 'anlam odaklı' bir yaklaşım benimsemesi gerekir.

Yukarıda verilen örnekten hareketle, bu replik (amaçlanan anlam Cafer'in komik olduğunu belirtmekse), 'Komiksin Cafer' veya (amaçlanan anlam Cafer'in önerisinin kabul edilemeyeceğini belirtmekse) 'Yapma Cafer' veya (amaçlanan anlam Cafer'in söylediğine kızmaksa) 'Olmaz Cafer' gibi çevrilebilir.

5) Hece sayısına dikkat etmek: Özellikle küçük yaştaki çocuk alıcıları, okumayı yeni öğrenen çocuk alıcıları göz önünde bulundurarak altyazıda kullanılacak sözcüklerdeki hece sayısına dikkat ederek çeviri yapmak gerekecektir.

Örneğin, 'İlk başta arkadaşlarımızı tanımadığımız için ayırtıramayabiliriz; isimleriyle hitap edemeyebiliriz' cümlesi okuma hızı gelişmemiş bir çocuk için oldukça zordur. Dolayısıyla, bu gibi cümlelerle karşılaşıldığında 'Okul başlarken herkesi tanımıyoruz. İsimlerini bilmeyiz.' olarak sadeleştirilebilir. Önemli olan:

-cümlelerin anlamında bir kayma veya kayıp olmadan,

-hikâyede kopukluk olmadığına emin olarak

-anlamı aktarırken okuma hızını da dikkate almaktır.

6) Devrik cümle kullanımından kaçınmak-Kurallı cümle kullanmak: Türkçede cümleler yüklem yerine göre üçe ayrılır: Kurallı cümle, devrik cümle ve eksilteli cümle. Yüklem yerinin cümle sonunda yer aldığı cümlelere kurallı cümle denir. Yüklem yerinin cümle sonunda değil de ortasında ya da başında kullanıldığı cümlelere devrik cümle

denir. Yükleme bulunmayan ve yargının ne olduğu okuyucuya bırakılan söz öbeklerine eksilteli cümle denir.

Altyazıda devrik cümlelerin kullanımı okumayı ve anlamayı olumsuz etkiler. Dolayısıyla, bu cümlelerin kurallı cümlelere çevrilmesi uygun olabilir.

Ne diyeceksin bu konuyla ilgili?	Bu konuda ne diyeceksin?
Ali düşündü yaptığı hataları	Ali yaptığı hataları düşündü.
<u>Görüyorum</u> seni Zehra.	Zehra, seni görüyorum.

7) Yarım kalan cümleler: Konuşma sırasında bir kişinin belli nedenlerden dolayı (örneğin, başka birinin araya girmesi ve sözünü kesmesi, konuşurken kendini ifade edeceği sözcükleri bulamaması, dikkatinin dağılması vb.) karakterlerin cümleleri yarım kalabilir.

Bu gibi durumlarda çevirmen aşağıdaki tekniklerden birini kullanabilir:

a) Cümleyi tamamlamak,

a. Örnek:

A: Bence sen yanlış yapıyorsun! B: Ama-	<i>(Eğer B karakteri neden yaptığına itiraz edildiğini anlamadıysa ve açıklanmasını istiyorsa)</i> A: Bence sen yanlış yapıyorsun! B: Ama neden?
	<i>(Eğer B karakteri kendini savunmaya çalışıp arkadaşının yargısına karşı çıkıyorsa)</i> A: Bence sen yanlış yapıyorsun! B: Hayır!

- b) Altyazıda tamamlanmayan cümlenin sonuna üç nokta (...) eklemek
- c) Altyazıda tamamlanmayan cümlenin sonuna tire (-) eklemek.

7.EDİTÖR KILAVUZLARI:

Editör kılavuzunda, ayrıntılı altyazı sürecinde çevirmenin ürününü denetleyecek ve gerekirse düzeltecek olan iki farklı editör grubunun profili ve editörlük sürecinde kullanacakları ölçütler belirtilir.

Dil Denetim Editörü Profili:

1. Ölçünlü yazı dili bilgisi
2. Ekip çalışması yapabilme becerisi
3. Çevirmen ile editör profillerinin farkını içselleştirecek birikim/deneyim
4. Gerektiği yerde çevirmenin metnine müdahale edebilecek altyazı çevirisi birikimi
5. Altyazı kısıtları ve parametreleri hakkında bilgi
6. Altyazı teknolojisi hakkında bilgi
7. Sözlü dilden yazılı dile çeviride denetim yapma deneyimi
8. Çocuk alıcı profilleri hakkında bilgi
9. Engelli çocukların kültürü hakkında bilgi

10)Hızlı ve dikkatli okuma becerisi

11)Görsel ve işitsel düzgüleri ve altyazıyı aynı anda takip edebilme deneyimi (altyazı okur-yazarlığı birikimi)

Sağır Editör Profili:

- 1) Özünde çeviri bir ürün olan programın kendi kültürünü paylaşan bir bireye aktarımında çıkabilecek sorunları saptayabilme becerisi,
- 2) Ölçünlü yazı dilini takip edebilecek dil birikimi

- 3) Çocuk alıcı profili ve çocuk alt kültürü ve birikimi hakkında bilgi
- 4) Çocuklarla birlikte çalışma deneyimi
- 5) Çocuklara yönelik olarak tasarlanan ürünlerin gelenekleri hakkında bilgi
- 6) Görsel düzgüyü bütünlüklü olarak (altyazı ve hareketli görseli) takip edebilme becerisi
- 7) Dünya bilgisi ve genel kültür
- 8) Ekip çalışması deneyimi

Sağır Editörlerin Çizelgeleri:

Editörlerin değerlendirme ölçütleri:

- 1) Altyazı verilen süre içinde okunuyor
- 2) Altyazı anlaşılıyor
- 3) Altyazı hikâyenin takip edilmesini sağlıyor
- 4) Altyazı görselle eşzamanlı
- 5) Altyazı görselle bütünleşik olarak hikâyeyi anlamlandırıyor

Editörlerin müdahalesini gerektiren durumlar:

- 1) Altyazı görselle eşzamanlılık açısından/bilgi yükü açısından bütünleşmiyor
- 2) Altyazı hedeflenen ortalama çocuk alıcının okuma hızına uygun olarak yeniden düzenlenmeli
- 3) Altyazıda kullanılan kavram/sözcük ve/ya yapılar hedeflenen ortalama çocuk alıcının okuma düzeyinin üstünde
- 4) Diğer

Editörlük akışı:

- 1) Editör ürünün altyazı eklenmiş sürümünü izler.

2) 'Editörün müdahalesini gerektirecek durumlar' başlığı altında sayılan sorunlardan birini tespit ettiğinde zaman kodunu not ederek sorunu not eder. Açıklamalarını yazar:

- a. Eşsüremlilik sorununu görselle bütünleşme olmadığı veya karakterin görüntüsünden tespit ettiği durumlarda bunun zaman kodunu yazması yeterlidir.
- b. Okuma hızı ile ilgili sorunlarda editör altyazının nasıl kısaltılacağı hakkında öneri sunmak zorunda değildir. Arzu ederse öneri sunabilir.
- c. Kullanılan kavram/sözcük ve benzerine getirdiği eleştirilerde sorunu not ederken açıklayıcı bir yaklaşım benimsemesi beklenir. Örneğin, 'altyazı anlaşılmıyor' gibi bir ifade yerine 'Çocuk alıcı sözcüğünü bilmeyebilir' 'bu cümlelerin yapısı değişmeli', '.... kavramı başka şekilde ifade etmek lazım' gibi bir açıklama yapması beklenir.

3) Editörün notları çevirmene iletilir.

- a. Çevirmen söz konusu eleştirileri dikkatle inceler ve altyazı çevirisi kısıtları ve parametreleri dahilinde soruna bir çözüm bulmaya çalışır. Çözüm bulunduğu sorunları editöre tekrar iletmesi beklenmez.
- b. Sorun giderilemiyor ve altyazı revize edilemiyorsa editöre bunun niye yapılamadığını açıklaması beklenir. İki profesyonelin uzlaşma ilkesi çerçevesinde bir karara varmaları beklenir.

Dil Editörünün Çizelgesi:

Editörlerin değerlendirme ölçütleri:

- 1) Ölçünlü Türkçe kurallarına uyulmuş
- 2) Altyazı çevirisi yazım geleneklerine uyulmuş
- 3) Altyazı çevirisi okunduğunda görselle anlaşıyor
- 4) Altyazı verilen süre içinde okunuyor

- 6) Altyazı anlaşılıyor
- 7) Altyazı hikâyenin takip edilmesini sağlıyor
- 8) Altyazı görselle eşzamanlı
- 9) Altyazı görselle bütünleşik olarak hikâyeyi anlamlandırıyor

Editörlerin müdahalesini gerektiren durumlar:

- 1) Türkçe yazılı ifadede bozukluklar var.
- 2) Yazımda yanlış var.
- 3) Altyazı görselle eşzamanlılık açısından/bilgi yükü açısından bütünleşmiyor.
- 4) Kılavuzda belirtilen çevirmen seçimleri kapsamında çevirmenin sözlü dilden yazılı dile geçişinde yaptığı seçime ilişkin bir konu (tereddüt) var.
- 5) Diğer.

Editörlük akışı:

- 1) Editör ürünün altyazı eklenmiş sürümünü izler.
- 2) 'Editörün müdahalesini gerektirecek durumlar' başlığı altında sayılan sorunlardan birini tespit ettiğinde zaman kodunu not ederek sorunu not eder. Açıklamalarını yazar:
 - a. Türkçeye ve yazıma ilişkin düzeltmeleri metin üzerinde işaretleyerek çevirmene iletir.
 - b. Eşsüremlilik sorununu, görselle bütünleşme olmadığı veya karakterin görüntüsünden tespit ettiği durumlarda, bunun zaman kodunu yazması yeterlidir.
 - c. Editör, çevirmen seçimlerini, kaynak metinden anlam kayması olduğu ve altyazının daha da sadeleştirilebileceğini düşündüğü durumlarda sorgular. Getirdiği önerilerde veya sorunu not ederken açıklayıcı bir yaklaşım benimsemesi beklenir. Örneğin '.... sözcüğü altyazıdan

kaldırılırsa anlam bozulmayacaktır' veya 'metinde ifade edilen iken bu altyazıya ... olarak yansımıştır.' Arzu ederse editör öneride bulunabilir- BULUNMAK ZORUNDA DEĞİLDİR- Örneğin, 'Dolayısıyla,.... olarak değiştirilebilir.'

3) Editörün notları çevirmene iletilir.

- a. Çevirmen söz konusu eleştirileri dikkatle inceler ve altyazı çevirisi kısıtları ve parametreleri dahilinde soruna bir çözüm bulmaya çalışır. Çözüm bulunduğu sorunları editöre tekrar iletmesi beklenmez.
- b. Sorun giderilemiyor ve altyazı revize edilemiyorsa editöre bunun niye yapılamadığını açıklaması beklenir. İki profesyonelin uzlaşma ilkesi çerçevesinde bir karara varmaları beklenir.

8.ODAK GRUBU SORULARI:

EBEVEYN ONAY FORMU

Sesli Betimleme Derneğinin TRT Çocuk koordinatörlüğü iş birliğinde hazırladığı TRT Çocuk kanalı içeriklerinde Sağır, işitme ve görme engelli çocuklara erişimli bölümler için kılavuz projesinde İşitme engelli /Sağır çocuğum... (adı- soyadı)..... 'un içerikleri izlemesine, duygu ve izlenimlerini SEBEDER proje yetkilisi ile paylaşmasına, çocuğumdan alınacak geri bildirimini SEBEDER'in ve akademik danışmanları vasıtasıyla proje kılavuzunda kullanmasına ben annesi...(adı- soyadı)...../ben babası..... (adı- soyadı)..... olarak onay veriyoruz.

Proje detaylarını öğrendim ve ses kaydımla kabul ettiğimi beyan ederim

ÇOCUK FORMU 1. TASLAK

1) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?

- a) Evet, anladım.
- b) Hayır, hiç anlamadım.

c) Biraz anladım

d) Çoğunu anladım

2) Hikayede ne anlatıyordu?

3) Altyazıları okuyabildin mi?

a) Evet.

b) Evet, ama zordu hepsini anlamadım

c) Hayır, çok hızlıydı

d) Hayır, bilmediğim çok fazla sözcük vardı.

e) Hepsini okumadım ama bazılarını okudum anladım

4) Altyazılarda anlamadıkların var mıydı?.....

5) Programı altyazı ile izlemeyi sevdi mi?

a) Evet

b) Hayır

c) Diğer:.....

İÇİNDEKİLER

1.TEMEL YAKLAŞIMLAR

- Projenin amacı
- Ana kısıt
- Ana sorunsal
- Kılavuzun amacı

2.ÇEVİRMEN PROFİLİ

- İşaret dili çevirisi ile ilgili olarak
- Teknoloji ile ilgili olarak
- Çeviri süreci ile ilgili olarak
- Dil ile ilgili olarak
- Alıcı ile ilgili olarak
- Ekip çalışması ile ilgili olarak

3.TEKNİK KONULAR

- Çevirmen sürekliliği
- Çevirmen görselliği
- Çevirmen giysisi
- Çekim alanı
- Ekran görüntüsü, konumu

4.SORUNSALLAR, STANDARTLAR/ÖNERİLER VE ÖRNEKLER

- Alıcı profiline ve ürünün amacına uygun çeviri yapmak
- İşaret dilinde doğal dil akışını yakalamak
- Öykünme
- Konumlandırma yapmak

- Karakter isimlerinin belirlenmesi/belirtilmesi
- Nidaların çevirisi
- Diyaloglar dışındaki sessel öğelerin çevirisi
- Şarkıların/müziklerin işaret dilinde yansıtılması
- Söz/ses oyunlarının yansıtımı
- Bölüm başlıklarının/görseldeki yazıların çevirisi
- Yeni sözcükler
- Sayıların ifadesi
- Dış sesler ve efekt sesleri

5.SADELEŞTİRME

- Sadeleştirme yapıldığında düşünülmesi gereken bazı temel konular
- Sadeleştirme yaklaşımında birkaç farklı teknik
- Sadeleştirmede temel ilkeler

6.EDİTÖR KILAVUZLARI

- Dil/Ürün Denetim Editörü Profili:
- Sağır Editörlerin Çizelgeleri

7.ODAK GRUBU SORULARI TASLAĞI

- Ebeveyn onay form
- Çocuk formu

1.TEMEL YAKLAŞIMLAR:

1. PROJENİN AMACI: Sağır ve işitme engelli çocukların çocuk programlarına erişim engeli olması, çocuğun toplumla bütünleşmesi, içinde yaşayacağı geniş toplumu tanıması açısından çok önemli bir sorundur. Erken yaşta kültürel eğitim, çocuğun toplumdan edinebileceği birikimi zenginleştirecektir. Çocuğun eğitim hayatına da doğrudan etki edecektir. Bu tür ürünler, Sağır ve işitme engelli çocukların ‘iki dilli eğitimi’ (hem ölçünlü yazı dili -Türkçe- hem de Türk işaret dili edinimi) açısından büyük önem taşımaktadır.

2.ANA KISIT: Görsel-işitsel ürünlerin işitsel kanalına ‘sesle’ değil de işaret dili ile erişildiğinde, bir işitsel düzgü (üründeki sesler), özünde görsel olan bir düzgüyle (işaret dili ile), ikame edilir. Ölçünlü bir dilden (Türkçe) başka bir ölçünlü dile (Türk İşaret Dili-TİD), dillerarası çeviri yapılır.

3.ANA SORUNSAK: Uygulamada, çoğu ürünün ‘işiten dünyaya erişimi olan’ çocuğa yönelik olarak tasarlandığının bilinciyle hareket etmek önemlidir. Dünyada herkes için tasarım (*design for all*) uygulamasına geçilememiştir. Ürünün alıcısının ve üreticisinin kültürleri arasında örtüşüm olabileceği gibi farklılıklar da olacaktır. İki alıcı kitlenin (Sağır ve işitme engelli çocuk ve diğer çocuklar) ‘işiten kültürdeki kültür birikimine, dünya bilgisine erişimi’ arasında da farklılıklar olacaktır. Sağır çocuğun kendi kültüründe ve dilinde olmayan kavramların ve düşüncelerin olabileceği unutulmamalıdır. Bu durumda çevirmen profili ve seçimleri ve editörlerin yetkinliği önem kazanır.

4.KILAVUZUN AMACI: İşaret diliyle görsel-işitsel ürünlerin çevirisinde söz konusu olan kısıtlar (yapılamayacaklar) ve parametreler (olasılık, değişken ve etkenler) ekseninde oluşturulacak her kılavuz çevirmene çeviri felsefesi ve sıkça karşılaşılan sorunlar hakkında yol gösterici olabilir. Ancak, ürünlerin çeşitliliği, çıkabilecek sorunların çeşitliliği ve bunların değişik parametreler içinde değerlendirilmesinde çıkabilecek farklılıklar göz önüne alındığında, bir kılavuzda, çevirmenlerin soracağı tüm sorulara, karşılaşacakları tüm çeviri sorunlarına cevaplar veya çözümler olamaz. Aynı mantıktan

hareketle, önerilen yöntemlerin ve yaklaşımların her bağlamda uygulanabilir olması beklenemez. Dolayısıyla, yukarıda ayrıntılandırılan 'çevirmen ve editör profili' büyük önem taşır.

2.ÇEVİRMEN PROFİLİ:

Çocuk programları için (Türk İşaret Dili -TİD) işaret dili çevirisi yapacak olan çevirmenin aşağıdaki vasıflara sahip olması beklenir:

İşaret dili çevirisi ile ilgili olarak:

- 1.)İşaret dili çevirisi bilgisi ve deneyimi
- 2.)İşaret dili çeviri sürecinde kendisine sunulan kılavuzu takip edebilme profesyonelliği
- 3.)Çocuklarla yönelik olarak tasarlanmış görsel-işitsel üründe, görsel ve işitsel düzgüleri bütünleşik olarak ve ayrı ayrı çözümlene becerisi (Örneğin, görselden edinilen bilginin işitselde pekiştirme amacıyla tekrarlanması ile, artık bilgi -fazla bilgi- olarak tekrarlanması arasındaki farkı saptayabilme deneyimi)
- 4.)İşaret dili çevirisi uygulamasının zaman içinde alıcı profilin isteklerine ve özelliklerine, çalışma ve araştırmalara, uygulamada benimsenen esaslara göre evrileceğinin bilincinde olma ve sürekli mesleki gelişim ilkesini benimseme becerisi,
- 5.)Sözlü dilde sesletimle anlaşılan nida ve ifadelerin aktarılması için ifadedeki (ses tonlamasında) duyguyu işaret dilinde, yüz, mimik, jest ve öykünme yaparak aktarma becerisi

Teknoloji ile ilgili olarak:

- 1.)İşaret dili çevirisinde kullanılan teknolojik altyapıyı kullanmaya alışkanlık
- 2.)Kamera önünde çekim yapma alışkanlığı

Çeviri süreci ile ilgili olarak:

- 1.)Çeviri sürecini işverenin istediği sürede tamamlayabilecek deneyim ve birikim
- 2.)Kılavuzda belirtilen sorunlu çeviri durumları ile ilgili olarak doğru çeviri seçimlerini yapabilecek diller arası çeviri deneyimi
- 3.)Ürün tasarımında üç aşamayı profesyonel anlamda içselleştirme (a) çevrilecek ürünü bütünsel olarak inceleme, b) çeviriyi yapma, c) özdenetim sürecini tamamlama
- 4.)Ürünün taslak çevirisini oluştururken (ön araştırma sürecinde ve çıktısının özdenetim sürecinde) doğru ve kabul görmüş referans kaynaklarını saptayabilme, bunlara erişebilme ve bunları kullanabilme
- 5.)Anlam odaklı çeviri ilkesini içselleştirmiş olma
- 6.)Çocuklara yönelik ürünlerde ürünün amacını (neden böyle bir ürüne gereksinim duyulduğunu) saptayabilme ve bu saptamadan yola çıkarak ürünün amacını saptırmadan ürünü çevirebilme
- 7.)Çocuklara yönelik olarak tasarlanan ürünlere hakimiyet
- 8.)Bağlam, kısıt ve parametreleri düşünerek gerektiği durumda kaynak metne sadakat gösterebilme, gerektiği durumda da metin uyarlama tekniklerine hâkim olacak ve farklı çeviri stratejilerini uygulayabilecek çeviri birikimine ve yaratıcılığa sahip olma
- 9.)Ürün tasarımını yaparken sadeleştirme ilkesini (basitleştirme yapmadan ve iletiden ödün vermeden) uygulayabilme

Dil ile ilgili olarak:

- 1.)Ölçünlü Türk İşaret diline (TİD) ve alıcı çocuğun 'dil birikimine' hakimiyet
- 2.)Hitap edilecek çocuk alıcı yaş grubuna uygun olarak duygulara hitap edebilmek için dili kullanabilme (Örneğin, çocuğa komik gelecek unsurları, üzücü gelecek unsurları saptayabilmek)

Alıcı ile ilgili olarak:

- 1.)Çocukların dil dağarcığına aşinalık
- 2.)Çocukların sözcük haznesine ve sözcük haznesi gelişime ve geliştirme yöntemlerine aşinalık
- 3.)Farklı yaş grubundaki çocukların birikimlerini ve profillerini tartabilme ve belli bir alıcıya yönelik olarak ürün tasarlayabilme
- 4.)İşitme engelli ve Sağır çocuk profilleri hakkında art alan bilgisi
- 5.)Çocuk programlarında kullanılan şarkı, efekt ve benzeri dış sesleri çocuk algısı içinde ifade edebilecek deneyime ve alıcı kitle bilgisine sahip olma

Ekip çalışması ile ilgili olarak:

- 1.)Ürün düzeltiminde editör ile çalışabilme ve geri dönüşleri değerlendirerek bir sonraki uygulamalara yansıtabilme
- 2.)Belli uygulamalarda bir çeviri ortağı ile çalışabilme becerisi (iki çevirmenin aynı ürünün farklı bölümleri üzerinde eşgüdümlü çalışması)
- 3.)Kendisinden önceki çevirmenlerin ürünlerinden profesyonel bilgi edinebilme; edindiği bilgiyi ilkeler halinde düzenlemek ve ilkeleri kendi çevirisinde uygulayabilme becerisi

3.TEKNİK KONULAR:

- 1.) Görsel-işitsel ürünlerin bölümlerin bütününde tek bir işaret çevirmeni kullanılması gerekir. Takip eden alıcıların çevirmeni benimsemesi düşünülerek çevirmenlerin bölümler arasında değişkenlik göstermesi uygun değildir.
- 2.) Bölümler arasında görsel bütünlük sağlanması amacıyla kıyafet, saç stili vb. detaylarda sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.
- 3.)Çevirmen çekimler sırasında kolye, küpe, saat vb. gibi aksesuarlar

kullanamaz, renkli toka, sa tacı, lastik kemer askısı, papyon vb kullanabilir.

4.)ocuk çevirilerinde erkek çevirmen sa, sakal ve bıyık tercihlerinde yüzünün ve mimiklerin tam olarak çeviriye dahil edilmesi için traşlı olması konusunda itinalı olmak durumundadır.

5.)Kadın çevirmenlerin yüzünün ve mimiklerin tam olarak çeviriye dahil edilmesi için saçlarının toplu olması konusunda itinalı olmak durumundadır.

6.)ekimler sırasında işaret dili çevirmeni 12 yaş altı gruplar için hazırlanmış görsel-işitsel ürünlerde tercihe göre çekim uyumsuzluğu göstermeyen bir renkte (pembe, mor, mavi vb.) kısa kollu, düz tişört, gömlek vb standart çevirmen giysisi tercih edilmesi gerekmektedir.

7.)evirmen çekimleri yüksek kalite kamera ve ışık sistemi ile 'Green Box' uygulaması ile özel stüdyolarda gerçekleştirilmelidir. Işık gölgelerinin benden üstüne yansımadiğından emin olunmalıdır.

8.)İşaret dili evirmenine ait görüntünün görsel-işitsel ürün üstünde ekranın minimum 1/8'i ölçülerinde yer alması gerekmektedir ve basene kadar görüntüsünün ekrana yansımaları sağlanmalıdır.

9.)evirmen görüntüsünün ekran üstü konumu standartlarda sağ alt köşe olmalıdır. Görsel bütününde alıcı algısı düşünülerek tüm bölümler boyunca sabit konum kullanılması önerilir. Uluslararası çalışmalarda farklı örnekleri olmakla birlikte görsel-işitsel üründeki detayın kaçırılmaması için ekranda farklı köşelerde kısmi şekilde durması da tercih edilebilir.

4.SORUNSALLAR, STANDARTLAR/ÖNERİLER VE ÖRNEKLER:

Bu bölüm altında görsel-işitsel ürünlerin işaret dili çevirisi sürecinde çevirmenin karşılaşacağı bazı zorluklar, sistematik olarak alınması ve uygulanması gereken bazı kararlar, eviri süreci standartları ve bunlara örnekler sunulmaktadır.

Alıcı Profiline ve Ürünün Amacına Uygun Çeviri Yapmak:

İşaret dili çevirisinde her ürün (her bir bölümü düşünülerek) belli bir mantıkla çevrilmelidir. Bu mantığın birkaç konuyu dikkate alarak şekillendirilmesi gerekir:

- 1) Alıcıların yaş grubu
 - a. Alıcıların söz haznesi
 - b. Alıcıların dünya bilgisi
 - c. Alıcıların alımlama ve öğrenme yükü ve hızı
- 2) Ürünün amacı
 - a. Ürünün ana amacı (örneğin, çocuklara el işi öğretmek, çocuklara yemek tarifi vermek)
 - b. Ürünün her bölümündeki amaç (yukarıdaki örneklerden devamla -çocuğa elışı tebrik kartı yapmayı öğretmek; çocuğa omlet yapmayı öğretmek)
- 3) Ürünün içeriği-formatı:
 - a. Her bölümde tekrarlanan belli kısımlar var mı? (Örneğin, müzik, sahne geçişleri, görsele yansıtılan bir görüntü vb.)
 - b. Her bölüm bazı alt bölümlerden oluşuyor mu? (Örneğin, bir giriş kısmı var, ardından proje yapıldığı bir kısım var, en son olarak da yapılanların özeti var vb.)

Yukarıda belirtilenler ışığında, çevirmenin ilk önce ürünü tanıması ve daha sonra çeviri stratejisini belirlemesi gerekir. Bir ürünün farklı bölümleri daha önce başka bir profesyonel tarafından işaret diline çevrildiyse çevirmenin meslektaşının ürünlerini de izlemesi ve önceden kullanılan (ve dolayısıyla çocuk alıcının aşına olduğu) stratejileri uygulaması beklenir.

Temel zorluklar:

- 1) Çeviri yaparken kelime, cümle yapısını, parmak ABC'si kullanım tercihi ve şeklini alıcı kitleyi düşünerek belirlemek gerekir.
 - a. Örneğin, izleyici grubun yaşı düşünülerek parmak ABC'si kullanılır. Daha büyük bir yaş grubuna hitap edecek programda 'alınan otu' gibi çocukların aşına olmayacağı merkezi önemde bir öge parmak ABC'si ile verilmiş, aynı çizgi filmde Amerika'da bir şehir olan 'Brooklyn' ise (merkezi önemde bir öge olmadığı için) sadece ilk harfi (B) ile parmak ABC'siyle ifade edilerek çevrilmiştir.
 - b. Örneğin, çok hızlı ilerleyen ürünlerde kimi yerde Sağır çocuklar için açıklama ve vurguların verilmesi için yeterli zaman olmayacaktır.
- 2) Kaynak ürünler Sağır çocuklar için tasarlanmamıştır. Bazı durumlarda ürünlerin doğru alınması için Sağır çocuklara göre uyarlanması gerekecektir. Ancak, her durumda ortaya konan ürün BİR ÇEVİRİ ÜRÜN olacaktır.

Temel ilkeler:

- 1) Çizgi filmlerin amaçları vardır. Bunların saptanması önemlidir.
 - a) Örneğin, *Pırlı* çizgi filminde matematik öğretildiği için çizgi filmde geçen tüm matematik kavramlarının çevrilmesi gerekir; *Şef Roka* çizgi filminde yemek yapmak öğretildiği için bütün tariflerin çevrilmesine özen göstermek gerekir; *Sürpriz Kutusu*'nda bir proje ve özellikle de malzeme kullanımı anlatıldığı için malzemelerin aktarılmasına özen gösterilmesi gerekir.
- 2) Çizgi filmlerde tekrarlanan kısımlar olacaktır. Bu kısımlara ilişkin çeviri stratejilerinde tutarlılık sağlanması önemlidir.
 - a) Örneğin, giriş jeneriklerindeki şarkılar hep aynı şekilde çevrilmelidir.
 - b) Örneğin, *Şef Roka* çizgi filminde tarif verilirken belli bir format izlenmektedir. Çevirinin de bu formatı izlemesi gerekir.
 - c) *Pırlı* çizgi filminde sahne geçişlerinde görselde rakamlar geçer; bu rakamlar çevrilecekse her bölümde çevrilmesi gerekir.

d) Örneğin, *Kare* çizgi filmde her bölümde aynı format izlenir: Kare haber zamanı– ilginç ve önemli bir haber sunulur, muhabir soru sorar mağdur cevap verir ve sonrasında sunucuya dönülür ve yorum yapılır.

Temel yaklaşımlar:

1) Tutarlılık: Çizgi filmlerde formatlar, yapılar, belli kısımlar tekrarlanır. Çevirmen bunları tutarlı bir şekilde çevirmelidir. Tekrarlar çocuğun yeni bilgi edinimi için önemlidir.

a. Örneğin, her bölümün sonunda *Şef Roka* konu ile ilgili bir tarif verir. Tarif verilirken, her bir adım bir eylem ile biter. İşaret dili çevirisinde buna dikkat edilir: Her cümle eylem ile bitirilir (çevirmen, ‘keser 2 limon’ ya da ‘limon keser 2’ şeklinde yapılacak çevirilerin ikisi de kabul edilebilirken bu yapımın özelliğine dikkat edilerek cümlenin eylemle sonlanması standardı her bölümde korunur).

b. Bir çizgi filmin her bir bölümü kendi içerisinde eğitici bir konuyu içerebilir. Bu konuların çevirisinde dikkat edilmesi gerekir. Çok fazla tekrar olduğu durumlarda bu tekrarların da kendi içinde tutarlı olması önemlidir.

2) Bilgi yüklemesinden kaçınmak: Bu konuya sadeleştirme bölümü altında ayrıntılandırılarak değinilecektir. Her ne kadar temel yaklaşımlarda ‘tutarlılık’ önemli olsa da, bazı durumlarda bilgi yükü oluşturmamak için sadeleştirme yapılabilmektedir.

a. Örneğin, bazı bölümlerde *Şef Roka* karakterine ‘iyi huylu şef roka’ olarak seslenilir. Ancak, bu işaret dilinde (BKZ: Karakter isimlerinin çevirisi) Aşçı R olarak anlatılmıştır. Bilgi yükünün kafa karıştıracığı düşünülmüştür.

İşaret Dilinde Doğal Dil Akışını Yakalamak:

Çocuk alıcıya yönelik ürünü çevirecek çevirmenlerin mümkünse A dili düzeyinde (ana dil düzeyinde) işaret diline hakim olmaları gerekir. Bu bölümde çeviride akıcılığı sağlamak için kullanılması önerilen stratejiler ve

yaklaşımlar belirtilmiştir. Dolayısıyla, bölüm bir dil kılavuzu olarak değil, bir çeviri kılavuzu olarak kullanılabilir.

İşaret dilinde doğal dil akışını yakalamak başlıklı bölümde:

- 1) İşaret diline özgü olan anlatı geleneklerini kullanmak
- 2) Sağır kültürüne (gerektiği yerde ve ölçüde) ürünü uyarlamak
- 3) Türkçeleştirilmiş işareten kaçınmak
- 4) Çocuk alıcının kullandığı ve/ya anlayabileceği bir işaret dili kullanmaya özen göstermek
- 5) İşaret dili ile çeviri yaparken iletişimsel çeviri yapabilmek için uygun stratejileri kullanmak
- 6) Görsel-işitsel ürünlerin işaret dili çevirisinde kullanılan çeviri stratejilerinden yola çıkarak (örneğin görseli kullanmak vb.) sade ve iletişimsel bir çeviri sunmak, konularına değinilmektedir.

Görsel-işitsel ürünlerin işaret dili ile çeviri yapılırken, aslen farklı bir alıcı kitle için üretilmiş ve Sağır kültürünün ve TİD'in içsel bir parçası olmayan:

- 1) ses ve söz oyunları ile oluşan bölümlerin çevirisi (sözlü Türkçeye özgü mani, şarkı, şiir vb.)
- 2) görsel efektlerle eşleşen (bazı Türkçeye özgü) seslerin çevirisi
- 3) nidaların ve konuşma dışı insan seslerinin çevirisi
- 4) bir hareket yapıldığında çıkan sesin çevirisi
- 5) dış seslerin çevirisi

sırasında çevirmen belli yaklaşımları benimser.

İlksel olarak:

- 1) Yukarıda sıralanan türden tüm sessel öğeler:
 - a. Hikâye kurgusu içinde merkezi bir öneme sahipse

- b. Çeviride aktarılmamaları hikâyenin anlaşılmasını zorlaştırmayacaksa
- c. Çevirmenin, sahnedeki hikâye diyalog akışlarının yanı sıra bu sesleri iletecek zamanı varsa
- d. Çocuk alıcı için bu seslerin iletilmesi öğretici olacaksa veya izleme zevkini perçinleyecekse çevrilir.

- 2) Çocuk alıcının hikâyeyi anlamasının kolaylaşacağı düşünüldüğü durumlarda Sağır kültüre uyarlama yapılabilir.
- 3) Çocuk alıcının söz konusu olan ögeyi daha iyi kavrayacağı düşünüldüğü durumlarda açıklama (ögenin kendisini ifade etmeden iki, üç sözle açarak anlatmak) yapılabilir

Temel yaklaşımlar:

- 1) Kaynak sesteki yükselmenin veya alçalmanın doğal dil akışında ifade edilmesi: Bu gibi durumlarda çevirmen işaret alanı kullanımını daraltarak ve buna uygun olarak durarak (bedenin kapladığı alanı eğilerek daraltarak) kısık ses veya fısıltıyı ifade edebilir.
- 2) Kaynak dilde 'duymak' eylemi ile kurulan cümlelerin kurguya uygun olduğu durumlarda 'görmek' eylemi ile ikame edilmesi: Örneğin, 'Ahmet'in arabasına bak. Sen araba aldığını duymamış mıydın?' cümlesindeki 'duymak' fiili 'görmek' fiili ile ikame edilirse daha doğal bir dil akışı sağlanabilecektir.
- 3) Doğal dil akışının ve kültürlerarası iletişimin sağlanması için kimi zaman tekrarlanan cümleler (Örneğin, Hadi. Gidelim. Gidelim hadi), anlama katkıda bulunmayan cümleler (Ayşe, sen çok yaramazsın. İnanılmaz yaramaz. Çok çok hem de) vb. aktarımda çıkarılabilir ve bunların yerine çocuk alıcının anlamasını sağlayacak açıklamalar veya açıklamalar eklenmesi düşünülebilir.
- 4) Doğal dil kullanımı bağlamında alıcının yaş grubu önemli bir unsurdur. Örneğin, küçük yaş gruplarına yoğun bir şekilde parmak ABC'si ile aktarım tercih edilmezken, daha büyük yaş gruplarına yeni kavramları öğretmek için işaret dilinde olmayan ancak Türkçede bulunan kavramlar parmak ABC'si ile iletilebilir.

Bu da ağır çocuğun içinde yaşadığı kültürü edinmesi için doğal bir stratejidir. İletişimsel işaret dilinde de kullanılır.

- a. Örneğin, karakter 'Kermes ne demek?' diye sorduğu için 'kermes' ilk önce parmak ABC'si ile verilir sonra kaynak metinde de olduğu gibi çeviride de açıklanır.

5) İşaret diline özgü zamanlar kullanılmalı, Türkçenin anlatı geleneğine özgü (-mişli geçmiş zaman gibi) zamanların kullanımından mümkün olduğu kadar kaçınılmalıdır. (Örneğin, 'kuru incir bu kış aylarında hastalıklara karşı koruyormuş' cümlesinde 'koruyormuş' yerine 'koruyor' kullanılması.)

6) Kaynak metinde geçen ögenin merkezi önemde olduğu durumlarda parmak ABC'si kullanılmalı ve çocuğa yeni kavramlar ve yeni kelimeler öğretilmelidir. (Örneğin, "ayrıca da kalsiyum deposuymuş, boyunu uzatmak isteyen çocuklar için" tümcesinin çevirisinde kalsiyum vurgulandığı ve önemli olduğu için parmak ABC'si ile yazılır. Tümce ise TİD'ne "İncirde kalsiyum, vitamin var. Boy uzatmak isteyen çocuk için" şeklinde çevrilir.

7) Türkçeleştirilmiş işareten kaçınılmalıdır:

- a. Örneğin: 'Teo da çıkar şimdi' – TİD: 'Teo da gelir şimdi' olarak çevrilir (çıkarmak yerine gelmek)

8) Bazı sessel oyunlar, tekerlemeler ve benzerleri işaret dilinde hafifçe sallanarak (müzikle sallanmak gibi düşünülebilir) verilebilir.

- a. Örneğin, 'Teo akışkan dere gidiyor başka yere' diye bir tekerleme söylenirken bir çocuk bunu dalga geçerek belli bir ritimde söylemektedir. Bu satır hafifçe sallanarak TİD'ne 'Teo akışkan, gidiyor eve' olarak çevrilebilir.

9) İşaret dilinde doğal iletişimdeki eşdeğerlerin kaynak metindeki sözcükleri ikame etmesi önemlidir. Örneğin, 'Nefis yumurta' – 'güzel, süper yumurta' olarak çevrilebilir.

10) İşaret dilinin doğal akışını yakalamak için belli bir isimlendirme geleneği izlenmelidir: BKZ. Karakterin isimlerinin çevirisi bölümü

11) Farklı çocuk alıcı yaş grupları ve ürünlerin özellikleri düşünülerek çeviri stratejileri benimsenmelidir. Örneğin, küçük yaş grubundaki çocuklara hitap eden bir çizgi filmde 'Karpatağları' – 'Romanya, K Dağları (K parmak ABC'si)' olarak verilir. Söz konusu yaş aralığındaki çocukların okuma yazma bildiği düşünülür.

12) Görsel-işitsel ürünün işaret dili çevirisinde görsel düzğünden destek alınarak çevrilecek bölümler olacaktır. Bu doğal dil akışının sağlanmasında önemli bir unsurdur.

- a. Örneğin, Hadi karakterinin kucağında önünü görmesini engelleyecek kadar büyük bir çalı yığını olduğu bir sahnede, karakter 'önümü göremiyorum ama düşmediğim sürece sorun değil yani sanırım' der. İşaret diline çevirisinde görsel destek kullanılarak, elinde eşya taşıdığı ve önünü görmekte zorlandığı ve sonrasında da düştüğü anlatılır. Zorlanma sesleri işaretlenir.
- b. Örneğin, yaygın kullanılan bir işareti olmayan ya da işareti farklılık gösterebilen eşya, şekil, materyal vb.'ini aktarmak için görselden destek alınarak işaretleme yapılabilir.
- c. Örneğin, görsel şekillerden yararlanarak 'uzun ve kısa' şekillerinin işaretlenmesi yapılabilir. Eşyanın ya da sembolün şekline, büyüklüğüne göre elin kullanımı ve uzunluğun yatay ya da dikey olmasına göre uzunluk kısalık belirten şekillerin yatay ekseninde ya da dikey ekseninde gösterilmesi olasıdır. Örneğin; boru uzunluğu (yukarı doğru tüm el); kurbağacıkların uzunluğu (yukarı doğru işaret parmakları ile) ve takibinde tornavida (yukarı doğru işaret parmakları ile) uzunlukları; fırça uzunluğu (duvar boyamak için fırça, resim boyamak için fırça, saç fırçası vb. çeşitlerine göre); oklava uzunluğu (yana doğru el ile – büyüklük ifadesi gibi).
- d. Örneğin, görsel büyüklük, uzunluk veya kısalık anlatıldığı durumlarda yine görsel destek varsa alınabilir: 'Bu ondan daha kısa', 'şimdi ondan daha uzun olana ihtiyacımız var', 'daha uzun tornavida', 'bu en kısa şişe, bu ondan daha uzun, bu daha da uzun, bu da en uzun şişe'- çevirmen bu

gibi durumlarda cisimleri uzundan kısaya ya da kısından uzuna sıralayabilir ve kavramların da hem eşyanın sembolü hedef alınarak boyutları (küçük orta büyük olarak) sıra ile (tersi de aynı şekilde) gösterilip hem görselden yararlanarak şekillerin sırasının işareti yapılır hem de istenilir ise ek olarak sıra işareti de eklenir.

- e. Örneğin, bazı ürünlerde ilk önce kavram söylenir ve hemen sonrasında görüntüsü yansıtılır. Ön hazırlık yapan çevirmen Sağır çocukların anlaması için (zaman var ise) görüntüyü bekleyerek onunla eş zamanlı çeviri yapar. Örneğin; 3.25 dk'da "önce bu kurbağacıkları çantaya doğru şekilde yerleştirmeliyiz." Denmekte, 3.27dk'da da kurbağacık aletinin görüntüsü gelmekte. Bu örnekte çevirmen iki saniye bekleyip görsel görüntü gelince aletin işaretini yapabilir.

13)Merkezi önemdeki dış seslerin çevrilmesi hikâyenin anlamlanması açısından önemlidir. Merkezi önemde olmayan dış sesler ise çevrilmeyebilir.

- a. Örneğin, her bölümde karakterlerin bir yere uçtukları çizgi filmde görselde uçak ögesi olduğu için uçak sesinin işaret diline çevrilmesi tercih edilmeyebilir. Bilgi yüklemesinden kaçınılır.

14)Doğal dil akışının yakalanması için cümle yapılarında değişiklik yapılması çok önemlidir.

- a. Örneğin, 'Başım belada mı? Bana ne ceza vereceksin?' yerine TİD: 'benim için tehlike (var mı) bana ceza verecek misin?'.
b. Örneğin, 'Tek şartım var. Herkes İtirazsız kahvaltısını edecek' yerine TİD: – 'şartım var siz kahvaltı kabul yemek '
c. Örneğin, 'Kendimi affettirmek istiyorum' yerine TİD: 'baba beni affet (işaret ile yönlendirme) istiyorum'
d. Örneğin, 'Kahvaltıyı kaçırmadım değil mi' yerine TİD: 'kahvaltı var mı?'
e. Örneğin, 'Dünyada en hızlı bavul hazırlayan unvanı sana verilmeli' yerine TİD: 'çok çabuk sen bavul hazır ödül (vermek – yönlendirme ile)'
f. Örneğin, 'Yanılmadın' yerine TİD: 'sen doğru'

g. Örneğin, 'her zaman' yerine TİD'deki doğal karşılığı: 'hep hep'

15)Doğal dil akışının yakalanması için, Sağır kültüründeki ifade kalıplarının kullanılması ve kültürel uyarılama yapılması uygun olacaktır.

a. Örneğin, 'Acaba oksijen yetersizliği mi yaşadım?' yerine: TİD: Nefes yetmedi DÜŞTÜ (nefes nefes (yoruldum anlamında) ve hata yaptım gibi) işaret dili kültürüne ait bir işaret

b. Örneğin, 'ayak izleri' yerine TİD: ayak ve şekli işaret edilir.

c. Örneğin, 'eşittir' kavramı yerine TİD: 'toplam'. Örnek: "1 + 1 = 2" yerine "1 + 1 toplam 2"

16)Doğal dil akışı içinde açıklama yapılarak ve gerekirse cümleler bölünerek (gerekirse birleştirerek) bilginin doğru iletilmesi önemlidir.

a. Örneğin, 'Ayağı sıkışmış' yerine TİD: 'ağaç düşmüş bacak ağaç altında çıkmıyor.'

b. Örneğin, 'Yağmur bize çok şey öğretti' yerine TİD: 'yağmur yağmasını gördük yeni şeyler öğretmek.'

c. Örneğin, 'Sabredin biraz' yerine TİD: 'sabır bekle'

d. Örneğin, 'Tartamazsan ıslanırsın' yerine TİD: 'tartı olmaz su ıslanmak'

e. Örneğin, 'Niyetim yok' yerine TİD: istemiyorum; 'En iyi' yerine TİD: 'birinci'; 'Son çıkan' yerine TİD: 'yeni model'

17) Çevirmen, alıcı kitle tarafından metnin anlamının algılanacağı bir çeviri stratejisi bulamadığı durumlarda, ses ve/ya söz oyunlarının çevirisinde 'anlam odaklı' yaklaşımı benimser. Gerekirse, ses ve/ya söz oyununu çıkartır.

a. Örneğin, 'bozuk para' ve 'bozuk' sözcükleri ile bir söz oyunu yapıldığında bunlar işaret dilinde tamamen farklı işaretler olduğundan söz oyunu merkezi önemde değilse aktarılmaz. Anlamı çevrilir.

Örneğin, 'karışık' kavramı Türkçede kafa karışıklığı, odanın karışıklığı, sorunun karışıklığı vb.'i anlamında kullanılabilir. Ancak, TİD'de 'karışıklık' ifadesi farklı yerlerde farklı şekillerde açıklanarak kullanılmalıdır. "Nasıl

bir karışıklık?” olduğu anlatılmalıdır. Örneğin, mutfaktaki karışıklık pis dağınık ya da farklı yerlere saçılmış gibi ifade edilir.

18)Metindeki duygunun aktarımını sağlayan dil dışı insan seslerinin çevrilmesi önemli olabilir. Örneğin, bir hareketi yapmakta zorlanan bir insandan çıkan ses, kahkaha, şaşırma vb. seslerin çevirisi görselde bu unsur belirtilmiş olsa bile tercih edilebilir.

19)TİD’de yarım kalan cümlelerin anlaşılmayacağı düşünülerek metinde merkezi önemde olan yarım kalan cümleler (tamamlanmayan cümleler) tamamlanarak aktarılabilir.

20)TİD’in, (örneğin) çarpma olgusu ya da patlama olgusu gibi Türkçede ‘sesle’ ifade edilen olguları ifade edebilecek bir haznesi vardır. Bunların çeviride de yansıtılması ve kullanılması gerekir.

a. Örneğin, bir sahnede çarpışma gözüküyor ama çarpışma sesi geliyor. Çevirmen işaret ile çarpmayı ifade eder; sonrasında gelen görselden destek alınarak çarpma şeklini, vs. ifade eder.

21)Bazı durumlarda söz konusu öge merkezi önemde olduğunda ve kavramın aktarılması gerektiği durumlarda çevirmen yaratıcılığını kullanarak bir ögeyi aktarmayı seçebilir. Örneğin, görselden de destek alıyorsa ‘Flamenko dansı’ni öykünerek işaretleyebilir.

Öykünme:

Öykünme, çocuklara özgü çizgi filmlerde işaret dili çevirmeninin ilettiği karakter, koşul, ortam vb.’ine ilişkin olarak duyguları yansıtabilmesi için beden dilini, mimiklerini vb.’ini kullanarak bir bilgiyi aktarmasına verilen isimdir.

Öykünme;

- 1) Bir karakterin duygusunu aktarmak
- 2) Bir ortamın kurgusunu/atmosferini aktarmak,
- 3) Çocuk alıcının ürünün sessel düzgüsünden iletilen bilgiden edinilen duyguya erişimini sağlamak için kullanılır.

İlkesel olarak:

- 1) Öykünme oranı (teatral aktarım) söz konusu ürünün alıcı yaş grubuna göre değişir. Örneğin, daha küçük yaş gruplarında işaret dili çevirmeni daha abartılı ve teatral bir öykünme yaparken, alıcıların yaş grubu büyüdükçe bu stratejinin kullanımını azaltılabilir.
- 2) Öykünmenin (daha az veya fazla olarak) aktarımı değişse de, çocuk alıcıya yönelik olan tüm ürünlerde mutlaka öykünme yapılır. Aksi takdirde, sadece üründeki bilgi çocuk alıcıya aktarılacak ve dolayısıyla izleme zevki körelecektir.

İşaret dili çevirmeni çevirisinde:

- 1) Karakterlerin duygularını yansıtmak için öykünmeyi kullanabilir (Örneğin, korkan bir karakterin duygularının yüz ifadesi ve beden diliyle –‘ay’ gibi nidaların amaçladığı anlamı da içerecek şekilde- aktarımı)
- 2) Özellikle insan olmayan karakterlerin yüz ifadeleri seçilmediği ve duyguları (ağırlıklı olarak) sessel düzğünden iletildiği durumlarda çevirmen öykünmeyi kullanabilir (Örneğin, atların geçtiği bir çizgi filmde yüzleri çok fazla belli olmadığı için ses tonlarına yansıttıkları duygular işaret dili çevirmeni tarafından yüz mimikleri ile ifade edilir)
- 3) Genellikle, nidalar ve dil dışı sesler öykünme ile verilir. Örneğin, karakterin esneme sesi, nefes sesi vb. veya ‘ay’ gibi korku nidaları, ‘aaa’ gibi şaşırma nidaları vb.
- 4) 3. Şıkta değinilen dil dışı sesler karakter sesleri olmayabilir; doğa sesleri de olabilir. Aynı yaklaşım kullanılır. Örneğin, şimşeklerin çaktığı yağmurlu bir havadaki atmosferin öykünmeyle -beden diliyle ve mimiklerle- aktarımı; baykuş sesleri ile dolu karanlık bir gecede atmosferin baykuş sesi ve öykünme ile verilmesi.
- 5) Karakterin ses tonu öykünme ile yansıtılabilir. Örneğin, yüksek sesle, enerjik bir şekilde konuşan karakterin bu sessel özelliğinin öykünme ile yansıtımı)

Konumlandırma Yapmak:

Görsel-işitsel ürünlerin işaret dili çevirisinde konumlandırma yapmak, işaret dili çevirmenin 'sessel ögenin' (karakterin konuşması, sesin geldiği yer -dış ses, telefondan gelen ses-, jenerik müziği veya fon müziği olarak kullanılan ses vb.) kime ve/ya neye ait olduğunu alıcıya iletmesi için kullanılan bir tekniktir.

Konumlandırma:

- 1) Hangi karakterin konuştuğunu belli etmek,
- 2) Sesin kaynağını (sessel düzğüde aktarılan bilgiyi) belli etmek,
- 3) İletişimin aktörlerini ve/ya sessel iletişimle iletilen bilgiyi çocuk alıcıya iletmek için kullanılır.

Konumlandırmada birtakım zorluklar vardır:

- 1) Birçok karakterin iletişim içinde olduğu sahnelerde çevirmen hepsinin konumunu iletmede zorluk çeker.
- 2) Sahne çekimlerinde değişiklik olduğunda bu çevirmen açısından zorlayıcı olabilir. Örneğin, konuşmaya başladığında yüzü görünen ve ekran solunda yer alan bir karakter konuşmaya devam ederken arkadan çekime geçilir ve konumu değişirse çevirmenin konumlandırma ile ilgili bir karar vermesi gerekir.
- 3) Karakter sahne içinde hareketliyse (konumu değişiyorsa) bu da çevirmen için zorlayıcı bir unsurdur.
- 4) Çok fazla sayıda karakterin hareketli olduğu durumlarda konumlandırma sorunlu bir konudur. Örneğin, görselde hızlı geçişlerde ve görselde değişimlerde konumlandırmalar her zaman doğru tarafta yapılamayabilir. Bu gibi durumlarda, belirlenen kişilerin konumu her zaman aynı tarafta korunmalıdır; çünkü alıcılar sessel düzğüyü takip edemedikleri için karışıklık olabilir. Ayrıca, çevirmenin çok hızla hareket etmesi ve sürekli konumu değiştirmesi kafa karışıklığına neden olabilir.

Konumlandırma yapacak olan işaret dili çevirmeninin aşağıdaki noktalara dikkat etmesi gerekir:

- 1) Konumlandırma her zaman çok belirgin bir beden hareketi ile yapılamayabilir (özellikle de hızlı sahne değişimlerinde). Konumlandırmanın 'belirginliği' üründen ürüne veya sahneden sahneye değişebilecektir. Örneğin, bir üründe her bölümde görselde en az 3 (hatta bazen daha fazla sayıda) ana karakter / kişi olduğu bir durumda kişiler sağ, orta ve sol şeklinde konumlandırılır.
- 2) Ancak, her zaman asgari bir konumlandırma yapılması çocuk alıcının bilginin kaynağına erişmesi için önemlidir.
- 3) Bazen sahne başındaki konumlandırma çekim açısının değişmesine göre değiştirilecektir, bazen de sabit kalacaktır.
 - a. Konum değiştirmeye örnek: Telefonun çaldığı bir sahnede ilk olarak gövdenin hafif dışarıya doğru konumlandırılması ve "telefonda" işareti ile telefonda gelen sesin belirtilmesi, daha sonrasında telefonda sesin sahibi ekranda görünürse konuşanların konumuna göre konum alınması düşünülebilir.
 - b. İlk konumlandırmayı korumaya örnek: Teo araba içinde hikayesini anlatmaya başlar. Görselde Teo görülür. Ancak, sahnenin devamında Teo hikayesini anlatmaya devam etse de görüntü değişmeye başlar. Bu gibi bir örnekte (Teo dış ses anlatıcı olduğunda) çevirmen duruşunu, konumunu ve ifadesini hiç değiştirmeden çevirisine devam eder. Bu örnekteki uygulamayla aynı kişinin konuştuğu, konuşmanın devamlılığı hissettirilir.

Konumlandırmada temel konular:

- 1) Karakterin ekranda durduğu yer temel alınır. (Örneğin, bir grup atın tepede, bir grup atın ise ovada durduğu ve iletişim kurduğu bir sahnede, çevirmen aşağıdan seslenen atların konumu ve yukarıdan cevap veren

atların konumları dikkate alınarak konumlandırılır.)

2) Karakterlerin ekranda durdukları yerlerin beden diliyle belirtilmesi esasken, bazı durumlarda konumlandırma el hareketleri ile de yapılabilir (Örneğin, doktorun karşısında iki kişi yan yana oturuyor. Söz konusu kişilerin söyledikleri hafif bir konumlandırma ile ya da sağ ya da sol elin kullanılması ile belirtilir).

3) Çevirmen ekrandaki görüntüsünün bir yansıma olduğunu unutmamalıdır:

a) Özellikle görseli işaret edeceği durumlarda (ekrandaki bir bilgiyi işaret edeceği durumlarda),

b) Yön belirteceği durumlarda (örneğin, kuzey, güney, doğu, batı yönleri çevirmenin kendi konumuna ve montaj sonrası ekrandaki konumuna göre yönlerin buldukları taraf gösterilerek ifade edilir) doğru konumlandırma yapmaya özen göstermelidir.

4) Konumlandırma bazen de hikâye anlatısını aktarmak için kullanılabilir. Örneğin, yağmur yağmış ve bir ağacın bir tarafında yosun oluşmuştur. Bu örnekte, rüzgâr yönü ve yağmurun yağdığı yön ve oluşan yosunun bulunduğu taraf bağlantılı olduğu için yön konumlandırmaları bu bilgiler dikkate alınarak çevrilir. Çevirmen koluyla ağacı belirtir, diğer eliyle yağmurun ağacın yosun tutan tarafına yağdığını gösterir.

Karakter İsimlerinin Belirlenmesi/Belirtilmesi:

Kişilerin, hem yazılı iletişim kullanılan resmi ismi, hem de işaret ismi olduğu göz önünde tutularak, Sağır kültürüne yönelik çeviri yapılırken, karakterlerin isimlerinin sürekli harf harf dökümlü (Parmak ABC'si) yazılmaması ve karakterlere bir işaret adı atanması doğru olacaktır.

İlkesel olarak:

1) Sağır kültürde işaret ismi verme geleneklerine uygun olarak, işaret adının karakterin bir fiziksel vb. özelliğine uygun olarak verilmesi gerekir.

- 2) Ürünlerdeki, (özellikle başrolde yer alan) karakterlerin bir işaret ismi olması çocuk alıcının ürünü takip etmesini ve doğal dil akışını (işaret dilinin ölçünlü kullanımını) destekleyecektir.
- 3) Özellikle başrol karakterlerine verilen isimlerde, bu işaret isminin daha önce başka bir başrol karakterine verilmediğine emin olmak önemlidir. Aksi durumda, karakterleri ayrıştırmak zorlaşacaktır.
- 4) Ayrıca, karaktere verilen işaret ismi bir 'marka' gibi düşünülürse aynı ürünü çevirecek tüm çevirmenlerin bu işaret ismini kullanmaya özen göstermeleri önemlidir.

Sorunsal:

KISIT: Karakter isimlerin belirlenmesi

SORUN: Görselde kimin konuştuğunun açıkça belli edilmediği durumlarda,

ii) çocuk alıcının görsele yeterince dikkat edememesi durumunda

iii) dış seslerin olduğu kurgularda

ve benzeri durumlarda alıcı açısından 'kimin konuştuğunun' ayrıştırılması da önemlidir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: karakterin belirtilmesi gerekiyor

iii) karakterin görünüp görünmediğini,

iv) kimin konuştuğunun belli olup olmadığını

vb. tartarak, çevirmenin bir seçimi yapması gerekir.

Ancak, bazı 'karakter isimleri' lakap olabilir (Burnu akan bir çocuğa arkadaşlarının 'AKIŞKAN' adını takması gibi) veya örneğin o karakteri betimlemeye yönelik olarak türetilmiş 'uydurulmuş bir isim' olabilir. (Örneğin, bir programda sunucuya eşlik eden 'bilgisayar/robot' benzeri bir karaktere 'DÖNÜŞTÜRATÖR' isminin verilmesi gibi.) Bu gibi durumlarda çevirmenin bir seçim yapması gerekir: Seçimlerini aşağıda belirtilen parametreleri kullanarak yapabilir:

-Sözü edilen karakter için kullanılan 'isim' göndermesiyle birlikte alıcı kitle için

anlamliysa aynıyla yazılır: Örneğin: Çok hızlı koşan veya tepki veren bir robotun adı IŞIK HIZI ise bu isim aynıyla kullanılabilir. Söz konusu yaş grubunun 'ışık hızını' bildiği varsayılıyorsa ve ismin kullanımı eşzaman kuralına uyuyorsa, o zaman bu ismin aynıyla bırakılması bir sorun yaratmayacaktır.

-Sözü edilen karakter için kullanılan ismin alıcı kitlede karşılığı yok ise ve ismi anlaması zor olacak ise değişiklik yapılabilir. Örneğin, program sunucusu ile interaktif olarak programda yer alan 'DÖNÜŞTÜRATÖR' adı verilmiş 'karakter', sunucuya el işi projeler yapması için belli şekillerde 'dönüştürebileceği malzemeler' hakkında ve bu malzemeleri nasıl kullanabileceğine dair bilgi vermektedir. Karakter ismi alıcı kitle tarafından anlaşılmayacağı düşünülüyorsa, bu gibi durumlarda kapsayıcı tabir kullanılması düşünülebilir. Örneğin, ROBOT.

Uydurulmuş isim veya lakaplarda anlama: Bir karaktere bir lakap takılmışsa, eğer programda karakterin gerçek ismi de geçiyorsa, çocuk alıcıda kafa karışıklığı yaratmamak amacıyla karaktere belirlenen işaret dili ve ona takılan takma ismin farklı olmasına dikkat edilir.

Örneğin, Teo sarışın bir çocuk olduğu için işaret dilinde adı 'sarı saçlı' olarak belirlenmiştir. Ancak, arkadaş grubunda lakabı 'akıntı' ve lakabı çok sık geçer ve konu bu lakabından kurtulmak üzerinedir. Bu gibi durumlarda alıcının bu ayrımı anlayacağı varsayılır ve çeviride her iki isimde kullanılır.

İşaret ismi belirlemede önemli konular:

1) İşaret ismi belirlenirken karakterin bir fiziksel özelliğine göre belirleniyorsa başka karakterlerin ismi ile örtüşmemesine dikkat edilir:

Örneğin; Pırıl ve Yade çizgi filmlerinde başrolde at kuyruğu yapmış kızlar vardır. Ayırtılmaları için YADE at kuyruğu ile, PIRIL topuz ile işaretlendirilmiştir

2) Tüm ana karakterlere ve tekrarlanan karakterlere işaret ismi verilmelidir:

Örneğin, Şef Roka ve Hadi, *Şef Roka* çizgi filmdeki ana karakterlerdir. Şef Roka için ilk geçtiği bağlamda "Aşçı" işareti ile PARMAK ABC'Si ile "Roka" diye

belirtilen karakter daha sonra Aşçı (işaret) R (Parmak ABC'si) ile ifade edilmiş, Hadi karakteri ise görselde belirgin olarak öne çıkan fiziksel özelliğinden yola çıkılarak 'Kırmızı Bıyık' olarak işaretlenmiştir.

Örneğin, başrolde atların olduğu bir çizgi filmde atların görsel özelliklerine göre (gözleri, renkleri vb.) işaret adı verilebilir.

3) Çocuk çizgi filmlerinde sıkça geçen 'hayal ürünü' karakterlerin işaret dilinde isimlendirilmesinde:

- a. İlk olarak bu hayal ürünü varlıklara kapsayıcı bir işaret ismi verilir (Örneğin, *Yade* çizgi filmde Mati'leri belirtmek için bir işaret belirlenmiştir)
- b. Kapsayıcı isim altında aynı türdeki farklı karakterleri ayırtmak içinse yine karakterlerin fiziksel özellikleri kullanılır (Örneğin, *Yade* çizgi filmdeki Mati'ler renklerine göre isimlendirilmiştir- TİD'de MAVİ)

4) Tekrarlanmayan veya merkezi önemde olmayan karakterler için çevirmen birkaç farklı çeviri stratejisi kullanabilir:

- a. Kişinin adının baş harfini parmak ABC'si ile yazarak karakteri belirtmek (Örneğin, *Şef Roka* çizgi filmde her bölümde değişen karakterler için bu gibi bir yaklaşım kullanılabilir)
- b. Kişinin ana karakterle olan bağlantısını belirterek karaktere işaret etmek (Örneğin, başrol karakterinin annesi için ANNE işareti; Şef ROKA'nın yardımcısı olan Amber karakteri için YARDIMCI işareti; ana karakterlerin bir arkadaşına ARKADAŞ işareti vb.)
- c. Karakterin vasfı veya kapsayıcı isim kullanarak belirtmek (Örneğin, *Pırlı* çizgi filmde öğretmen karakterine ÖĞRETMEN işaretinin kullanılması vb.)
- d. Karakter tek sahnede geçiyorsa ve konuştuğu belli oluyorsa ve bu karaktere bir gönderme yapılmıyorsa, sadece diyalogları çevirmek ve

karacterin ismini belirtmemek (Örneğin, bir çizgi filmde geçen Gelincik tek bir sahnede görünür ve konuşur. Bu karaktere bir işaret ismi verilmemiştir.)

- 5) Karakter isimleri ile söz oyunu yapıldığı durumlarda, çevirmen isimleri aktarırken söz, ses oyunu vb.'ini de aktarmayı seçebilir.

Örneğin, bir çizgi filmde Kutu, Ayba, Rubi, Enda gibi yabancı isimler geçmektedir. İsimlerinin baş harfleri birleştirildiğinde ise KARE sözcüğü oluşmaktadır. Çevirmen, çizgi filmin adı da olan KARE ögesini korur ve karakterlerin işaret isimlerini parmak ABC'si ile K A R ve E harfleriyle verir. Bu stratejinin tercih edilmesinin bir nedeni de karakterlerin isimlerinin çizgi filmde geçen 'haber zamanı' kesitlerinde ve kurgu içinde göreve gidecekleri kesitlerde şarkı söylenirken görselde de belirtilmesidir. Dolayısıyla, isimlerin göndermesi olan KARE ögesini yansıtmak, görselle bilgiyi birleştirmek vb. amaçlarla bu strateji benimsenebilir.

Nidaların çevirisi:

Sorunsal: Sözlü dilde vurgu, sesletim ve benzeri ile anlaşılan nidaların işaret dilinde yansıtılmasında dikkatli olmak gerekir.

Bu tür nidalara aşına olmayan çocuk alıcılar için nidaların parmak ABC'si ile ifade edilmesi kafa karışıklığına neden olmakta, kimi zaman da ürünü anlaşılmasız kılmaktadır.

1.)Nidalar yüz ifadesi (mimik ve jestler) ile ve gerekir ise işaret dilinin desteği ile yansıtılır.

Örnek 1:

A: Ayşe okula gitmedi.

B: Aa.. (şaşıırma yüz ifadesi – kaşlar kalkar, baş öne doğru gelir ve ağız açık kalır

A: Ayşe okula gitmedi.

B: Aa.. (sinirlenme yüz ifadesi ve el işareti – kaşlar çatılır, baş öne doğru gelir ve el ile

ne oluyor şeklinde bir hareket yapılır)

A: Ayşe okula gitmedi.

B: Aa.. (kötü olmuş, ne kadar yazık olmuş yüz ifadesi ve el işareti – dudaklar büzüşür, el ile tüh işareti yapılır)

Örnek 2:

A: Ah. (canının acıması yüz ifadesi ve el işareti – alt dudak ısırılır, hafif kaşlar havaya kalkar, acıma işareti yapılır)

B: Peynir aldın mı?

A: Ah, unuttum (tüh, ne yazık ki, üzgünüm anlamında. Burada tüh unuttum şeklinde çevrilir.)

2.) Çevirmenin, yukarıda verilen örnekteki nidadan da anlaşılacağı üzere, üç seçeneği vardır.

Birincisi nidayı dudak şekli ile ifade edip ek olarak yüz ifadesi ile destekleyerek aktarmaktır.

İkincisi ise nidanın 'amacını' yansıtarak açıklama tekniğini kullanmaktır. Örneğin, 'ah, unuttum' yerine 'tüh, unuttum. Özür dilerim/üzgünüm' şeklinde çevrilmesidir.

Üçüncüsü ise nidayı tamamen çıkartmaktır.

3.)Çevirmenin, nidalar söz konusu olduğunda, aşağıdaki parametreleri düşünerek bir çeviri seçimi yapması gerekir:

a..Nida yansıtılmazsa (çıkarılırsa), metinde (üründe) bir anlam kaybı veya ifadedeki duygu yükünde (üzüntü, sevinç vb.) bir farklılaşma oluyor mu?

b..Nida olduğu gibi yansıtılamıyor veya çıkarılamıyorsa, bu nida metinde hangi duyguyu, düşünceyi vb'ini ifade ediyor ve işaret dilinde nasıl yansıtılabilir?

Diyaloglar Dışındaki Sessel Öğelerin Çevirisi:

Çocuklara yönelik ürünlerde (çoğu diğer görsel-işitsel üründe olduğu gibi) diyalogların dışında da sessel öğeler bulunmaktadır.

Çevirmen, bu öğeleri:

- 1) Merkezi önemde olduklarında,
- 2) Zamansal kısıt olmadığına,
- 3) Ürünün atmosferini (artalanını) belirlediğinde,
- 4) Hikâye kurgusu içinde anlamlanmayı sağladığında, vb.
çevirmelidir.

Bu tür sesler:

- 1) Görsel efektlerle birleşen (doğal veya doğal olmayan) sesler,
- 2) İnsanların seslettiği duygu sesleri,
- 3) Hayvan sesleri,
- 4) (İnsanların veya aletlerin vb.) hareketleri ile çıkan sesler,
- 5) Müzik
- 6) Şarkı, vb.olabilir.

Temel yaklaşımlar:

- 1) Söz konusu sesin işaret dilinde bir karşılığı varsa bu kullanılmalıdır:
 - a. Örneğin, 'telefon çaldı' yerine TİD: telefon titreşim
- 2) Söz konusu ses bir hareketin sesi ise harekete öykünerek çıkan ses aktarılır:
 - a. Örneğin, 'ayak sesleri'
- 3) Söz konusu ses bir müzik ise müziğin atmosferine (neşeli, korkutucu) öykünerek ve müzik olduğunu belli etmek için sallanarak veya hareket ederek aktarılır.
- 4) Söz konusu ses bir dış ses ise:
 - a. Dış sesin geldiği yeri belli edecek konumlandırma eşliğinde iletilir.
Örneğin, bir çizgi filmde her bölümün sonunda yolda karavan içerisinde

konuşmalar geçer. Konuşmaların araba içinden geldiği belirtilmeye çalışılır ancak kimin konuştuğu belli olmaz. Ama bir 'dış ses' olduğu bellidir.

Şarkıların/müziklerin işaret dilinde yansıtılması:

Sorunsal: Şarkı kavramı ve müzik kavramı Sağır kültürde de vardır. Ancak, işiten dünyaya özgü şarkı ve müzik geleneği ile bire bir örtüşmez. Ritim, yansıttığı titreşim hissi gibi durumlar daha etkilidir. Bazen de müzik varsa ve çevirmen müzik süresince ekranda sadece duruyorsa ekranda bir görüntü kirliliği olur. Bu nedenle aktarım tercihleri önemlidir.

Dolayısıyla, gerek şarkı sözlerinin yansıtılmasında gerekse jenerik veya geçiş müziği olarak kullanılan sessel öğelerin yansıtımında çevirmenin bazı seçimler yapılması gerekir.

Çevirmen bu seçimleri yaparken bazı kısıt (yapılamayacaklar) ve parametreleri (olasılıklar, değişkeler ve etkenler) düşünerek hareket etmelidir.

1.)Şarkı/müzik ürünün anlamlanması için merkezi önemde midir?

- i. Sahne geçişleri: Örneğin, bir sahneden bir diğerine geçerken ürünün jenerik müziği çalıyor ve aynı zamanda görselde de bir sahne geçişi görünüyorsa, çevirmen bunu yansıtılmayı seçebilir. Çocuk alıcı görselden sahnenin değiştiğini anlayacaktır.
- ii. Sahne atmosferi: Örneğin, bir sahnede çocuklar oyun parkında çok eğleniyorlar ve fonda sözleri olmayan neşeyi, eğlenceyi çağrıştıran bir müzik çalıyor. Bu 'sessel' öge atmosferi yarattığı için önemli görülebilir. Bu durumda, çevirmenin bu şarkının yarattığı atmosferi sevinç, mutluluk çağrıştıran enerjik dans hareketleri ile belirtmesi gerekir. Bu gibi durumlarda en önemli sahneler; şaşırma, korku, gerilim gibi meraklandıran sahnelerdir.
- iii. Sahne atmosferini etkileyen müzikler karakterlerin duyguları ifade edilerek de yansıtılabilir. Örneğin; fonda gerilim müziği çalmaktadır

ve görselde ormanın içerisinde yürüyen bir çocuk görünür. Çocuk korkmaktadır, müzik de 'koru' ögesini desteklemektedir. Bu durumda çocuğun korkusu yansıtmak için çevirmen, yüz ifadesini temkinli ve ürkek adım atma şeklini bedeninin konumu ile hatta efekt sesleri (ayak sesleri vb. gibi) ekleyerek belirtebilir.

2.)Şarkı, hikâye örgüsüne bir art alan bilgisi ekliyor veya hikayedeki bir konuya vurgu/ekleme/açıklama getiriyor mu?

iv. Jenerik şarkıları: Bazı jenerik şarkılarında, üründe anlatılacak karakterler veya olaylarla ilgili bilgi verilebilir. Örneğin, *Rafadan Tayfa* çizgi filminde jenerik şarkısında Rafadan Tayfa'nın nasıl bir grup olduğu ve ne yaptıkları anlatılmakta ve hikâyeye bir giriş sunulmaktadır. Bu gibi bağlamlarda

-sadeleştirme yaklaşımı kullanılarak (BKZ. sadeleştirme),

-şarkı geleneğindeki tekrarlar aza indirgenerek,

-anlamı bozmadığı ve işaret dilinde (Sağır kültür dikkate alınarak – Türkçeleşmiş işaretten kaçınılmaya özen gösterilmelidir) aktarılacak şekilde kurgulanarak uyakları aynıyla aktarmaya özen göstererek çeviri yapılabilir.

v. Hikâye kurgusu içinde şarkılar: Bazı ürünlerde, karakterler bir şarkı söyleyebilirler ya da fonda bir şarkı çalar ve bu şarkı hikayedeki bir unsuru vurgulamak için kullanılır.

Örneğin, yalancı bir karakterin anlatıldığı bir bölümde karakterin arkadaşları *Yalancı Çoban* şarkısını söyleyebilirler veya şarkı (sözleriyle birlikte fonda çalabilir). Bu gibi durumlarda çevirmenin belli seçimler yapması gerekir. Çevirmen, şarkının sözlerini yansıtabilecek uzama ve zamana sahipse, anlamsal çeviri ilkeleri doğrultusunda şarkı sözlerini çevirecektir.

3.)Şarkı veya müzik ögesinin tamamen çıkarılması metnin anlaşılmasını zorlaştırıyor veya izleme zevkinden eksiltiyor mu?

vi. İlkesel olarak, hiçbir sessel ögenin metinde işlevsiz olduğu düşünülmemelidir. Asgari bir anlatıyla da olsa (örneğin, şarkı adı, şarkı ana fikri, şarkı olduğunun ifadesi vb.) aktarılması gerekir.

vii. İlkesel olarak, söz konusu sessel öge alıcının ürünü anlamasında merkezi öneme sahip değilse, çocuk alıcıyı gereksiz yere tekrarlarla sıkmamak gerekir. Bunun yerine çevirmen çevirisini kısaltabilir. (Örneğin, bir şarkıda aynı satırın 5 defa tekrarlanması gereksiz olabilir.)

Söz/ses oyunlarının yansıtımı:

Sorunsal: Ürünlerde geçen söz oyunlarının veya sesteş sözcüklerle yapılan oyunların yansıtılması çevirmen için (kimi bağlamda) sorunlu olabilir.

1.) Şarkılarda ve benzer sessel ögelerde uyak gibi unsurların yansıtılması önemli olabilir; ama her zaman anlam merkezi önemde olacaktır. Bu gibi durumlarda çevirmenin seçimler yapması gerekir.

2.) Çift anlamlı sözcükler/kullanımlar: Örneğin, bozuk para ile 'yazı-tura' oynayan çocukların anlatıldığı bir sahnede çocuklar bozuk parayı fırlatıp 'yazı' veya 'tura' derler. Para üç defa üst üste yazı gelir. Bir çocuk da hep tura demiştir. Çocuk sinirlenir ve 'Bu 'bozuk' para' veya 'Bu para 'bozuk' diye hem 'bozuk paraya', hem de paranın hep yazı gelmesine göndermede bulunup espri yapar. Bu gibi durumlarda çevirmen söz konusu ögeyi vurgulamak için bir yol bulabilir: Örneğin, hem işaret dilindeki yuvarlak para kelimesini hem de Türkçede kullanıldığını belirtilerek bozuk para işaretini kullanır ve açıklama yapması gerekebilir.

3.) Çocuk alıcının sözcük dağarcığı: Bazı durumlarda ise çocuk alıcının sözcük dağarcığı çevirmeni kısıtlayabilir. Ürünler çocuk alıcıya uygun olarak tasarlanmış olsa bile, yaşlıları ile aynı oranda dış dünyaya erişimi ya da kaynaşma olanağı olmayan çocuk alıcılar için kullanılan sözcükler zorlayıcı olabilir.

Yukarıda örneklenen durumlarda:

-Çevirmenin sözcüğün TİD karşılığı olsa da ve bu eş sesli olsa da anlama göre farklı işaretlendirilmesi durumunda anlamı ne kadar koruyabildiğini değerlendirerek açıklama yapması gerekebilir,

-Sözlü dilde/argoda kullanılan deyişlerin hedef çocuk alıcılar tarafından bilinip bilinmeyeceğinin tartışarak,

-Görseldeki bilginin konuyu ne kadar açık ortaya koyduğu göz önünde tutularak,

-Diyalogların devamından söylenenin anlaşılıp anlaşılmayacağı düşünülerek uygun bir çeviri tekniği benimsenmesi gerekir.

Çevirmen kimi durumda ögeyi aynıyla bırakmayı, kimi zaman metinde vurgulamayı, kimi zaman da uyarlayarak çevirmeyi seçebilecektir.

Uyak merkezi önemde değilse, uyağın değil, anlamın yansıtılması öncelik kazanacaktır.

Alicının yaşına göre anlaşılacağı düşünülür ise parmak alfabesi ile çevrilmesi tercih edilebilir. Örneğin, ana – dana vb.

Bölüm başlıklarının/görseldeki yazıların çevirisi:

İlkesel olarak,

-Bölüm başlıkları, görseldeki yazılar gibi ögeler görselde yer alsın bile işaret dilinde yansıtılması (tekrarlanması) önemlidir.

-Zaman kısıtlaması ve konu içerisindeki önemine ve anlamın etkisine göre çevrilmemesi tercih edilebilir.

Yeni sözcükler:

Sorunsal: Çocuklar programları izleyerek yeni sözcük ve kavramları öğrenirler. Ancak, dış dünyaya erişimi akranlarına kıyasla daha az olan bir çocuk tarafından bu kavramların algılanması kimi zaman daha güç olabilmektedir.

Aynı mantıktan hareketle, sözü edilen çocuğun sözcük dağarcığı da daha dar olabilecektir.

Dolayısıyla, yalnızca programda öğretilen yeni kavramlar değil, programda geçen başka kavramlar da çocuk alıcı için 'yeni sözcük/kavram' olabilecektir.

1.) İlkesel olarak, çocuk alıcının sözcük veya kavram dağarcığını genişletmek için ürüne eklenmiş olan sözcüklerin parmak ABC'si ile aktarılması (sadeleştirme ve silme yapılmaması) önemlidir. (Örneğin; bir el işi anlatısında hobi tutkalı, pastel boya, keçeli kağıt... vb. gibi)

Programın amacı çocuk alıcıya bunları öğretmekse, çevirmen bu gibi öğeleri ilk geçtikleri yerde parmak ABC'si ile çevirir. İlk geçtiği bağlamda parmak alfabesi ile ifade edilen sözcükler/kavramlar devamında işaretlendirilerek ya da kelimenin baş harfi kullanılarak belirtilebilir.

2.)Sağır veya işitme engelli çocuğun, çevresindeki dünyaya ve dolayısıyla dünya bilgisine erişiminin daha kısıtlı olabileceği, eğer söz konusu çocuğun ana iletişim dili Türk işaret dili ise kültüründe veya işaret dilinde bazı kavramların farklı şekilde ifade edildiği veya olmadığı gibi farklılıklar göz önüne alınmalıdır. Böylece alıcı çocuğun sözcük haznesi de gelişecektir.

Çevirmenin bu kavram ve sözcüklerin parmak ABC'si ile iletimini 'makul bir oranda' tutması önemlidir. Programdaki yeni sözcük/kavram sayısına göre çevirmenin bazı kavramları veya sözcükleri çocuk alıcının anlaması için eşdeğerleriyle karşılaması söz konusu olabilir.

Sayıların ifadesi:

Çevirmen sıralı sayı dizimi söz konusu ise soldan sağa konumlandırarak işaret alanını kullanır.

Dış sesler ve efekt sesleri:

Sorunsal: İşitsel kanaldan aktarılan dış sesler ve efektlerin işaret dili çevirisinde iletilmesi kimi zaman metnin anlamlanması için önemlidir.

Kimi zaman da, bu seslerin iletimi çocuk alıcı için görsel gürültü haline gelir ve kafa

karışıklığına neden olabilir.

Dolayısıyla, dış ses ve efektlerin bazı kısıtlar ve parametreler düşünülerek işaret dilinde yansıtılması önemlidir.

1.)Dış ses ve/ya efekt hikâyenin bütünlüğü içinde merkezi bir anlam ifade ediyor mu?

Çevirmenin bu soruya vereceği cevaba göre:

a. Dış ses veya efekti başka türlü ifade etmeye

b. Veya kısaca çevirmeye;

karar verilir.

i. Örneğin, bir sahnede çocuklar bir parktan geçerlerken çevrelerinde kuş cıvıltıları duyulmaktadır. Çevirmen bu 'sesi' aktarmak için (zaman ve uzam kısıtı yüzünden) diyalogları kısaltmak zorunda kalacaksa, bunu yapmaya yeltenmesi gerekmez. Ortamın park olduğu görselden anlaşılırsa, kuş cıvıltısı sesi ise verilen örnekteki hikâyede merkezi bir önem taşımamaktadır.

ii. Ancak, başka bir örnekte dış ses merkezi önemde olabilir. Bir çocuğun düştüğü ve acıyla bağırarak duyuluyor. Çocuk karakterler bu sesi duyunca arkadaşlarına yardıma koşarlar. Bu örnekteki 'dış ses' önemlidir ve işaret dilinde yansıtılmalıdır.

iii. Dış ses görselde belirtilmiş ve anlaşılıyorsa, söz konusu kesitte bir sözcük yoğunluğu bulunuyor ya da zaman kısıtlaması var ise çevirmen bu sesi yansıtılmayı tercih edebilir.

2.)Dış ses ve/ya efekt hikâyede ne kadar etkin bir öge?

Çevirmen görseli ve hikâye akışını dikkate alarak dış ses veya efekti yansıtıp yansıtılmayı seçebilir:

a.Örneğin, çocuk karakterler komiklik olsun diye 'telsizle konuşuyormuş gibi' telsiz sesi çıkarırlar. Karşı karşıya durmalarına rağmen ellerinde telsiz tutuyormuş gibi ellerin ağızlarına yakınlaştırıp birbirleriyle telsizle

konuşuyorlarmış gibi yaparak 'şaka yaparlar/oyun oynarlar'. Bu örnekte olduğu gibi görselle de desteklenen bir dış ses (telsiz cızırtısı) vardır. Bu ögenin yansıtılmaması görselin anlamsızlaşmasına neden olacaktır.

b.Başka bir örnekte, çocuk karakterler bahçede bir deney yapmaktadırlar. Deneyde bir teraziyi dengede tutmaya çalışırlar. Terazide dengede durmayınca terazinin üstünde duran bir kova su terazinin önünde duran çocuğun üstüne dökülür ve çocuk ıslanır. Görselde kovanın devrildiği, suyun döküldüğü, çocuğun ıslandığı açıkça görülür. Bu gibi bir örnekte (su döküldü) gibi bir açıklama eklenmesi gereksiz olabilir.

3.)Dış ses ve/ya efekt hikâyede hangi sıklıkla geçiyor?

Bir dış ses veya efekt hikâyede atmosferi sağlamak için veya kurgunun merkezi bir parçası olarak kullanılabilir.

Örneğin, bir robot ile bir sunucunun yer aldığı bir programda robot karakteri (elektronik tuş sesleri çıkartarak) konuşur. Sunucunun etkileşim içinde olduğu bir 'karakterdir'. Robotu anlayan tek kişi sunucudur ve robota verdiği cevaplardan izleyenler robotun ne dediği konusunda çıkarımda bulunurlar.

Yukarıda verilen türde örneklerde bu 'anlaşılmayan sesin' veya 'dış sesin' yansıtılması önemlidir. Aksi takdirde karakterlerin etkileşimi anlaşılmayacaktır. Ancak bu bağlamda Robot'tan çıkan sesin yansıtılması yerine sunucu karakterinin robotla etkileşimde olduğunu yansıtacak şekilde konumlandırılması 'robottan bir iletişim/ses geldiği' gerçeğini yansıtabilir.

5. SADELEŞTİRME

Bu bölümde çocuk alıcıya yönelik işaret dili çevirisinde sadeleştirme yaklaşımına örnekler verilmekte ve kılavuzun başka bölümlerinde değinilmeyen konulara değinilmektedir ancak, sadeleştirme yaklaşımı kılavuz boyunca açıklanan bölümlerde (bkz. nidalar, şarkılar vb.) de ayrıca anlatılmaktadır.

Konuşmada iletilen diyalogun aynıyla aktarılmamasını içeren 'sadeleştirme'

yaklaşımının iki temel amacı vardır:

1.)Çocuk alıcıya görsel olarak sunulan işitsel düzgünün (diyalogların) 'algılanabilir' olmasını sağlamak.

2.)Türkçeleşmiş işaret kullanımından uzak durarak işaret dilinin kendi doğal yapısını korumak

Sadeleştirme yaklaşımı, bir metni basite indirgeme ile karıştırılmamalıdır.

Çocuk alıcıya iletilen bilgide bir azaltmaya gidilmemelidir.

Çocuk alıcının izleme zevki olumsuz etkilenmemelidir.

Sadeleştirme yapıldığında düşünülmesi gereken bazı temel konular vardır:

1.)Programın hitap ettiği yaş grubunun bilgisi (genel kültür, akademik birikim, dünya bilgisi vb.)

2.)Programın hitap ettiği yaş grubunun sözcük ve kavram dağarcığını geliştirme becerisi ve hızı

Sadeleştirme yaklaşımında birkaç farklı teknik kullanılabilir:

1.)Kaynaktaki sözcük, kavram vb. sayısında azaltmaya gitmek

a. (Örnek: Görselde bir grup çocuk görünür. Bir yere gidilmesi düşünülmektedir.

'Sen, ben, Ayşe, Can, Hasan, hep birlikte gidelim' yerine 'Hep birlikte gidelim'

2.)Kaynaktaki cümle yapısını değiştirmek (BKZ: dilin doğal akışı ile ilgili bölüm)

3.)Kaynaktaki diyalogu aynıyla aktarmak yerine amaçlanan anlamı veya etkiyi yaratacak eşdeğeri ile karşılamak (BKZ: Nidalar)

4.)Kaynaktaki iletiyi daha anlaşılır kılmak için 'yeniden dillendirerek/düzenleyerek ifade etmek' (Bkz: dilin doğal akışını yakalamak ile ilgili bölüm)

5.)Kaynak sözlü iletiyi Türk işaret dilinde ölçünlü bir dille ifade etmek. (BKZ: TİD Güncel Sözlük, MEB TİD ve TİD dilbilgisi kuralları)

Sadeleştirmede temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

i. Bilgi eksiltilmiyorsa,

ii. Kafa karışıklığına neden olunmuyorsa,

iii. Zaman ve uzam kısıtı varsa

sadeleştirme yapılabilir.

Bazı Temel İlkeler:

- 1) Çeviri yaparken kelime, cümle yapısını, parmak alfabesinin kullanım tercihi ve şeklini alıcı kitleyi düşünerek belirlemek
 - a) Örneğin: Sözcük eksiltme ile -İyi Huylu Şef Roka yerine Aşçı R kullanımı- çocuk alıcı için daha kısa ve anlaşılır bir metin oluşturmak.
 - b) Örneğin: Görselde açıkça belirtilen bir sessel unsurun çevrilmemesi -Şef Roka'da her bölümde bir yere uçakla giderler ve bu görselde bir geçişle anlatılır. Açıkça görülen uçağın sesinin çevrilmemesi seçilmiştir.
- 2) Sözlü dilde iletişimde bireyler birbirleriyle konuşurken cümle içinde birbirlerine isimleriyle hitap ederler ve isimleri tekrarlarlar. İşaret dilinin doğal akışında böyle bir iletişim geleneği yoktur. İsimle hitap etme ve iletişim kurulan kişinin isminin tekrarlanması, işaret diliyle iletişim geleneklerine uygun olmadığı için, ayrıca kimin kiminle iletişim kurduğunun açıkça belli olduğu durumlarda gereksiz isim tekrarına neden olduğu için kullanılmamıştır.
- 3) Merkezi önemde olmayan veya hikaye kurgusuna veya akışına katkıda bulunmayan ses efektlerinin çevrilmemesi ve metnin sadeleştirilmesi düşünülebilir.

- 4) Hikaye kurgusunda öğrenim amaçlı olmayan tekrarların çıkarılması ve daha sade bir çeviri metin oluşturulması düşünülebilir.
- 5) Görselin kullanılması ve gerektiğinde görsele işaret ederek (sözcük ve cümle ekmeden) anlamın iletilmesi ile metin sadeleştirilebilir.
- 6) Görüntü ile eşsüremliliği sağlamak için kimi durumlarda çevirmen sessel girdiyi birkaç saniye geriden takip eder. Böylece görseldeki bilgiden de yararlanarak çeviri yapabilir. Örneğin, önemli bir binanın anlatıldığı bir kurguda ilk önce binanın ismi söylenmekte sonra görselde bina gösterilmektedir. Çevirmen bina görselini de kullanarak çevirisine açıklık getirmek için birkaç saniye geriden çeviri yapar. Bu gibi durumlarda eşzamanlılığı sağlamak için sonraki birkaç cümlede sadeleştirme yapılabilecekse yapılması, söz konusu kesit tamamlanana kadar çevirmenin eşsüremliliği yakalamasını sağlayacaktır.
- 7) Görselden destek alındığı bazı durumlarda görsel ile verilen bilgi merkezi önemde değilse çevrilmemesi ve metnin sadeleştirilmesi düşünülebilir. Örneğin, görselde bir şehir hastanesinin önünden geçiliyor ve binanın üstünde Şehir Hastanesi yazıyor ama hikâyede merkezi önemde değil. Bu ögenin çevrilmesi bir anlam kaybına ya da hikâyeyi takip etmekte bir zorluğa neden olmuyorsa, ayrıca çevrilmesi de çeviriyi gereksiz uzatıyorsa çevrilmemesi düşünülebilir.
- 8) Anlamlanmaya katkıda bulunmayan sözcüklerin/ifadelerin çıkarılması:
Anlamlanmaya katkıda bulunmayan sözcüklere nidalar (BKZ: nidaların çevirisiyle ilgili bölüm), tekrarlar veya görselde de açıkça seçilebilen betimlemeler (BKZ: yukarıda görsel desteği kullanma ile ilgili bölüm) örnek olabilir.
 - a. Çocuk programlarında sıkça tekrar yapılmakta bu uygulama sözlü

anlatıda anlamayı pekiştirmektedir.

Ancak, bu tekrarlar zaman zaman görsel kirliliğe ve kafa karışıklığına neden olabilir, çocuğun görsel hareketi takip etmesi zorlaşabilir. Bu nedenle sadeleştirme yapılması gerekebilir. Çevirmen, bu konuda karar verirken:

- i. Zaman ve uzam kısıtını,
 - ii. Söz konusu tekrarın metnin anlaşılması için merkezi önemde olup olmadığını,
 - iii. Söz konusu tekrarın çocuğun anlamlandırmasını olumsuz etkileyip etkilemeyeceğini tartması ve ona göre karar vermesi gerekir.
- b. Sunucusu olan çocuk programlarında, program sunucuları, çocukların ilgisini programda tutmak ve her yapıları açıklamak için genelde fazla sessiz ara koymadan, sözlü dilde kolay algılanabilen bir hızda (oldukça hızlı) konuşur.

Ancak, bu tür programlarda görselde yapılan işlemin izlenmesi için çocuk alıcıya zaman da vermek gerekir. Görseldeki şekli işaret dilinde aynı şekilde anlatmak mümkün olmayabilir. Gereksiz bir kirlilik söz konusu olur.

Dolayısıyla, sözü uzatmak, açıklamak, tekrarlamak veya izleyicinin ilgisini programda tutmak için iletilenlerin çevirmen tarafından değerlendirilmesi ve çocuğun anlaması ve takip edebilmesi göz önüne alınarak kimi yerde kısaltmaya gidilmesi gerekebilir.

9) Sesletimle anamlanan diyalogların sadeleştirilmesi/açıklanması: Sözlü dil ile iletişime özgü bazı kalıplar ve/ya yapılar vardır.

Örnek:

Cafer: Ben de on dondurma yerim o zaman!	Cafer ciddi bir ifadeyle söyler.
A: 'Ay sen de Cafer...'	Repliğin sesletilişine göre olası

		anlamları: -Cafer, saçmalama on dondurma yenilmez -Cafer çok komiksin, hiç on dondurma yenilir mi -Cafer, on dondurma yemek doğru değil (hastalanırsın)
--	--	--

Bu replik, işitsel düzgüdeki sese ve vurguya erişimi olan biri için yukarıda verilen anlamlara gelebilir.

Ancak, işitsel düzğüye erişemeyen biri için a) sen Cafersin; b) her ne yapıyorsan/oluyorsa Cafer de bu gruba dahil/yapsın; c) Cafer'e bir şey söylenecekti ve cümle yarıda kaldı gibi anlamlara gelebilmektedir.

Çevirmenin bu gibi durumlarda,

- a. Kaynak metinde amaçlanan anlama sadık kalarak
- b. Kaynak metindeki duyguyu yansıtarak
- c. Çeviri kısıtlarını dikkate alarak

çevirisinde 'anlam odaklı' bir yaklaşım benimsemesi gerekir.

10) Yarım kalan cümleler: Konuşma sırasında bir kişinin belli nedenlerden dolayı (örneğin, başka birinin araya girmesi ve sözünü kesmesi, konuşurken kendini ifade edeceği sözcükleri bulamaması, dikkatinin dağılması vb.) karakterlerin cümleleri yarım kalabilir.

Bu gibi durumlarda çevirmen aşağıdaki tekniklerden birini kullanabilir:

- d) Cümleyi tamamlamak,

- a. Örnek:

	A: Bence sen yanlış yapıyorsun! B: Ama-	<i>(Eğer B karakteri neden yaptığına itiraz edildiğini anlamadıysa ve açıklanmasını istiyorsa)</i> A: Bence sen yanlış yapıyorsun! B: Ama neden?
		<i>(Eğer B karakteri kendini savunmaya çalışıp arkadaşının yargısına karşı çıkıyorsa)</i> A: Bence sen yanlış yapıyorsun! B: Hayır!

6. EDİTÖR KILAVUZLARI:

Editör kılavuzunda, işaret dili çeviri sürecinde çevirmenin ürününü denetleyecek ve gerekirse düzelterek olan editör profili ve editörlük sürecinde kullanılacak ölçütler belirtilir.

Dil/Ürün Denetim Editörü Profili:

1. Ölçünlü Türk işaret dili bilgisi
2. Ekip çalışması yapabilme becerisi
3. Çevirmen ile editör profillerinin farkını içselleştirecek birikim/deneyim
4. Gerektiği yerde çevirmenin metnine müdahale edebilecek işaret dili çevirisi birikimi

5. İşaret dili çeviri kısıtları ve parametreleri hakkında bilgi.
6. Stüdyo ve montaj gibi teknik konular hakkında bilgi
7. Sözlü dilden işaret diline çeviride denetim yapma deneyimi
8. Çocuk alıcı profilleri hakkında bilgi
9. Sağır çocukların kültürü hakkında bilgi
10. Görsel ve işaret dili çevirisini aynı anda takip edebilme deneyimi
11. Özünde çeviri bir ürün olan programın kendi kültürünü paylaşan bir bireye aktarımında çıkabilecek sorunları saptayabilme becerisi,
12. Ölçünlü işaret dilini takip edebilecek dil birikimi
13. Çocuk alıcı profili ve çocuk dil kültürü ve birikimi hakkında bilgi
14. Çocuklarla birlikte çalışma deneyimi
15. Çocuklara yönelik olarak tasarlanan ürünlerin gelenekleri hakkında bilgi
16. Dünya bilgisi ve genel kültür
17. Ekip çalışması deneyimi

Sağır Editörlerin Çizelgeleri:

Editörlerin değerlendirme ölçütleri:

- 1) İşaret dili takip edilebiliyor (hızı ve akıcılığı)
- 2) İşaret dili anlaşılıyor
- 3) İşaret dili hikâyenin takip edilmesini sağlıyor
- 4) İşaret dili görselle eşzamanlı
- 5) İşaret dili görselle bütünleşik olarak hikâyeyi anlamlandırıyor
- 6) Ölçünlü Türkçe işaret dili kurallarına uyulmuş
- 7) İşaret dili çevirisinin geleneklerine uyulmuş

Editörlerin müdahalesini gerektiren durumlar:

- 1) İşaret dili görselle eşzamanlılık açısından/bilgi yükü açısından bütünleşmiyor
- 2) İşaret dili hedeflenen ortalama çocuk alıcının takip edebilmesine uygun olarak yeniden düzenlenmeli (akıcılık)
- 3) İşaret dilinde kullanılan kavram/sözcük ve/ya yapılar hedeflenen ortalama çocuk alıcının anlama düzeyinin üstünde
- 4) Kullanılan sözcüklerin ölçünlü dil olup olmaması
- 5) Konumlandırma
- 6) Yüz ve beden kullanımı, öykünme ve açıklama kullanımları
- 7) Türkçeleşmiş işaret kullanma durumu
- 8) Kültürden uzaklaşma
- 9) İşaret alanının kullanımı
- 10) Kılavuzda belirtilen çevirmen seçimleri kapsamında çevirmenin sözlü dilden işaret diline geçişinde yaptığı seçime ilişkin bir konu (tereddüt) var.

Editörlük akışı:

- 1) Editör ürünün işaret dili eklenmiş sürümünü izler.
- 2) Editörün müdahalesini gerektirecek durumlar' başlığı altında sayılan sorunlardan birini tespit ettiğinde zaman kodunu not ederek sorunu not eder. Açıklamalarını yazar:
 - a.) Eşsüremlilik sorununu görselle bütünleşme olmadığı veya karakterin görüntüsünden tespit ettiği durumlarda bunun zaman kodunu yazması yeterlidir.
 - b.) Kullanılan kavram/sözcük ve benzerine getirdiği eleştirilerde sorunu not ederken açıklayıcı bir yaklaşım benimsemesi beklenir. Örneğin, 'işaret dili anlaşılmıyor' gibi bir ifade yerine 'Çocuk alıcı sözcüğünü bilmeyebilir' 'bu cümlenin yapısı değişmeli', '.... kavramı başka şekilde ifade etmek lazım' gibi

bir açıklama yapması beklenir.

3)Editörün notları çevirmene iletilir.

c.) Çevirmen söz konusu eleştirileri dikkatle inceler ve işaret dili çeviri kısıtları ve parametreleri dahilinde soruna bir çözüm bulmaya çalışır. Çözüm bulunduğu sorunları editöre tekrar iletmesi beklenmez.

d.) Sorun giderilemiyor ve işaret dili yenilenemiyorsa editöre bunun niye yapılamadığını açıklaması beklenir. İki profesyonelin uzlaşma ilkesi çerçevesinde bir karara varmaları beklenir.

e) Eşsüremlilik sorununu, görselle bütünleşme olmadığı veya karakterin görüntüsünden tespit edilebildiği durumlarda, editörün bunun zaman kodunu yazması yeterlidir.

f.) Editör, çevirmen seçimlerini kaynak metinden anlam kayması olduğu ve işaret dilinde daha da sadeleştirilebileceğini düşündüğü durumlarda sorgular. Getirdiği önerilerde veya sorunu not ederken açıklayıcı bir yaklaşım benimsemesi beklenir. Örneğin ‘.... sözcüğü işaret dilinden kaldırılırsa anlam bozulmayacaktır’ veya ‘metinde ifade edilen iken bu işaret diline ... olarak yansımıştır. Dolayısıyla.... olarak değiştirilebilir.

8.ODAK GRUBU SORULARI:

EBEVEYN ONAY FORMU

Sesli Betimleme Derneğinin TRT Çocuk koordinatörlüğü iş birliğinde hazırladığı TRT Çocuk kanalı içeriklerinde Sağır, işitme ve görme engelli çocuklara erişimli bölümler için kılavuz projesinde İşitme engelli /Sağır çocuğum... (adı- soyadı)..... ‘un içerikleri izlemesine, duygu ve izlenimlerini SEBEDER proje yetkilisi ile paylaşmasına, çocuğumdan alınacak geri bildirim SEBEDER’in ve akademik danışmanları vasıtasıyla proje kılavuzunda kullanmasına ben annesi...(adı- soyadı)...../ben babası..... (adı- soyadı)..... olarak onay ediyoruz.

Proje detaylarını öğrendim ve ses kaydımla kabul ettiğimi beyan ederim

ÇOCUK FORMU 1. TASLAK

1.) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?

- a) Evet, anladım.
- b) Çoğunlukla anladım
- c) Biraz anladım
- d) Hayır, hiç anlamadım.

2.)Hikayede ne anlatıyordu?

.....

3.)İşaret dilini takip edebildin mi?

- a.) Evet.
- b.) Çoğunlukla
- c.) Biraz
- d.) Hayır / Hiç takip edemedim

4.)İşaret dilini takip ederken zorlandığın noktalar nelerdi?

- a) Çok hızlıydı
- b) Bilmediğim çok fazla sözcük vardı
- c) Sözcükleri biliyordum ama konu bütünü (anlatılanı) bazı yerlerde anlamadım
- d) Kimin konuştuğunu anlamadım/belli değildi
- e) Çok kolaydı hepsini anladım. Zorlanmadım

5.)İşaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı? Açıklar mısın? Nereleri anlamadın?

.....

6.)Programı işaret dili ile izlemeyi sevdiğin mi?

- d) Evet
- e) Hayır
- f) Diğer:.....

İÇİNDEKİLER

1.TEMEL YAKLAŞIMLAR

- Projenin amacı
- Ana kısıt
- Ana sorunsal
- Kılavuzun amacı

2.SESLİ BETİMLEME METİN YAZARI PROFİLİ

- Sesli betimleme metin yazılımı ile ilgili olarak
- Teknoloji ile ilgili olarak
- Metin yazılımı süreci ile ilgili olarak
- Dil ile ilgili olarak
- Alıcı ile ilgili olarak
- Ekip çalışması ile ilgili olarak

3.TEKNİK KONULAR

- Sesli Betimleme Metin yazımı
- Sesli Betimleme Metninin Seslendirilmesi
- Montaj
- Son Kontrol

4.METİN YAZILIMI İLE İLGİLİ KONULAR

- Neyi /ne kadar/nasıl betimleme yapmalı
- Nesnel betimleme
- Diyalog takibi
- Kim/ ne yaptı-yapıyor sorusunun betimlenmesi
- Eylemin anlatımı
- Zaman kullanımı
- Mekan-zaman kullanımı
- Benzetmeli betimleme

5.SORUNSALLAR, STANDARTLAR/ÖNERİLER VE ÖRNEKLER

- Karakter isimlerinin belirtilmesi
- Nidaların betimleme metnine işlenmesi
- Şarkılar/müzikler sırasında betimleme metin yazılımı
- Söz/ses oyunlarının betimleme metnine yansıtımı
- Bölüm başlıklarının/görseldeki yazıların betimleme metnine işlenmesi
- Sayıların yazımı
- Dış sesler ve efekt sesleri

6.SADELEŞTİRME İLKELERİ

- Sadeleştirme yapıldığında düşünülmesi gereken bazı temel konular
- Sadeleştirme yaklaşımında birkaç farklı teknik
- Sadeleştirmede temel ilkeler

7.SON KONTROL KILAVUZLARI

- Son kontrolör profili
- Son kontrolörün çizelgeleri:

8.ODAK GRUBU SORULARI TASLAĞI

- Ebeveyn onay form
- Çocuk formu
- Ebeveyn formu

1.TEMEL YAKLAŞIMLAR:

1) **PROJENİN AMACI:** Görme engelli çocukların, çocuk programlarına erişim engeli olması; çocuğun toplumla bütünleşmesi, içinde yaşayacağı geniş toplumu tanıması açısından çok önemli bir sorundur. Erken yaşta kültürel eğitim, çocuğun toplumdan edinebileceği birikimi zenginleştirecektir. Çocuğun eğitim hayatına da doğrudan etki edecektir. Bu tür ürünler görme engelli çocukların kültürel eğitimi açısından da büyük önem taşımaktadır.

2) **ANA KISIT:** Görsel-işitsel ürünlerin görsel kanalına 'görüntü' ile 'değil de 'sesle' erişildiğinde, bir görsel düzgü (üründeki görseller) oluşur. İki mod (görsel ve ses) arasındaki algı ve edinim hızı farkı göz önüne alınarak sesli betimleme yapılmalıdır. (Örneğin, sesler arasındaki boşlukta olanları dış anlatımla seslendirilmesi ve her bireyin duyduklarıyla algılama hızı farklıdır)

3) **ANA SORUNSAK:** Uygulamada, çoğu ürünün "gören dünyaya erişimi olan" çocuğa yönelik olarak tasarlandığının bilinciyle hareket etmek önemlidir. Dünyada herkes için tasarım (*design for all*) uygulamasına geçilememiştir. Ürünün alıcısının

kültürü ve üreticisinin kültürü arasında örtüşüm olabileceği gibi farklılıklar da olacaktır. İki alıcı kitlenin (görme engelli çocuk ve diğer çocuklar) 'gören kültürdeki kültür birikimine, dünya bilgisine erişimi' arasında da farklılıklar olacaktır. Görme engelli çocuğun kendi kültüründe ve dilinde daha önce duymadığı ve/ya öğrenmediği kavramların ve hatta düşüncelerin olabileceği unutulmamalıdır. Böyle durumlarda metin yazarı profili ve seçimleri ve son kontrolörün yetkinliği önem kazanmaktadır.

4) **KILAVUZUN AMACI:** Söz konusu olan kısıtlar (yapılamayacaklar) ve parametreler (olasılıklar) içinde oluşturulacak her kılavuz metin yazarına erişim felsefesi ve sıkça karşılaşılan sorunlar hakkında yol gösterici olabilir. Ancak, ürünlerin çeşitliliği, çıkabilecek sorunların çeşitliliği ve bunların değişik parametreler içinde değerlendirilmesinde çıkabilecek farklılıkları göz önüne aldığımızda, bir kılavuzda, metin yazarlarının soracağı tüm sorulara, cevaplar veya çözümle olamaz. Aynı mantıktan hareketle, önerilen yöntemlerin ve yaklaşımların her bağlamda uygulanabilir olması beklenemez. Dolayısıyla, yukarıda ayrıntılandırılan 'sesli betimleme metin yazarı ve son kontrolcü' profili büyük önem taşır.

2.SESLİ BETİMLEME METİN YAZARI PROFİLİ:

Çocuk programları için sesli betimleme metin yazılımını yapacak olan metin yazarının aşağıdaki vasıflara sahip olması beklenir:

Sesli betimleme metin yazımı ile ilgili olarak:

- 1) Sesli Betimleme metin yazarlığı bilgisi ve deneyimi,
- 2) Sesli Betimleme sürecinde kendisine sunulan kılavuzu takip edebilme profesyonelliği,
- 3) Çocuklarla yönelik olarak tasarlanmış görsel-işitsel üründe, görsel ve işitsel düzgülerin bütünleşik olarak ve ayrı ayrı çözümlenmesini yapabilme becerisi (Örneğin, görselden edinilen bilginin işitselde pekiştirme amacıyla tekrarlanması ile artık bilgi-fazla bilgi- olarak tekrarlanması arasındaki farkı saptayabilme deneyimi),

4) Sesli betimleme metin yazarlığı uygulamasının zaman içinde alıcı profilin isteklerine ve özelliklerine, çalışma ve araştırmalara, uygulamada benimsenen esaslara göre evrileceğinin bilincinde olma ve sürekli mesleki gelişim ilkesini benimseme becerisi.

Teknoloji ile ilgili olarak:

- 1) Sesli betimleme metin yazarlığı yapacağı kanalda kullanılacak altyapıya aşinalık,
- 2) Sesli betimleme programları ve teknolojilerine hakimiyet.

Metin yazılımı süreci ile ilgili olarak:

- 1) Sesli Betimleme sürecini işverenin istediği sürede tamamlayabilecek deneyim ve birikim,
- 2) Sesli Betimleme kılavuzunda belirtilen ne-neden -nasıl-niçin-kime sorularının doğru çözümlenmesi ile ilgili olarak doğru yazılım seçimlerini yapabilme deneyimi,
- 3) Ürün tasarımında üç aşamayı profesyonel anlamda içselleştirme (a) sesli betimleme metni yazılacak ürünü bütünsel olarak inceleme, b) metin yazılımı yapma, c) özdenetim sürecini tamamlama,
- 4) Ürünün taslak metin yazılımını oluştururken, (ön araştırma sürecinde ve çıktısının özdenetim sürecinde) doğru ve kabul görmüş referans kaynaklarını saptayabilme, erişebilme ve kullanabilme,
- 5) Anlam odaklı metin yazılımı ilkesini içselleştirmiş olma,
- 6) Çocuklara yönelik ürünlerde ürünün amacını (neden yapıldığını) saptayabilme ve bu saptamadan yola çıkarak ürünün amacını (skopos) saptırmadan ürünün metnini yazabilme,

Bağlam, kısıt ve parametreleri düşünerek gerektiği bağlamda kaynak metne sadakat gösterebilme, gerektiği bağlamda da metin uyarlama tekniklerini bilmek ve farklı metin yazılımı stratejilerini uygulayabilecek birikimime ve yaratıcılığa sahip olma.

Dil ile ilgili olarak:

- 1) Ölçünlü yazı diline hâkimiyet,
- 2) Hitap edilecek çocuk alıcı yaş grubuna göre duygulara hitap edebilmek için dili doğru kullanabilme (Örneğin, çocuğa komik gelecek unsurları, üzücü gelecek unsurları saptayabilmek),

Çocukların yaş grubuna uygun kelimelerin seçilmesi (Örnek olarak, 3-6 yaş grubu için hazırlanan bir çizgi filmde “yılık atları” ifadesi yerine “genç atlar” ifadesinin tercih edilmesi.),

Alıcı ile ilgili olarak:

- 1) Çocukların dil dağarcığına aşinalık,
- 2) Çocukların sözcük haznesine ve sözcük haznesi gelişime ve geliştirme yöntemlerine aşinalık,
- 3) Farklı yaş grubundaki çocukların birikimlerini ve profillerini tartabilme ve belli bir alıcıya yönelik olarak ürün tasarlayabilme,
- 4) Çocukların medya okur-yazarlığı hakkında bilgi,
- 5) Görme engelli çocuk profilleri hakkında art alan bilgisi,
- 6) Görme engelli çocuk profiline hitap edebilecek ürün tasarlama geleneğinde benimsenecek esaslara aşinalık.

Ekip çalışması:

- 1) Ürün düzeltiminde son kontrolü yapan kişi ile çalışabilmek ve geri dönüşleri değerlendirerek bir sonraki uygulamalara yansıtılabilmek,
- 2) Belli uygulamalarda başka bir metin yazarı ile ortak çalışabilmek (iki metin yazarının aynı ürünün farklı bölümleri üzerinde eşgüdümlü çalışması),
- 3) Kendisinden önceki metin yazarının ürünlerinden profesyonel bilgi edinebilmek,

edindiği bilgiyi ilkeler halinde düzenlemek ve ilkeleri kendi metinlerinde uygulayabilme.

3.TEKNİK KONULAR:

Sesli betimleme (Audio Description) 4 aşamalı temel kuram ve yaklaşımları;

- 1- Sesli Betimleme Metin yazımı
- 2- Sesli Betimleme Metninin Seslendirilmesi
- 3- Montaj
- 4- Son Kontrol

Sesli Betimleme Metin yazımı; Sesli Betimleme (*Audio Description*) sistemi, görsel - işitsel materyallerinde **anlatıcının veya konuşmanın olmadığı** sahnelerde görmeyen çocuğa, eylemlerin, mekânın ve sessiz gelişen olayların betimlenerek anlatılması, böylece materyalin görmeyen çocuk için erişilebilir hale getirilmesidir. Betimleme metin yazılımında sessiz kısımların olduğu bölümler uygun zaman çıkışları ve girişleri metin üzerinde tespit edilmelidir. Metin yazılımı ile ilgili teknik bilgiler “Metin yazılımı ile ilgili konular başlığında” detaylandırılmıştır.

Sesli Betimleme Metninin Seslendirilmesi; Betimleme metninin seslendirilmesi itinalı bir çalışmayı ve seçimi gerektirir. Çocuk dinleyiciye hitap edecek bir ses tonu ve diksiyonu olan seslendirmen kullanılmalıdır. Çocuğu filmin içine sokacak onunla birlikte özleştirecek bir tonlama ve vurgu ile seslendirme yapılmalıdır.

Montaj; Betimleme montajcısının görevi seslendirmenden gelen sesi, yazarın belirttiği zaman aralıklarına yerleştirmektir. Montajcı doğru zaman aralığından emin olmalı, gerekirse konuyla ilgili metin yazarı ve seslendirmene dönüş yapmalıdır. Dikkat etmesi gereken diğer husus ise betimlemenin konuşmaların üzerine gelmediğinden emin olmasıdır. Ses dengesinin sağlanması da doğru yere yerleştirmek kadar önemlidir. Bu ses dengesi, olağan film akışında film sesiyle betimleme sesinin aynı yükseklikte olmasını gerektirir. Çeşitli uluslararası betimlemelerde örnekleri görünen betimleme esnasında film sesinin betimleme sesinden çok daha az duyulacak şekilde kısılması yöntemi, kesinlikle tercih edilmemelidir. Çünkü bu yöntem tıpkı geniş zaman kullanımı örneğinde olduğu gibi çocuk izleyiciyi filmden uzaklaştırıp ana yabancılaştırmaktadır.

Son kontrol; Betimleme metni seslendirilip montajlandıktan sonra görme engelli bir birey olan kontrolör tarafından kontrol edilir. Bu konu son kontrolcü kılavuzu bölümünde detaylandırılmıştır.

4.METİN YAZIMI İLE İLGİLİ KONULAR:

1.)Metin yazarı çocuklar için üretilmiş bir materyal üzerinde çalışırken her zaman kendine şu soruyu soruyor olmalıdır: **“Eğer bu betimlemeyi yapmazsam materyalin doğru şekilde kavranmasında bir eksilme olur mu?”** Betimlemeci, neyi, ne kadar, nasıl betimleyeceğine bu soru üzerinden karar vermelidir.

2.)Metin yazarı, anlatımlarını olabildiğince nesnel yapmalı, öznel anlatımlardan kaçınmalıdır. Görme engelli çocuk algısında kahramanı şekillendirebilmelidir. Örnek 1: Hoca'nın sakalı upuzun, kaşları ve sakalı bembeyaz. Kısa boylu, koca göbekli, ton ton bir dede. Başında kocaman sarığı var. Eşeği Küheylan'a hep ters biniyor. Örnek 2; Yade kahverengi saçlarını yandan kuyruk şeklinde bağlıyor. Yuvarlak yüzlü iri gözlü bir kız.

3.)Metin yazarının en önemli görevi, en az kelimeyi kullanarak yeterli anlatımı yapmaktır. Gerekirse tek cümlelik araya girişler yapması mümkündür. Örnek1; “Çatı”

4.)Film içindeki diyaloglarda, görsellik dolayısıyla net ifade edilmeye ihtiyaç duyulmayan, **işaret zamirleriyle** verilen yerleri, metin yazarı açmak zorundadır. Yazar, **filmdeki diyalogları** son derece iyi takip etmelidir. Örneğin filmdeki oyuncu diğerine kalemini uzatıp “Al **şunu**, çekmeye koy.” dediğinde bu cümle gören kişi için gayet netken görmeyen için net değildir. Betimleme yazarının bu tür yerlerde, tek kelimeyle de olsa, mutlaka açıklama girmesi gerekmektedir. “Kalemi uzattı.” ya da sadece “Kalemi” belirmesiyle çocuğun o sırada “o neydi” sorusuna cevap verebilmelidir.

5.)Eylemin Anlatımı: Çocuk betimlemesinde kim sorusu kadar kimin ne yaptığı da önemlidir. Bu yüzden özne ve yüklem bağlantısı doğru verilmelidir. Zaman kısıtlaması olmadığı tüm durumlarda bu geçerli olacaktır. Çünkü genellikle izleyici çocuğun asıl merak ettiği “şimdi ne oluyor?” sorusunun yanıtıdır.

6.)Eylem anlatımında en önemli nokta, zaman kiplerinin kullanımınıdır. Uluslararası betimleme kurallarının aksine, Türkçe betimlemelerde senaryo dili olarak adlandırılan “Geniş Zaman” kullanılmamalıdır. Bu çocuğun bildiği bir zaman kipi değildir. Yani anlatımda “Yade başını kaldırıp Mati’ye bakar” şeklinde bir anlatım yapılmaz. Bu anlatım, çocuğu filmin doğal akışından uzaklaştırarak çocuğu izlediği materyale yabancılaştırmaktadır. Çünkü çocuk o an akmakta olan bir olayı izlemektedir.

Metin yazarı iki zaman türü kullanır. Çoğunlukla kullandığı, **di’li geçmiş** zamandır. Devam eden eylemlerde ise (yürümek, bakmak, gülmek, uyumak, çalışmak vb.) **şimdiki zaman** kullanır. Örnek 1:“Nasrettin Hoca, koltuktan **kalktı**, kapıya **yürüyor**.” gibi.

7.)Betimlemede bir eylemin kim tarafından gerçekleştirildiği kadar nerede gerçekleştirildiği de önemlidir. Betimleme metin yazarı, diyaloglar arasında değişen mekânları da çocuğa aktarmalıdır. Örnek 1;“Pırıl odasında masasında.”

8.)Mekâna ait detaylar, özellikle çocukların hayal güçlerini geliştirecektir. Örnek1 ; “Doru hayranlıkla doğaya bakıyor. Çiçekler, nehir ve ağaçlarla doğa cennet gibi. Kalkıp sarı krizantem çiçeğine yaklaştı ve kokladı. Çiçeğin üstünde su damlaları var.” Örnek2; “Nefes nefese çimenliğe çıktılar. Kayaların ucunda durdular. Aşağıya bakıyorlar. Aşağıda upuzun bir nehir ve ağaçlar var. Gökkuşuğu onların üzerinden geçiyor.” Örnek 3; “Galata Kulesi ve evler görünüyor. Kuşlar uçtu.” Örnek 4; “Okul, yukarıdan görünüyor. Bahçede kimsecikler yok.”

9.)Eylemin hangi zamanda gerçekleştiği (gündüz, gece, karlı bir kış günü, aydınlık bir yaz sabahı vb.) önemlidir. O yüzden filmin ilk sahnesinde metin yazarı genellikle zaman belirterek yazmaya başlar. Örnek1; “Gündüz, hava açık. Yemyeşil ormanın içinde göl kenarı”

10.)Metin yazarı çocuğun anlayacağı kriterlerde “kim, nerede, ne yapıyor” durumlarını nasıl sorusu ile destekleyerek çocuk alıcıya detay vermelidir. Beden dili anlatılırken özellikle doğuştan görme engeli çocuk tarafından bu hareketlerin anlamlarının bilinmemesi olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır. O nedenle hareketle birlikte anlamına da betimlemede yer verilmesi önemlidir. Örneğin “Gülümseyerek bakıp başparmağını kaldırdı” bazı çocuklar için herhangi bir anlam ifade etmeyebilir.

“Gülümseyerek, **oldu bu iş anlamında** başparmağını kaldırdı” dendiğinde ise hareketin anlamı da betimlemenin içine yedirilmiş olur. Örnek 1; “Doru ve Karatay merakla bakiştılar.” Örnek2; “Demirkır cesaretle yavaş yavaş çalılara yürüyor. Başını kararlılıkla kaldırdı. Kaşlarını çattı.”

11.)Betimleme metin yazarı, **benzetme** yaparak anlatımını zenginleştirmelidir. Burada yine dikkat edilmesi gereken nokta, benzetilen şeyin çocuk tarafından bilinir olması gerektiğidir. Ve benzetme yaparken ikinci bir bilinmeyen yaratmaktan kaçınılmalıdır. Boyut-mesafe anlatımlarında “karış, adım vb.” ölçüler kullanılabilir. “Metre ve santimetre” gibi kullanımlar önerilmez. “Devasa, kocaman, minicik” kelimelerinin çocuk izleyicide yarattığı algı düşünülerek kullanılabilir. Zaman yeterli olduğu ölçüde, ne kadar kocaman, ne kadar devasa, ne kadar minik olduğu bilindik bir benzetmeyle açıklanmalıdır. Örnek; “ Mati en uzun olanı aldı”

5.SORUNSALLAR, STANDARTLAR/ÖNERİLER VE ÖRNEKLER

Karakter isimlerinin belirtilmesi:

Sorunsal:

KISIT: Sözlü dilde karakter isimlerinin belirtilmemesi çocuk alıcı açısından anlamama yükü getirebilir.

SORUN: Görselde kimin konuştuğunun açıkça belli edilmediği durumlarda,

i)diyalog aralarının kısa olması

ii)çocuk alıcının görsele yeterince dikkat edememesi

iii)dış seslerin olduğu kurgularda ve benzeri durumlarda alıcı açısından ‘kimin konuştuğunun’ ayrıştırılması da önemlidir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Dolayısıyla, karakter isimlerinin anlatımda özne olarak yerleştirilmesi metin yazarının görselden edinilen bilgiyle yapması gerekir. Ancak, bazı ‘karakter isimleri’ lakap olabilir (Burnu akan bir çocuğa arkadaşlarının ‘AKIŞKAN’ adını takması gibi) veya örneğin o karakteri betimlemeye yönelik olarak türetilmiş ‘uydurulmuş isim’ olabilir. (Örneğin, bir programda sunucuya eşlik eden ‘bilgisayar/robot’ benzeri bir karaktere ‘DÖNÜŞTÜRATÖR’ isminin verilmesi gibi.) Bu

gibi durumlarda metin yazarının seçim yapması gerekir: Seçimlerini aşağıda belirtilen parametreleri kullanarak yapabilir:

-Sözü edilen karakter için kullanılan 'isim' göndermesiyle birlikte alıcı kitle için anlamlıysa aynıyla yazılır: Örneğin: Çok hızlı koşan veya tepki veren bir robotun adı IŞIK HIZI ise bu isim aynıyla kullanılabilir. Söz konusu yaş grubunun 'ışık hızını' bildiği varsayılıyorsa, o zaman bu ismin aynıyla bırakılması bir sorun yaratmayacaktır.

Uydurulmuş isim veya lakaplarda anlamlanma: Bir karaktere bir lakap takılmışsa, eğer programda karakterin gerçek ismi de geçiyorsa, çocuk alıcıda kafa karışıklığı yaratmamak amacıyla karakter ismi yazılırken her zaman karakterin 'gerçek ismi' kullanılır.

Örneğin, bir çocuğun ismi ALİ, annesi, öğretmeni ve çevresindeki yetişkinler kendisine 'Ali' diye hitap ediyor. Ancak, arkadaş grubunda lakabı 'PATRON', ve arkadaşları ona 'Patron' diye hitap ediyorlar. Bu lakap Ali adındaki çocuğun söz konusu olan çocuk grubunda 'lider' konumunda olduğunu bir ifadesi ve/ya 'patronluk tasladığını' bir ifadesi. Bu gibi durumlarda alıcının bu ayrımı anlayacağı varsayılır ve betimleme yapılırken karakterin gerçek ismi yazılır.

Bazı durumlarda karaktere takılan lakap 'geçici' bir lakap olabilir. Böyle durumlarda metin yazarının 'diyalog içeriğini düşünerek' seçimi yapması gerekir. Örneğin,

-Çocuklar kendi aralarında kavga ediyorlar. Bu kavga sırasında bir çocuk (FATMA) geri adım atmıyor ve arkadaşları ona 'İNATÇI' diye hitap etmeye başlıyorlar. Karakter isimlerinde FATMA ismi yukarıda belirtilen ilkelere devamla FATMA diye yazılır; ancak devam eden durumlarda diyalog içlerinde de İNATÇI lakabı FATMA ile ikame edilebilir. Metin yazarı anlaşılabilirliği ön plana alarak lakaplar yerine asıl karakter FATMA'yı kullanmaya devam etmelidir.

Nidaların betimleme metnine işlenmesi:

Sorunsal: Sözlü dilde vurgu, sesletim ve benzeri ile anlamlanan nidaların anlatımda

yansıtılmaması sorun olabilir.

Bu tür nidalara aşına olmayan görme engelli çocuk alıcılar için nidaların betimleme ile ayrıntılanması gerekebilir.

Bu bağlamda, görselden destek aldığına (örneğin kurguda ve görselde karakterin canı acıdığı için 'ah' dediğinin belli olduğuna) emin olduğu durumlarda, nidaya betimleme ile neresinin acıdığı ilave yapılabilir. *Ya da nidanın 'amacını' yansıtarak açıklama tekniğini kullanılmalıdır.* Örneğin, "üzgün baktı" gibi mimik ifadeleri şeklinde betimlemesi yapılabilir.

Metin yazarının nidaları söz konusu olduğunda, aşağıdaki parametreleri düşünerek metnini yazarken seçimi yapması gerekir:

Nidanın betimlemesi metne eklenmezse anlatım eksikliği yaratıyor mu? Bir anlam kaybı veya ifadedeki duygu yükünde (üzüntü, sevinç vb.) bir farklılaşma oluyor mu? /anlamayı zorlaştırıyor mu/metni anlamsızlaştırıyor mu?

Sarkıların/müzikler sırasında betimleme metin yazılımı:

Sorunsal: Şarkı kavramı ve müzik sırasında akıp giden görsellerin ifade edilememesi.

Dolayısıyla, gerek şarkı sözlerinin yansıtılmasında gerekse jenerik veya geçiş müziği olarak kullanılan sessel öğelerin yansıtımında metin yazarının bazı seçimler yapması gerekir.

Metin yazarı bu seçimleri yaparken bazı kısıt (yapılamayacaklar) ve parametreleri (olasılıklar) düşünerek hareket etmelidir.

1) Şarkı/müzik ürünün anlamlanması için merkezi önemde midir?

a. Sahne geçişleri: Örneğin, bir sahneden bir diğerine geçerken ürünün jenerik müziği çalıyor ve aynı zamanda görselde de bir sahne geçişi görünüyorsa, metin yazarı bunu betimlemeye yansıtılmamayı seçebilir. Başka bir durumda alıcı için 'jenerik müziği' ifadesi anlam ifade edebilir ve duyduğu seslerin jenerik geçişi olduğu varsayımı ile sahneyi anlamlandırabilir. Örnek; Jenerik başladı. Şef Roka yemek

yaparken yapımcı bilgileri yazmaya devam ediyor.

b. Sahne atmosferi: Örneğin, bir sahnede çocuklar oyun parkında çok eğleniyorlar ve fonda sözleri olmayan neşeyi, eğlenceyi çağrıştıran bir müzik çalıyor. Bu 'sessel' öge atmosferi yarattığı için önemli görülebilir. Bu durumda, metin yazarının bu şarkının yarattığı atmosferi 'betimleme dilinde nasıl ifade edeceğini' belirlemesi gerekir: Alan bilgisi, oynayan kişi sayısı ve oyuna katılan unsurlar ile seslerin ve görselin ortak anlatımı yapılabilir.

2) Şarkı, hikâye örgüsüne bir art alan bilgisi ekliyor veya hikâyedeki bir konuya vurgu/ekleme/açıklama getiriyor mu?

Jenerik şarkıları: Bazı jenerik şarkılarında, üründe anlatılacak karakterler veya olaylarla ilgili bilgi verilebilir. Örneğin, *Rafadan Tayfa* çizgi filmde jenerik şarkısında Rafadan Tayfa'nın nasıl bir grup olduğu ve ne yaptıkları anlatılmakta ve hikâyeye bir giriş sunulmaktadır. Aynı durum Nasrettin Hoca da *Zaman Yolcusu* çizgi filmde de ifade edilirken oluşan sözsüz kısımdaki müzik boşluğunda Nasrettin Hoca'nın fiziki özellikleri ve davranış şekli "Hoca'nın sakalı upuzun, kaşları ve sakalı bembeyaz. Kısa boylu, koca göbekli, ton ton bir dede. Başında kocaman sarığı var. Eşeği Küheylan'a hep ters biniyor." şeklinde betimlenerek Nasreddin Hoca'nın karakteristik özelliği jenerik içine yedirilerek anlatılabilmektedir.

Söz/ses oyunlarının betimleme metnine yansıtımı:

Sorunsal: Ürünlerde geçen söz oyunlarının veya sesteş sözcüklerle yapılan oyunların betimleme ihtiyacı duyup duymadığı metin yazarı için (kimi bağlamda) sorunlu olabilir.

Görme engelli çocuk alıcının sözcük dağarcığı: Bazı durumlarda ise görme engelli çocuk alıcının sözcük dağarcığı metin yazarını kısıtlayabilir.

Örneğin:

Elinde piknik örtüsü ve piknik sepeti olan bir çocuk okula giden bir başka çocuğun

yanına gider

A: Okulu gitmeyelim bugün. Gel piknik yapalım.

B: Sen de serdin. Bu böyle olmaz.

A: (Örtüyü göstererek) Daha sermedim. (Espri yaptığını anlaştıracak şekilde gülümsemesi ve örtüyü göstermesi betimleme metnine yansıtılmalıdır.)

Bir diğer örnekte de

Mati, fazla giysilerini Yade ve arkadaşlarına getirir. Yade, tek tek giysileri listelerken, sadece isimlerini söylemesi görsel algıda eksiklik yarattığından görsellere paralel olarak sesli betimleme metninde aşağıdaki tanımlamalara yer verilmiştir

“Şort mavi renkli”,

“Sarı renkli”,

“Mor renkli”,

“Sarı kazak”,

“Mavi kazak”

Başka bir örnekte; matematik eğitimi konulu çizgi filmin temalarına uygun bir şekilde ve çocukların anlayabileceği ifadelerle sesli betimleme metni zenginleştirilmiştir

Çizgi filmin kahramanları, fırçaları boylarına göre uzundan kısaya dizeken aşağıda belirtildiği şekilde çocukların detayları ve çizgi filmde kazandırılmak

istenilen kavramları kaçırmamalarına yönelik sesli betimleme ifadeleri yer almıştır.

Suluboya fırçası

En kısa, saç fırçası

Yukarıda örneklenen durumlarda:

-görseldeki bilginin konuyu ne kadar açıkça ortaya koyduğu,

-diyalogların devamından söylenenin anlaşılıp anlaşılmayacağı düşünülerek

uygun bir betimleme tekniği benimsenmesi gerekir.

Metin yazarı kimi durumda ögeyi anıyla bırakmayı, kimi zaman metinde vurgulamayı, kimi zaman da uyarlayarak yazmayı seçebilecektir.

Bölüm başlıklarının/görseldeki yazıların betimleme metnine işlenmesi:

İlkesel olarak,

- ürünlerinin başlıklarında/görseldeki yazılarda değişiklik yapılmaması,
- bu örneklerde çocuğun bilmediği sözcük varsa bile aynen yazılması,
- öğeler görselde yer alıyor ise betimlemede seslendirilmesi önemlidir.

Yeni sözcükler:

Sorunsal: Çocuklar programları izleyerek yeni sözcük ve kavramları öğrenirler. Ancak, dış dünyaya erişimi akranlarına kıyasla daha az olan bir çocuk tarafından bu kavramların algılanması kimi zaman daha güç olabilmektedir.

Aynı mantıktan hareketle, sözü edilen görme engelli çocuğun sözcük dağarcığı da daha dar olabilecektir.

Dolayısıyla, yalnızca programda öğretilen yeni kavramlar değil, programda geçen başka kavramlar da görme engelli çocuk alıcı için 'yeni sözcük/kavram' olabilecektir.

1) İlkesel olarak, görme engelli çocuk alıcının sözcük veya kavram dağarcığını genişletmek için ürüne eklenmiş olan sözcüklerin betimlemede de yer alması önemlidir.

Örneğin, farklı yapııştırıcıların örneklerle anlatıldığı bir programda metin yazarı uhu, tutkal, sıvı yapııştırıcı, Japon yapııştırıcı gibi alıcı kitlenin aşına olmayacağı sözcüklerle karşılaşabilir.

Programın amacı çocuk alıcıya bunları öğretmekse, metin yazarı bu gibi öğeleri ilk geçtikleri yerde bu materyallerin neye benzediğini veya fiziki yapısını betimlemesi gerekir.

2) Görme engelli çocuğun, çevresindeki dünyaya ve dolayısıyla dünya bilgisine erişiminin daha kısıtlı olabileceği ve söz konusu çocuğun çevresel faktörlere ve yaşa

bağlı olarak bunu bilmeyeceği de göz önüne alınmalıdır. Onun anlayacağı bir betimleme metne ilave edilmelidir.

Dolayısıyla, bazı kavramlar program yapımcısı açısından veya ilk alıcı (gören çocuk) açısından 'YENİ KELİMLER/KAVRAMLAR' olmasa da söz konusu görme engelli çocuk alıcı için 'yeni' olabilir.

Metin yazarı bu konuda özen göstermesi ve mümkün olduğu durumlarda bu gibi kavramları saptayarak 'yeni sözcük/kavram' olduğunu belirtecek şekilde betimleme metnine yansıtması gerekir. Böylece alıcı çocuğun sözcük haznesi de gelişecektir.

3) Ancak, alıcı görme engelli çocuğun tanımakta zorluk çekeceği düşünüldüğü her sözcüğün veya kavramın betimlemeli yazılması sorun olabilecektir. Örneğin, diyaloglar arası boşluk olmaması çocuk alıcının ürünü anlamadan geçmesine sebep olabilecektir.

Metin yazarının buna dikkat etmesi çocuk alıcının anlamasına uygun olarak makul zaman aralığında yönlendirme yapması söz konusu olabilir. *Şef Roka'nın Lezzet Dünyası*'nda Hadi'nin listesinden hariç alışveriş yaptığı konuşulurken ne aldığından bahsedilmiyor. Bu durumda en yakın uygun zamanda "Hadi'nin elinde oyuncaklar vardı" betimlemesi ile konu bütünlüğü sağlanmıştır.

Sayıların yazımı:

1) Metin yazarı diyalog anlatımında bütününe bakarak bazı kararlar vermesi ve gerekirse betimleme metnini daha anlaşılır hale getirmesi önemlidir.

Örneğin, bir tartıya 8 kilo ağırlık konulan bir deneyin anlatıldığı bir programda (masadaki ağırlıklar 1 ve 2 kiloluk olarak) vb. unsurlar varsa, eylem ile betimleme metni birbirini tamamlayıcı şekilde olmalıdır. "Efe yerden bir kg alıp koydu. Ardından iki tane iki kg ve bir tane bir kg daha koydu."

Peş peşe sıralanan rakamlarda sayıların 'neye' (mesela örnekte ağırlığa ve adete) işaret ettiğinin açık olması önemlidir.

2) Metin yazarı kimi zaman 'birinci', 'ikinci' gibi ifadeleri de rakamla ikame etmeyi

seçebilir.

Örneğin, görselde üzerinde 'Kutu 1' ve 'Kutu 2' yazan iki kutu varsa ve anlatıcı bunlardan 'Birinci kutu' ve 'ikinci kutu' diye söz etmiyorsa , metin yazarı görselden de destek alarak bunları metinde '1.kutu ' ve '2.kutu olarak belirtebilir. Bir başka örnekte ; Paraların anlatıldığı Pırıl filminde "Dört tane 25 kuruş yan yana toplandı yuvarlanarak gelen bir lira yanlarında durdu." şeklinde betimlenmiştir.

Dış sesler ve efekt sesleri:

Sorunsal: İşitsel kanaldan aktarılan dış sesler ve efektlerin betimleme metninde yer alması kimi zaman metnin anlamlanması için önemlidir.

Dolayısıyla, dış ses ve efektlerin bazı kısıtlar ve parametreler düşünülerek betimleme metnine yansıtılması önemlidir.

1) Dış ses ve/ya efekt hikâyenin bütünlüğü içinde merkezi bir anlam ifade ediyor mu?

Metin yazarının bu soruya vereceği cevaba göre:

- i) dış ses veya efekti betimlemeye kısaca yansıtmaya;
- ii) betimlemeye dahil etmeye;
- iii) betimlemede nasıl ifade edebileceğine karar verir.

Örneğin, bir sahnede çocuklar bir parktan geçerlerken çevrelerinde kuş cıvıltıları duyulmaktadır. Metin yazarı bu 'görseli' aktarmak için duyulanın yeterli olup olmadığını değerlendirerek merkezi önem taşıyorsa (zaman ve uzam kısıtı yüzünden) ortamın kısaca park olduğu vurgusu yapabilir.

Ancak, başka bir örnekte dış ses merkezi önemde olabilir. Bir çocuğun düştüğü ve acıyla bağırdığı duyuluyor. Çocuk karakterler bu sesi duyunca arkadaşlarına yardıma koşarlar. Bu örnekteki 'dış ses' önemlidir ve sesler eylemi anlatıyorsa betimlemede yer vermek gereksizleşir.

2) Dış ses ve/ya efekt hikâyede ne kadar etkin bir öge?

Metin yazarı görseli ve hikâye akışını dikkate alarak dış ses veya efekti yansıtır

yansıtılmamayı seçebilir:

a. Örneğin, çocuk karakterler komiklik olsun diye 'telsizle konuşuyormuş gibi' telsiz sesi çıkarırlar. Karşı karşıya durmalarına rağmen ellerinde telsiz tutuyormuş gibi ellerin ağızlarına yakınlaştırıp birbirleriyle telsizle konuşuyorlarmış gibi yaparak 'şaka yaparlar/oyun oynarlar'. Rafadan Tayfa filmindeki bu örnekte olduğu gibi sesle de desteklenen bir dış ses (telsiz cızırtısı)'na rağmen fiziki olarak ellerinde telsiz varmış gibi davrandıklarını betimlemek gerekir. "Hayri elinde telsiz varmış gibi yaptı."

b. Pırıl filminde başka bir örnekte, çocuk karakterler bahçede bir deney yapmaktadırlar. Deneyde bir tartıyı dengede tutmaya çalışırlar. Tartı dengede durmayınca tartının üstünde duran bir kova su tartının önünde duran çocuğun üstüne dökülür ve çocuk ıslanır. Görselde kovanın devrildiği, suyun döküldüğü, çocuğun ıslandığı açıkça görülür. Bu gibi bir örnekte (suyun nereden döküldüğü) veya (neresinin ıslandığı) gibi bir açıklama eklenmesi gerekebilir. "Kova döndü. Su boşaldı. Efe'nin kızıl saçları ve futbol forması sıırılsıklam oldu. "

3) Dış ses ve/ya efekt hikâyede hangi sıklıkla geçiyor?

Bir dış ses veya efekt hikâyede atmosferi sağlamak için veya kurgunun merkezi bir parçası olarak kullanılabilir.

Sürpriz kutusu programı örneğinde, bir robot ile bir sunucunun yer aldığı bu programda robot karakter (elektronik tuş sesleri çıkartarak) konuşmaktadır. Sunucunun etkileşim içinde olduğu bir 'karakterdir'. Robotu anlayan tek kişi sunucudur ve robota verdiği cevaplardan izleyenler robotun ne dediği konusunda çıkarımda bulunurlar. Konuşurken Robotun ışık saçması veya göz ve ağzının oynaması betimlemede yer almalıdır. "Dönüştüratörün ağzı ve kaşları oynadı."

6.SADELEŞTİRME İLKELERİ:

Bu bölümde çocuk alıcıya yönelik sesli betimleme metin yazılımlında sadeleştirme yaklaşımına örnekler verilmekte ve kılavuzun başka bölümlerinde değinilmeyen konulara değinilmektedir.

Betimlemede sadeleştirme yaklaşımı, anlatımı basite indirgeme ile karıştırmamalıdır.

Görme engelli çocuk alıcıya iletilen bilgide bir azaltmaya gidilmemelidir. Çocuk alıcının izleme zevki olumsuz etkilenmemelidir.

Betimleme metninde sadeleştirme yapıldığında üzerinde durulması gereken bazı temel konular vardır:

- 1) Programın hitap ettiği yaş grubunun gelişim düzeyi (bilişsel, dilsel, sosyal ve duygusal gelişim alanları vb.),
- 2) Programın hitap ettiği yaş grubunun bilgisi (genel kültür, akademik birikim, dünya bilgisi vb.
- 3) Programın hitap ettiği yaş grubunun dinleyerek anlama hızı
- 4) Programın hitap ettiği yaş grubunun sözcük ve kavram dağarcığını geliştirme becerisi ve hızı

Betimleme metninde sadeleştirme yaklaşımında birkaç farklı teknik kullanılabilir:

Yani:

- i) görselden destek bilgi alınıyorsa/ediniliyorsa,***
- ii) bilgi eksiltilmiyorsa,***
- iii) kafa karışıklığına neden olunmuyorsa,***
- iv) zaman ve uzman kısıtı varsa***

sadeleştirme yapılabilir.

1-)Öznesiz betimleme yapmak;

Örnek olarak;

Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu isimli çizgi filmin bir bölümünde Nasrettin Hoca'nın tek

başına yer aldığı kısımda “Kuyunun içine baktı.” şeklinde özne kullanmadan aktarım gerçekleştirilmiştir. Çizgi filmdeki sözel unsurlarla, hareketin eş zamanlı akması sonucunda, aynı karakter üzerinden devam eden bölümle ilgili öznesiz bir betimleme yapılmıştır. *Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu* isimli çizgi filmin aynı bölümünde yine betimlemenin yer alacağı zamanın kısıtlı olması nedeniyle, bölümlerden aşına olunan çocukların isimleri tek tek yazılmamış, “Çocuklar geliyor.” şeklinde gruba vurgu yapılmıştır.

2-)Çocukların gelişim düzeylerine uygun bir anlatım dili kullanmak:

Örnek olarak, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik çizgi film ve programlardaki sesli betimleme dilinde, çocukların işlem öncesi dönemde buldukları unutulmamalı ve anlayamayacakları kelimeler, ifadeler, deyimler kullanılmamalıdır. Örnek olarak, çizgi filmde/programda “römork” kelimesi geçmiyorsa, betimleme dilinde “römork” yerine “taşıyıcı araç” gibi küçük çocuklar için daha anlamlı olabilecek kelimeler tercih edilmelidir.

3-)Betimleme cümlesindeki kelime sayısına dikkat etmek, uzun cümlelerden kaçınmak:

Çocuklara yönelik sesli betimleme dilinde, çocuk edebiyatındakine paralel olarak uzun cümleler yerine kısa cümleler tercih edilmelidir. Çocuk edebiyatında da bir cümlede tek bir eylemin bulunması, çocuklardaki dikkat dağınıklığını önlemek adına önem taşımaktadır. Özellikle küçük yaştaki görme engelli çocuk alıcılar ile dinleme hızları göz önünde bulundurarak metinde kullanılacak cümlelerde kelime sayısına dikkat ederek metin yazılımı yapmak gerekecektir. “Ege, mutfakta bir bardak su içti.”

4-)Devrik cümle kullanımından kaçınmak-Kurallı cümle kullanmak: Cümleler yapılarına

göre üçe ayrılır: Kurallı cümle, kuralsız/devrik cümle ve kesik cümle. Kurallı cümleler, bir dilin yazı dilinde kullanılan kelimelerin doğru şekilde dizilmesiyle oluşur. Özne+yüklem+tümleç yapısı, kurallı cümlelerin temelini oluşturur. Devrik cümle, cümle öğelerinin doğru sıralanmamasıyla oluşur (Örnek olarak, yüklem sonda olmayabilir). Kesik cümle, yüklemi olmayan cümledir.

7. SON KONTROLÖR KILAVUZU:

Son kontrolör kılavuzunda, sesli betimleme sürecinde metin yazarının ürününü denetleyecek ve gerekirse düzeltecek olan son kontrol grubunun profili ve kontrol sürecinde kullanacakları ölçütler belirtilir.

Betimleme metni seslendirilip montajlandıktan sonra görme engelli bir birey olan sesli betimleme kontrolörü tarafından kontrol edilir. Son kontrolcü; betimleme metin yazarı, seslendirmen ve montajcı arasındaki koordinasyon ve takibi sağlar. Ayrıca son kontrolör, işin tesliminden sonra, betimleme metni, seslendirme ya da montajla ilgili gelecek revize taleplerinin takibinden de sorumludur.

Sesli betimleme son kontrolörü profili:

- 1) Son kontrolü yapacak kişinin görme engelli olması
- 2) Çocuk alıcı profilleri hakkında bilgi sahibi olması
- 3) Görme engelli çocukların kültürü ve birikimi hakkında bilgi sahibi olması, kendi körcül tecrübelerini denetiminde kullanabilmesi
- 4) Görme engelli çocuk alıcıya yönelik betimleme metninin denetimini yapabiliyor olması.
- 5) Kendi kültürünü paylaşan bir bireye aktarımında çıkabilecek sorunları metin üzerinde saptayabilme becerisine sahip olması,
- 6) Ölçünlü yazı dilini takip edebilecek dil birikimi
- 7) Çocuklarla birlikte çalışma deneyimi
- 8) Çocuklara yönelik olarak tasarlanan ürünlerin gelenekleri hakkında bilgi

9) Sessel düzgüyü bütünlüklü olarak (Ses ve diyalogları) takip edebilme becerisi

10) Dünya bilgisi ve genel kültür

11) Ekip çalışması deneyimi

Son kontrolörün Çizelgeleri:

Değerlendirme ölçütleri:

1- Betimleme sesinin ve film sesi aynı dengede midir?

2- Metin seslerinin ve filmdeki konuşma seslerinin üst üste gelmemesi sağlanmış mıdır?

3-Filmde anlamadığı kısımlar var mıdır? Çocuk alıcıya yönelik ölçütler göz önüne alınmış mıdır? Revize istenecek bölüm veya çıkartılması gereken bölüm var mıdır?

8.ODAK GRUBU SORULARI:

EBEVEYN ONAY FORMU

Sesli Betimleme Derneğinin TRT Çocuk koordinatörlüğü iş birliğinde hazırladığı TRT Çocuk Kanalı içeriklerinde Sağır, işitme ve görme engelli çocuklara erişimli bölümler için kılavuz projesinde Görme engelli çocuğum... (adı- soyadı)..... 'un içerikleri izlemesine, duygu ve izlenimlerini SEBEDER proje yetkilisi ile paylaşmasına, çocuğumdan alınacak geri bildirimini SEBEDER'in akademik danışmanlar vasıtasıyla proje kılavuzunda kullanmasına ben annesi...(adı- soyadı)...../ben babası..... (adı- soyadı)..... olarak onay ediyoruz.

Proje detaylarını öğrendim ve ses kaydımı kabul ettiğimi beyan ederim.

ÇOCUK FORMU 1. TASLAK

- 1) İzlediğin çizgi filmdeki/programda ki hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?
- 2) Çizgi filmde/programda ne(ler) anlatıldı.
- 3) Betimlemeyi dinleyebildin mi?
- 4) Betimlemede anlayamadığın kelime(ler) var mıydı?
- 5) Programı betimlemeli ile izlemeyi sevdin mi?

EBEVEYN FORMU 1. TASLAK

1. Çocuğunuz izlediği çizgi filmdeki / programdaki hikâyeyi anlayabildi mi?

- a) Evet, anladı.
- b) Hayır, hiç anlamadı.
- c) Biraz anladı.
- d) Çoğunu anladı.

2. Çocuğunuz betimlemeyi dinleyebildi mi?

- a) Evet.

- b) Evet, bazı kelimelerde zorlandı, hepsini anlayamadı.
- c) Hayır, çok hızlıydı.
- d) Hayır, bilmediği çok fazla sözcük vardı.
- e) Hepsini duyamadı ama bazılarını duydu, anladı.

3. Çocuğunuzun betimlemede anlayamadığı kelimeler var mıydı?

- a) Evet
- b) Hayır

4. Üçüncü soruya cevabınız evet ise örnek verir misiniz?

.....

5. Çocuğunuz çizgi filmi/programı betimlemeli izlemeyi sevdi mi?

- a) Evet
- b) Hayır

6. Çocuğunuzun izlediği betimlemeli çizgi filmi/programı yararlı buldunuz mu?

- a) Evet
- b) Hayır

7. Altıncı soruya cevabınız hayır ise hangi açıdan yararlı bulmadınız?

- a) Betimleme metni açısından yararlı bulmadım.
- b) Betimleme metninin seslendirilmesi açısından yararlı bulmadım.
- c) Betimleme metni çizgi film/ program içerisinde anlaşılacağı için yararlı bulmadım.
- d) Diğer.....

8. Betimlemeli çizgi film/program uygulamasına yönelik önerileriniz var mıdır?

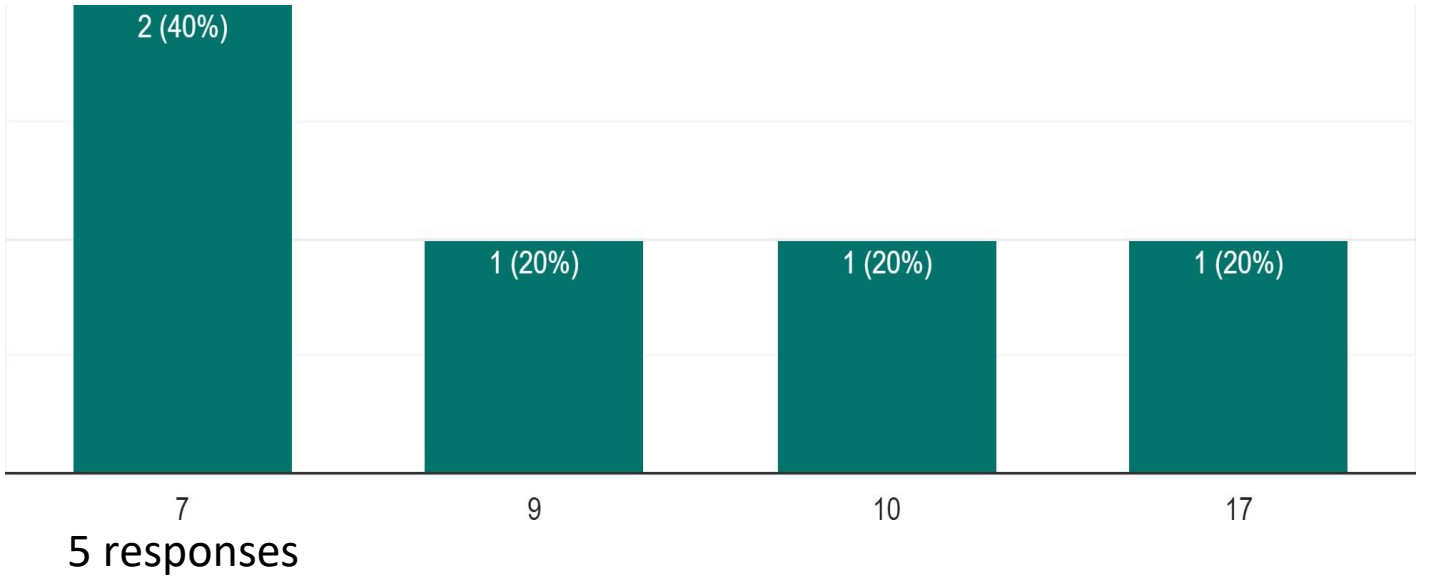
- a) Evet
- b) Hayır

9. Sekizinci soruya cevabınız "evet" ise önerileriniz nelerdir?

5.ODAK GRUBU ÇALIŞMALARI

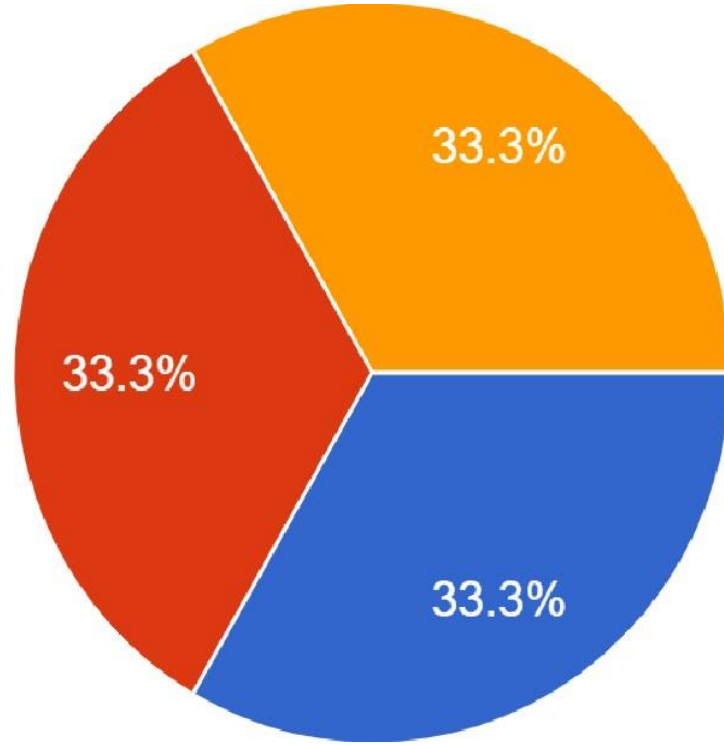
Bu bölümde odak grubu çalışmalarından elde edilen veriler paylaşılmış ve bu veriler yorumlanmıştır.

Yaş kaç ?

1) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?

6 responses

- Evet, anladım.
- Çoğunlukla anladım. Biraz anladım.
- Hayır, hiç anlamadım

İŞİTME ENGELLİ VE SAĞIR ODAK GRUBU ÇALIŞMASI

İŞARET DİLİ ÇEVİRİSİ 3-6 YAŞ ODAK GRUBU SORULARI:

İşaret Dili Çeviri Anketi 3-6 Yaş

Questions Responses

İşaret Dili Çeviri Anketi 3-6 Yaş
TRT Çocuk

Adı ve Soyadı:
Short answer text

Yaş
Short answer text

1) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?

Evet, anlادم.

Çoğunlukla anlادم.

Biraz anlادم.

Hayır, hiç anlادمadım

2) Hikâyede ne anlatıyordun? *

Long answer text

3) İşaret dilini takip edebildin mi?

Evet.

Çoğunlukla

Hayır / Hiç takip edemedim

4) İşaret dilini takip ederken zorlandığın noktalar nelerdi?

Çok hızlıydı

Bilmediğim çok fazla sözcük vardı

Sözcükleri biliyordum ama konu bütünü (anlatılanı) bazı yerlerde anlamadım

Kimin konuştuğunu anlamadım/belli değildi

Çok kolaydı hepsini anlادم. Zorlanmadım

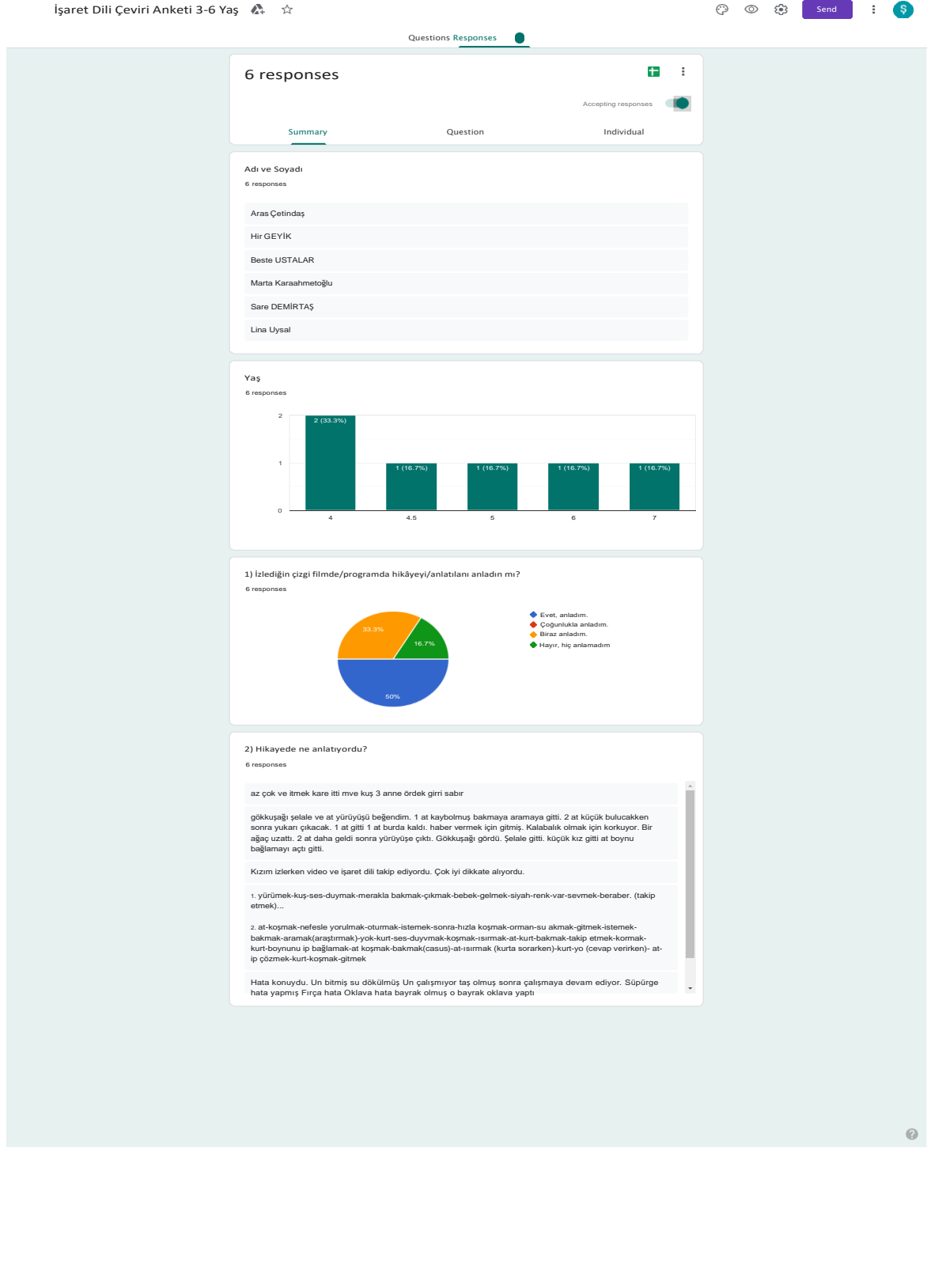
5) İşaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı? Açıklar mısın? Nereleri anlamadın?

Long answer text

6) Programı işaret dili ile izlemeyi sevdim mi? "Evet" yada "Hayır" ya da hangisi yazabilirsiniz

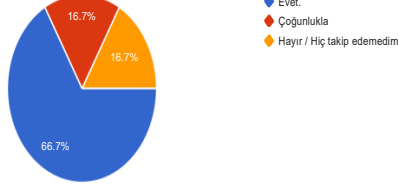
Short answer text

İŞARET DİLİ ÇEVİRİSİ 3-6 YAŞ ODAK GRUBU SORULARINA VERİLEN YANITLARIN GRAFİKLERİ:

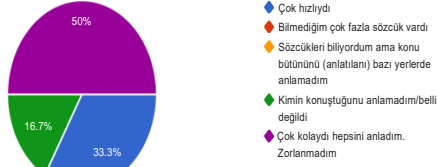
6 responses

Questions Responses

4) İşaret dilini takip ederken zorlandığın noktalar nelerdi?

6 responses

5) İşaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı? Açıklar mısın? Nereleri anlamadın?

6 responses

- tamamen anlamış.
- 2 film anlamadım 2 film anladım
- Yok. hepsi anladım
- Marta annesine "Kuş neden annesini peşin koşuyor" diye sormuş. Annesi cevap ile anlattı.
- Biraz anlamadığım var ama o kelime unuttum.
- Filmini beğenmedi izlemek istemediğini söyledi

6) Programı işaret dili ile izlemeyi sevdim mi? "Evet" yada "Hayır" ya da hangisi yazabilirsiniz

6 responses

- evet.
- Evet hepsi beğendim.
- Evet. Çok faydalı oldu.
- Evet
- Evet beğendim.
-

İŞARET DİLİ ÇEVİRİSİ 3-6 YAŞ ODAK GRUBU SORULARINA VERİLEN

YANITLARIN DÖKÜMLERİ:

- 1) Yaş dağılımları: Odak grubu katılımcılarının söz konusu çalışma kapsamına alınabilecek yaş grubunda oldukları teyit edilmiş ve özellikle de yaş spektrumundaki en küçük yaş grubunda daha yoğun katılımcı olması ilkesi benimsenmiştir. Dolayısıyla, katılımcıların %33,3'ü 4 yaş grubundadır ve diğer yaşlarda eşit sayıda (%16,7) katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. İşaret dili çevirisi eklenmiş söz konusu sürümlerin 'erişim sağlayıp sağlamadığı' 4-7 yaş grubunda test edilmiştir.
- 2) Birinci soruda alıcı kitleyi temsil eden çocuklara izlenen ürüne erişim sağlanıp sağlanmadığı sorulmuştur. Katılımcılar %50 oranında 'evet anladım' şıkkını işaretlemiştir. Geri kalan %50 arasında %33,3 oranında katılımcı 'biraz anladım', %16,7 oranında katılımcı ise hiç anlamadım şıkkını işaretlemiştir. Verilen bireysel dönütler çerçevesinde dağılımına bakıldığında bu veriler daha sağlıklı yorumlanabilmektedir:
 - a. 'Biraz anladım' seçeneğini işaretleyen 1. katılımcı 3. soruya (işaret dilini takip edebildin mi?) verdiği yanıtta 'işaret dilini çoğunlukla takip edebildiğini' ifade etmiş; 4. Soruya verdiği yanıtta işaret dili ile ilgili olarak 'çok kolaydı hepsini anladım' şıkkını işaretlemiş; işaret dilinde anlamadığı bir kısım olup olmadığı sorulduğunda da 'çok kolaydı. Hepsini anladım' diye yanıt vermiştir. Dolayısıyla, söz konusu çocuğun kullanılan işaret dili düzeyi, kullanılan işaret dili çeviri yaklaşımı, çevirmen kalitesi ile ilgili olarak anlamasını zorlaştıran bir öge/etmen olmadığı; 'programı anlamadaki' zorluğun çocuğun erişimi olan dünya bilgisi, birikimi ve program türü ile ilgili olduğu gözlemlenmektedir.
 - b. 'Biraz anladım' seçeneğini işaretleyen 2. katılımcı 3. soruya (işaret dilini takip edebildin mi?) verdiği yanıtta 'evet' demiş; 4. Soruya verdiği yanıtta işaret dili ile ilgili olarak 'çok kolaydı hepsini anladım' şıkkını işaretlemiş; işaret dilinde anlamadığı bir kısım olup olmadığı sorulduğunda da 'çok kolaydı. Hepsini anladım' diye yanıt vermiştir. Dolayısıyla, söz konusu çocuğun kullanılan işaret dili düzeyi, kullanılan işaret dili çeviri yaklaşımı,

çevirmen kalitesi ile ilgili olarak anlamasını zorlaştıran bir öge/etmen olmadığı; 'programı anlamadaki' zorluğun çocuğun erişimi olan dünya bilgisi, birikimi ve program türü ile ilgili olduğu gözlemlenmektedir.

- c. 'Hiç anlamadım' seçeneğini işaretleyen katılımcı 3. soruya (işaret dilini takip edebildin mi?) verdiği yanıtta 'hayır hiç anlamadım' demiş; 4. Soruya verdiği yanıtta işaret dili ile ilgili olarak 'çok hızlıydı' şıkkını işaretlemiş; işaret dilinde anlamadığı bir kısım olup olmadığı sorulduğunda da 'programı beğenmediğini, izlemek istemediğini' ifade etmiştir. Dolayısıyla, söz konusu çocuğun kullanılan işaret dili düzeyi, kullanılan işaret dili çeviri yaklaşımı, çevirmen kalitesi ile ilgili olarak anlamasını zorlaştıran bir öge/etmen olmadığı; 'programı anlamadaki' zorluğun çocuğun programı beğenmemesi ve izlememesi ile ilgili olduğu gözlemlenmektedir.

3.)İkinci soruya ilişkin olarak bir katılımcı hariç tüm çocuklar kendilerine izlenmesi için sunulan programlarla ilgili özet yorumlarda bulunabilmiş ve/ya ilgilerini çeken konuları dile getirebilmişlerdir. Bu sorudan alınan dönütler ışığında çocuk alıcıların programlara erişebildikleri tespit edilmiştir.

4.)Üçüncü soruya ilişkin olarak çocuk alıcılar %66,7 oranında işaret dilini takip edebildiklerini ifade etmişlerdir. %16,7 oranında 'çoğunlukla takip edebildiğini' ifade eden katılımcının yorumlarına bakılarak aynı katılımcının 4. Soruya verdiği yanıtta 'işaret dili ile ilgili olarak, 'çok kolaydı, hepsini anladım' yorumu yapmış olması, söz konusu alıcının işaret dili aktarımı, işaret dili çevirisi kalitesi ile ilgili olarak bir anlama, takip etme veya anlamlandırma sorunu ile karşılaşmadığı ancak söz konusu katılımcının 'işaret dili çevirisi eklenmiş çizgi film sürümleri' izlemekteki deneyim eksikliğinden dolayı söz konusu ürünü 'çoğunlukla takip edebildiği' tespitinde bulunulabilmektedir. Aynı soruda ürünü 'takip edemediğini' ifade eden katılımcı ise (yukarıda 2. ve 3. şıkta sözü edilen) 'ürünü beğenmeyip izlemeyen' alıcıdır.

5.)Dördüncü soruda çocuk alıcıya işaret dilini takip ederken zorlandığı noktalar olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %50'si 'çok kolaydı, hepsini takip edebildim' şıkkını işaretlerken, %33,3'ü çok hızlıydı yorumunda bulunmuş, %16,7'si ise kimin konuştuğunu anlamadığını ifade etmiştir. Çevirinin çok hızlı olduğunu ifade eden bir

katılımcı, bir sonraki soruda 'hepsini anladım' yorumunda bulunmuş; hız ile ilgili yorumda bulunan ikinci katılımcı yukarıdaki şıklarda da sözü edilen 'filmleri beğenmeyip izlemeyen' katılımcı olmuştur; kimin konuştuğunun belli olmadığını ifade eden katılımcı da bir sonraki soruda bir çizgi filmde bir bağlamda neyi anlamadığını açıklamıştır- yani tüm izleme sürecindeki tek bir örnekten yola çıkarak bu yorumda bulunduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla, çocuk alıcının algılamasına uygun bir tarzda ve hızda çeviri yapıldığı ortaya konabilmektedir.

6.)Beşinci soruya (işaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı?) verilen yazılı yanıtlardan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun işaret dilini rahatlıkla takip ettiği, bir katılımcının birkaç sözcüğü unuttuğu, bir katılımcının da bir üründe bir tek sahneyi anlamakta zorluk çektiği gözlemlenmektedir.

7.) Altıncı soruya verilen yanıtlara bakıldığında, bütün katılımcılar işaret dili ile çevrilmiş çizgi film sürümlerini izlemeyi beğendiklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı bunun kendisine faydalı olduğunu ifade etmiştir

SONUÇ: Yukarıda kaleme alınan değerlendirmelerden yola çıkarak, söz konusu yaş grubuna yönelik olarak işaret dili ile çizgi film çevirilerinin kılavuzda belirtilen ilkeler, yaklaşımlar ve benzeri profesyonel standartlar gözetilerek yapıldığında alıcı kitleyi tatmin eden, kitlenin programlara erişimini sağlayan ürünler ortaya konabildiği tespitinde bulunulabilmektedir. Çalışmanın başında benimsenen 'çocuk alıcıya özgü' tasarımla' oluşturulan, kılavuzda belirtilen profildeki çevirmen ve editörün denetiminden geçen ürünlerin çocuk alıcılar tarafından benimsendiği ortaya konulabilmektedir.

İşaret Dili Çeviri Anketi 6-17 Yaş

1. Adı Soyadı

2. Yaş kaç ?

3. 1) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?

Mark only one oval.

- Evet, anladım.
 Çoğunlukla anladım.
 Biraz anladım.
 Hayır, hiç anlamadım

4. 2) Hikayede ne anlatıyordu? *

5. 3) İşaret dilini takip edebildin mi?

Mark only one oval.

- Evet.
- Çoğunlukla
- Hayır / Hiç takip edemedim

6. 4) İşaret dilini takip ederken zorlandığın noktalar nelerdi?

Mark only one oval.

- Çok hızlıydı
- Bilmediğim çok fazla sözcük vardı
- Sözcükleri biliyordum ama konu bütünü (anlatılanı) bazı yerlerde anlamadım
- Kimin konuştuğunu anlamadım/belli değildi

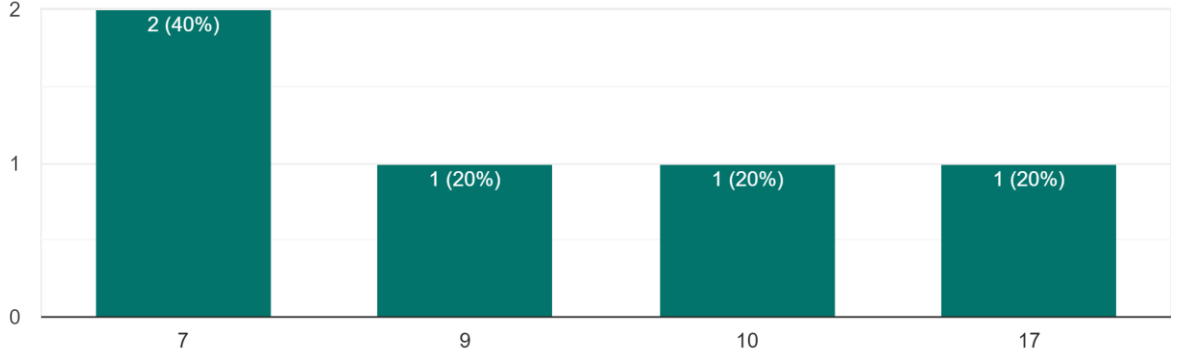
Çok kolaydı hepsini anladım. Zorlanmadım

7. 5) İşaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı? Açıklar mısın? Nereleri anlamadın?

8. 6) Programı işaret dili ile izlemeyi sevdiğin mi? "Evet" ya da "Hayır" ya da hangisi yazabilirsiniz

Yaş kaç ?

5 responses

İŞARET DİLİ ÇEVİRİSİ 6-17 YAŞ ODAK GRUBU SORULARINA VERİLEN YANITLARIN GRAFİKLERİ:

6 responses

Accepting responses

Summary

Question

Individual

Adı Soyadı

5 responses

Nasibe Betül İcyer

5555

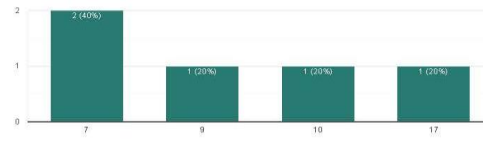
Tanem Erşan

Eoenur ÇINAR

Mahmut İcyer

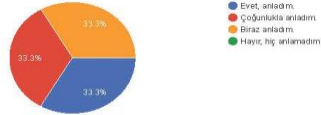
Yaş kaç ?

5 responses

1) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatıyı anladın mı?

6 responses

2) Hikâyede ne anlatıyordu?

6 responses

İncir-yer, sağlık-anlatmak-sonra aramak-bir şey yardım-çalışmak-gelmek-

Cuzdan kaybolmuştu ararken Rafa adam buldu orada cuzdan içinde 3 tane birşey verdi.

Bir robot çöp atarken buldu içinde süpriz kutu var ordan açtı bir mavi pipet çıktı o ne yapalım düşündü gül tasarımı yaptı. bu gibi herkes evde yap dedi.

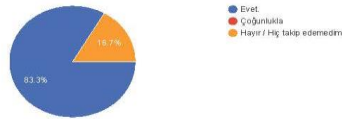
SAÇ TOPLAMAK-OTURMAK-OYNAMAK

Piri kız okula gitti bir matematik öğretmen terazide gösterdi o terazi içinde kiloluk ağırlığı toplam 9 kilo doğru söyledi yanlış ceza olunca su doktu erkek arkadaşları güldü

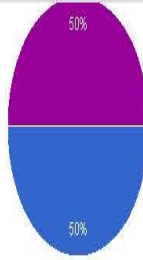
Bütün anladım. Orman hakkında anlamadım.

3) İşaret dilini takip edebildin mi?

6 responses

Questions Responses 6

- Çok hızlıydı
- Bilmediğim çok fazla sözcük vardı
- Sözcükleri biliyordum ama konu bütününi (anlatılan) bazı yerlerde anlamadım
- Kirmin konuştüğünü anlamadım/belli değildi
- Çok kolaydı hepsini anladım. Zorlanmadım

5) İşaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı? Açıklar mısın? Nereleri anlamadın?

6 responses

İşaret dilini biraz anlayabiliyorum. Çok hızlı.

Yok herşeyi anladım

Yeşil taş şeklinde işaret dili ilginç gördüm

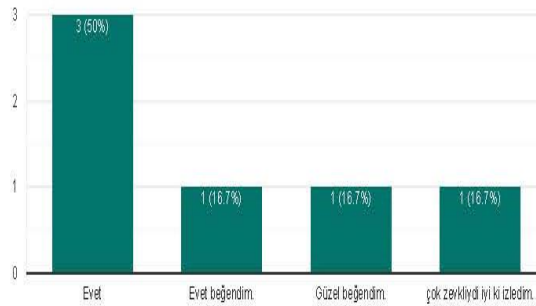
İŞARET DİLİ HIZLI NEDENİYLE ONUUN YERINE GÖRSEL OYNADIKLARINI İZLEDİ.

Pinli isim lakap olduğu ilk defa gördüm

Çok hızlı. Yavaş olmasını istiyorum.

6) Programı işaret dili ile izlemeyi sevdim mi? "Evet" yada "Hayır" ya da hangisi yazabilirsiniz

6 responses

İŞARET DİLİ ÇEVİRİSİ 6-17 YAŞ ODAK GRUBU SORULARINA VERİLEN YANITLARIN DÖKÜMLERİ:

1)Yaş dağılımları: Odak grubu katılımcılarının söz konusu çalışma kapsamına alınabilecek yaş grubunda oldukları teyit edilmiş ve özellikle de yaş spektrumundaki en küçük yaş grubunda daha yoğun katılımcı olması ilkesi benimsenmiştir. Dolayısıyla, katılımcıların %40'ı 7 yaş grubundadır ve diğer yaşlarda eşit sayıda (%20) katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. İşaret dili çevirisi eklenmiş söz konusu sürümlerin 'erişim sağlayıp sağlamadığı' 6-17 yaş grubunda test edilmiştir.

2) Birinci soruda alıcı kitleyi temsil eden çocuklara izlenen ürüne erişim sağlanıp sağlanmadığı sorulmuştur. Katılımcılar %33,3 oranında 'evet anladım' şikkını işaretlemiştir; %33,3 oranında 'çoğunlukla anladım' şikkını işaretlenmişlerdir. Dolayısıyla %66,6 oranında erişim sağlandığı tespit edilmiştir. %33,3 oranında katılımcı 'biraz anladım' şikkını işaretlenmiştir. Verilen bireysel dönütler çerçevesinde dağılımına bakıldığında bu veriler daha sağlıklı yorumlanabilmektedir:

a. 'Biraz anladım' seçeneğini işaretleyen 1. katılımcı 3. soruya (işaret dilini takip edebildin mi?) verdiği yanıtta 'evet' demiş; 4. Soruya verdiği yanıtta işaret dili ile ilgili olarak 'çok kolaydı hepsini anladım' şikkını işaretlemiş; işaret dilinde anlamadığı bir kısım olup olmadığı sorulduğunda da 'çok kolaydı. Hepsini anladım' diye yanıt vermiştir. Dolayısıyla, söz konusu çocuğun kullanılan işaret dili düzeyi, kullanılan işaret dili çeviri yaklaşımı, çevirmen kalitesi ile ilgili olarak anlamasını zorlaştıran bir öge/etmen olmadığı; 'programı anlamadaki' zorluğun çocuğun erişimi olan dünya bilgisi, birikimi ve program türü ile ilgili olduğu gözlemlenmektedir.

b. 'Biraz anladım' seçeneğini işaretleyen 2. katılımcı 3. soruya (işaret dilini takip edebildin mi?) verdiği yanıtta 'hayır' demiş; 4. Soruya verdiği yanıtta işaret dili ile ilgili olarak 'çok hızlıydı' şikkını işaretlemiş. Söz konusu katılımcı kümenin en küçük yaştaki katılımcısıdır. Bu katılımcının görsel olarak akan hikâyeyi ve işaret dilini aynı anda takip etmekte zorlandığı ve dolayısıyla (yaşı

oranında gelişen takip becerisi yüzünden) görselleri takip etmeyi seçtiği ‘...görsel oynadıklarını takip ettim’ ifadesi ile yaptığı açıklamayla görsel düzgüyü takip ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu çocuğun kullanılan işaret dili düzeyi, kullanılan işaret dili çeviri yaklaşımı, çevirmen kalitesi ile ilgili olarak anlamasını zorlaştıran bir öge/etmen olmadığı; ‘programı anlamadaki’ zorluğun çocuğun yaşı gereği işaret dili ile erişim sıkıntısı çektiği tespit edilmiştir.

c. ‘Biraz anladım’ seçeneğini işaretleyen 3. katılımcı 3. soruya (işaret dilini takip edebildin mi?) verdiği yanıtta ‘evet demmiş; 4. Soruya verdiği yanıtta işaret dili ile ilgili olarak ‘çok hızlıydı’ şikkını işaretlemiş; işaret dilinde anlamadığı bir kısım olup olmadığı sorulduğunda da ‘aslında takip ettiğini ancak daha yavaş bir işaret dili çevirisi yapılmasını istediğini ifade etmiştir. Bir sonraki soruya cevap verirken de söz konusu çocuk ‘İşaret dilini çok iyi anlamadığını’ ifade etmiştir. Dolayısıyla, söz konusu çocuğun kullanılan işaret dili düzeyi, kullanılan işaret dili çeviri yaklaşımı, çevirmen kalitesi ile ilgili olarak anlamasını zorlaştıran bir öge/etmen olmadığı; ‘programı anlamadaki’ zorluğun çocuğun işaret dili birikiminin yetersiz olmasından kaynaklandığı gözlemlenmektedir.

3)İkinci soruya ilişkin olarak tüm çocuklar kendilerine izlenmesi için sunulan programlarla ilgili özet yorumlarda bulunabilmiş ve/ya ilgilerini çeken konuları dile getirebilmişlerdir. Bu sorudan alınan dönütler ışığında çocuk alıcıların programlara erişebildikleri tespit edilmiştir.

4)Üçüncü soruya ilişkin olarak çocuk alıcılar %83,3 oranında işaret dilini takip edebildiklerini ifade etmişlerdir. %16,7 oranında ‘takip edemediğini’ ifade eden katılımcının yorumlarına bakılarak aynı katılımcının yukarıda açıklana şekilde işaret dili birikiminin yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

5)Dördüncü soruda çocuk alıcıya işaret dilini takip ederken zorlandığı noktalar olup

olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %50'si 'çok kolaydı, hepsini takip edebildim' şikkını işaretlerken, %50'si ise çok hızlıydı yorumunda bulunmuştur. Çevirinin çok hızlı olduğunu ifade eden katılımcıların daha küçük yaştaki katılımcılar olması, söz konusu çocukların işaret dili ile çevirisi yapılmış sürümlere sıkça erişimleri olmaması, ürünlerin aslen işiten çocuğa uygun olarak tasarlanmış olması ve benzeri nedenlerden dolayı beklenen bir sonuçtur. Çocuk izleyici kendisinden beklenen takip hızına ancak bu türde çevirileri bolca izleyerek erişebilecektir.

6)Beşinci soruya (işaret dilinde anlamadığın yerler var mıydı?) verilen yazılı yanıtlardan katılımcıların çoğunluğunun işaret dilini rahatlıkla takip ettiği, ancak bir kesimin (daha küçük yaştakiler) bu tür erişime alışkın olmamaktan dolayı çeviriyi hızlı buldukları tespit edilmiştir.

7)Altıncı soruya verilen yanıtlara bakıldığında, bütün katılımcılar işaret dili ile çevrilmiş çizgi film sürümlerini izlemeyi beğendiklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı bunu çok zevkli bulunduğunu eklemiştir.

SONUÇ: Yukarıda kaleme alınan değerlendirmelerden yola çıkarak, söz konusu yaş grubuna yönelik olarak işaret dili ile çizgi film çevirilerinin kılavuzda belirtilen ilkeler, yaklaşımlar ve benzeri profesyonel standartlar gözetilerek yapıldığında alıcı kitleyi tatmin eden, kitlenin programlara erişimini sağlayan ürünler ortaya konabildiği tespitinde bulunulabilmektedir. Çalışmanın başında benimsenen 'çocuk alıcıya özgü' tasarımla oluşturulan, kılavuzda belirtilen profildeki çevirmen ve editörün denetiminden geçen ürünlerin çocuk alıcılar tarafından benimsendiği ortaya konulabilmektedir.

AYRINTILI ALTYAZI ÇEVİRİSİ 6-17 YAŞ ODAK GRUBU SORULARI:

Alt Yazılı Çeviri Anketi 6-17 Yaş

Questions Responses 0

Send

Altyazılı Çeviri Anketi 6-17 Yaş

TRT Çocuk

İsim ve Soyadı

Short answer text

Yaşınız kaç?

Short answer text

1) İzlediğin çizgi filmde/programda hikâyeyi/anlatılanı anladın mı?

Evet, anladım.

Çoğunlukla anladım.

Biraz anladım.

Hayır, hiç anlamadım.

2) Hikâyede ne anlatıyordu? *

Long answer text

3) Altyazıları okuyabildin mi?

Evet.

Evet, ama zordu hepsini anlamadım.

Hayır, çok hızlıydı.

Hayır, bilmediğim çok fazla sözcük vardı.

Hepsini okumadım ama bazılarını okudum anladım.

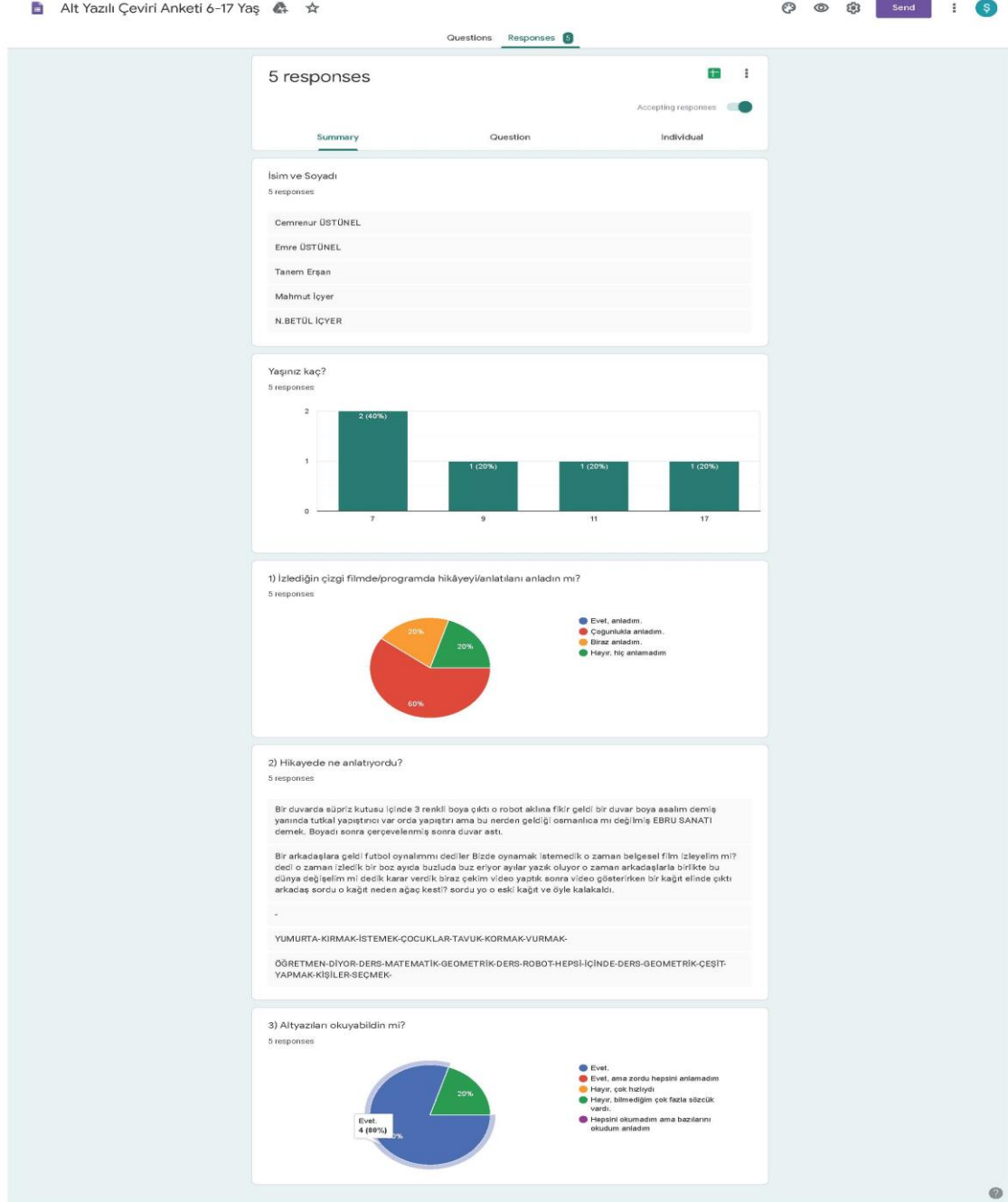
4) Altyazılarda anlamadıkların var mıydı?

Long answer text

5) Programı iğaretle dili ile izlemeyi sevdi mi? "Evet" ya da "Hayır" ya da hangisi yazabilirsiniz

Long answer text

AYRINTILI ALTYAZI ÇEVİRİSİ 6-17 YAŞ ODAK GRUBU SORULARINA VERİLEN YANITLARIN GRAFİKLERİ:

Yok hepsini anladım.

KUTEYHA

Yazma öğrenme seviye düşük

PIRPAT, KARPAT TASMAK

YOK

5) Programı işaret dili ile izlemeyi sevdim mi? "Evet" yada "Hayır" ya da hangisi yazabilirsiniz

5 responses

EVET

Evet beğendim bu video çok zevkli onu sayesinde bende yakında yapmayı düşünüyorum.

Evet çok güzel beğendim.

Evet

AYRINTILI ALTYAZI ÇEVİRİSİ 6-17 YAŞ ODAK GRUBU SORULARINA VERİLEN YANITLARIN DÖKÜMLERİ:

- 1) Yaş dağılımları: Odak grubu katılımcılarının söz konusu çalışma kapsamına alınabilecek yaş grubunda oldukları teyit edilmiş ve özellikle de yaş spektrumundaki en küçük yaş grubunda daha yoğun katılımcı olması ilkesi benimsenmiştir. Dolayısıyla, katılımcıların %40'ı 7 yaş grubundadır ve diğer yaşlarda eşit sayıda (%20) katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. İşaret dili çevirisi eklenmiş söz konusu sürümlerin 'erişim sağlayıp sağlamadığı' 6-17 yaş grubunda test edilmiştir.
- 2) Birinci soruya (izlediğin programı anladın mı?) ikinci dili Türkçe yazı dili olan katılımcıların %60'ı 'çoğunlukla anladım cevabını' vermiştir; %20'si biraz anladım diye cevap verirken, %20'si ise 'hayır hiç anlamadım' cevabını vermiştir. Anladığını ortaya koyan katılımcılardan üçünün ikinci soruya verdikleri cevaptan anlaşılacağı üzere tüm altyazıları takip edebilmişlerdir; anlamadığını söyleyen katılımcı ise kendisi 'okuma yazma seviyesinin çok düşük' olduğunu ifade etmiştir; biraz anlayan gruptaki bir katılımcı tüm altyazıları okuyabildiğini ifade etmiştir dolayısıyla altyazı hızı veya sözcük seçimleri ve çevirmen yaklaşımı ile ilgili bir sorun olmadığı, söz konusu çocuğun altyazı okuma birikiminin gelişmesiyle becerilerinin gelişebileceği tespit edilmiştir. Türkiye'de çocuk alıcıya yönelik altyazı erişim uygulamasının daha çok yeni olduğu düşünülürse yapılan çalışmanın sonucunda erişilen kitlenin beklenin çok üzerinden olduğunu ifade etmek doğru olacaktır.
- 3) İkinci soruya verilen cevaplarda çocuk alıcıların biri hariç hepsinin kendilerine sunulan ürünü özetleyebildikleri, anladıkları ve akışı takip edebildikleri tespit edilmiştir.
- 4) Üçüncü soruya verilen cevaplarda en küçük katılımcı (7 yaş) hariç diğer tüm katılımcıların altyazıları takip edebildikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla, altyazı sunum hızı, karakter kısıtı vb. öğelerde doğru çevirmen seçimleri yapıldığı ortadadır. Çocukların okuduklarını bazen algılamamaları veya

anlamlandıramamaları ise söz konusu kitlenin altyazı çevirisi ile çizgi film izlemeye alışkın olmadıkları tespitinin yapılabileceği sonucunu doğurmaktadır.

5) Dördüncü soruya verilen cevaplarda çocuk alıcıların altyazılarda anlamadıkları çok az sayıda sözcük olduğu, bunların da Karpat Dağları ve Küheylan gibi özel isimleri olduğu tespit edilmiştir. Sadeleştirerek yazılan altyazılarda çocuk sözcük haznesinin doğru saptandığı tespit edilmiştir.

6) Beşinci soruya verilen cevaplarda tüm katılımcılar altyazılı sürümleri izlemekten çok zevk aldıklarını ve beğendiklerini ifade etmişlerdir. Söz konusu grupta izlediği programa özenerek 'ben de bunu yapacağım' yorumunda bulunan bir katılımcı da bulunmaktadır.

SONUÇ: Yukarıda kaleme alınan değerlendirmelerden yola çıkarak, söz konusu yaş grubuna yönelik olarak işaret dili ile çizgi film çevirilerinin kılavuzda belirtilen ilkeler, yaklaşımlar ve benzeri profesyonel standartlar gözetilerek yapıldığında alıcı kitleyi tatmin eden, kitlenin programlara erişimini sağlayan ürünler ortaya konabildiği tespitinde bulunulabilmektedir. Çalışmanın başında benimsenen 'çocuk alıcıya özgü' tasarımla oluşturulan, kılavuzda belirtilen profildeki çevirmen ve editörün denetiminden geçen ürünlerin çocuk alıcılar tarafından benimsendiği ortaya konulabilmektedir.

GÖRME ENGELLİ ODAK GRUBU ÇALIŞMASI

BETİMLEMELİ ÇİZGİ FİMLER/PROGRAMLARLA İLGİLİ ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİNİN SONUÇLARI

Çalışma Grupları: SEBEDER tarafından yürütülen ve betimlemeli çizgi filmlerin/çocuk programlarının görme engelli çocuklar ve anne-babalar tarafından değerlendirildiği bu çalışmada iki çalışma grubu yer almaktadır.

İlk çalışma grubunda, 7-11 yaş grubundan 12 çocuk (8 kız-%66.7; 4 erkek-%33.3) bulunmaktadır.

İkinci çalışma grubu, on yedi anne-babadan oluşmaktadır. Görme engelli olmayan 9 annenin çocukları görme engelli olup, çocuk çalışma grubunda yer almıştır. Görme engelli olan 2 annenin çocuğu da görme engelli olup, yine çocuk çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Dört baba ve iki anne görme engelli olup, çocukları görme engelli değildir. Görme engelli olan babaların ve annelerin çocukları çalışmaya dâhil edilmemiştir. Görme engelli anne-babalar, gören çocukları ile betimlemeli çizgi filmleri izlemişlerdir.

Uygulama

Uygulamada şu çalışmalar sırayla gerçekleştirilmiştir:

1. Betimlemeli olarak hazırlanmış TRT Çocuk Kanalı'ndaki çizgi filmlerden/çocuk programlarından, çalışma grubundaki her çocuk, anne ve baba için rastgele üçer bölüm belirlenmiştir.

2. Çocuklar, kendilerine gönderilen üç bölümü ebeveynleriyle; anne-babalar da çocuklarıyla birlikte izlemişlerdir.

3. Çocuklarla, anne-babalarla yapılan telefon görüşmelerinde betimlemeli çizgi filmleri değerlendirebilecekleri sorular sorulmuştur.

4. Çocukların, anne-babaların cevapları, değerlendirilmiştir.

Sonuçlar

Tablo 1. Çocukların izledikleri betimlemeli çizgi filmin/programın isimlerini hatırlayabilme durumları

Betimlemeli çizgi filmin/programın isimlerini hatırlayabilme	f	%
Doğru hatırlama.	12	100.0
Yanlış hatırlama	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 1’de, çocukların tamamının izledikleri betimlemeli çizgi filmin/programın isimlerini doğru hatırlayabildikleri ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Çocukların çizgi filmde/programda neler olduğunu anlatabilme durumları

Betimlemeli çizgi filmde/programda neler olduğunu anlatabilme durumları	f	%
Neler olduğunu tam olarak anlatabilme.	12	100.0
Neler olduğunu tam olarak anlatamama.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 2’ye göre çocukların tamamının izledikleri betimlemeli çizgi filmde/programda neler olduğunu tam olarak anlatabildikleri belirlenmiştir.

Tablo 3. Çocukların çizgi filmdeki/programdaki betimlemeyi ayırt etme durumları

Betimlemeli çizgi filmdeki/programdaki betimlemeyi ayırt etme durumları	f	%
Betimlemeyi ayırt etme.	12	100.0
Betimlemeyi ayırt edememe.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 3'e bakıldığında, çocukların tamamının izledikleri betimlemeli çizgi filmdeki/programdaki betimlemeyi ayırt edebildikleri görülmektedir.

Tablo 4. Çocukların çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerini duyabilme durumları

Çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerini duyabilme durumu	f	%
Betimleme ifadelerini duyabilme.	12	100.0
Betimleme ifadelerini duyamama.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 4 incelendiğinde, çocukların tamamının izledikleri betimlemeli çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerini duydukları belirlenmiştir.

Tablo 5. Çocukların çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerini anlayabilme durumları

Çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerini anlayabilme durumu	f	%
Betimleme ifadelerini anlayabilme.	12	100.0
Betimleme ifadelerini anlayamama.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 5'e göre çocukların tamamının izledikleri betimlemeli çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerini anlayabildikleri belirlenmiştir.

Tablo 6. Çocukların çizgi filmdeki/programdaki betimleme ifadelerinin programı takip etme üzerindeki etkisine yönelik düşünceleri

Betimleme ifadelerinin programı takip etme üzerindeki etkisi	f	%
Betimleme, programı takip etmeyi kolaylaştırdı.	12	100.0
Betimleme, programı takip etmeyi kolaylaştırmadı.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 6'da çocukların tamamının, betimleme ifadelerinin programı takip etmeyi kolaylaştırdığına yönelik görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 7. Çocukların betimlemeli çizgi filmi/programı beğenme durumları

Betimlemeli çizgi filmi/programı beğenme durumları	f	%
---	----------	----------

Betimlemeli çizgi filmi/programı beğenme.	12	100.0
Betimlemeli çizgi filmi/programı beğenmeme.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 7 incelendiğinde, çocukların tamamının betimlemeli çizgi filmi/programı beğendikleri görülmektedir.

Tablo 8. Çocukların gelecekte betimlemeli çizgi film/program izlemeye yönelik istek durumları

Gelecekte betimlemeli çizgi film/program izlemeye yönelik istek durumları	f	%
Gelecekte betimlemeli çizgi film/program izlemeyi istemek.	12	100.0
Gelecekte betimlemeli çizgi film/program izlemeyi istememek.	0	0.0
Toplam	12	100.0

Tablo 8'e bakıldığında, çocukların tamamının gelecekte betimlemeli çizgi film/program izlemeyi istediği ortaya konulmuştur.

Tablo 9. Çocukların betimlemeli çizgi film/program ile ilgili ek görüşleri

Cinsiyet	Yaş	Çocukların betimlemeli çizgi film/program ile ilgili ek görüşleri
Kız	10	Her çizgi film betimlenmeli. Çizgi film zaten güzeldi, betimlemeyl

		daha güzel oldu.	
Kız	8	Betimleme, anlamadığım yerleri anlamamı sağladı. Betimleme ile sessiz yerleri anladım.	
Erkek	8	Anlatan abla olunca daha iyi oldu.	
Kız	11	Her şeyi anladım.	
Kız	9	Çizgi filmleri çok beğendim. Betimlemeli olursa daha iyi olur.	
Erkek	10	Her şeyi söyleyen biri vardı, çok hoşuma gitti. Böyle daha güzel.	
Kız	11	Bütün renklerin söylenilmesi gerekiyor. Daha çok şey anlatılsın.	
Erkek	10	Betimleme daha iyi anlamamı, öğrenmemi sağladı. Bütün çizgi filmler betimlensin, bana da gönderilsin.	
Kız	11	Betimleme ile daha iyi anladım. Çizgi filmdeki her şeyi anlatmalarını istiyorum.	
Erkek	8	Betimleme sesi az geldi.	

Tablo 9 incelendiğinde, 12 kişilik çocuk çalışma grubunda 10 çocuğun betimlemeli çizgi film/çocuk programı ile ilgili ek görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu ek görüşlerde “betimleme sesi” ile ilgili bir tespitin dışındaki tüm görüşlerin olumlu olduğu, betimlemeli çizgi filmlerin yaygınlaştırılmasına yönelik olduğu belirlenmiştir.

ÖZETLENEN BULGULAR

Görme Engelli Çocuk Bulguları

Görme engelli çocukların betimlemeli çizgi filmlerle/programlarla ilgili görüşlerinin incelendiği bu çalışmanın sonuçlarını özetlemek gerekirse, çocukların tamamı,

- TRT Çocuk Kanalı'ndaki çizgi filmleri düzenli olarak takip ettiklerini

belirtmişlerdir.

- Görme engelli çocuklar, betimlemeli çizgi filmlerdeki/programlardaki betimleme ifadelerini ayırt edebilmiş, duyabilmiş ve anlayabilmiştir.

- Çocuklardan bazıları “betimleme” terimini doğrudan kullanabilmiş, bazıları “anlatan abla”, “anlatıcı”, “abla” isimleriyle betimleme seslendirmenini ifade etmişlerdir. Bu durum, bazı çocukların betimlemeli program mantığına alışkın olduklarını, alışkın olmayanların da konuya kolaylıkla uyum sağlayabildiklerini ifade etmektedir.

- Çocuklar betimleme sayesinde; çizgi filmi/programı daha rahat takip edebildiklerini, anne-babalarına izledikleri programla ilgili soru sormalarına gerek kalmadığını, betimlemeli programdaki konuları, içeriği daha iyi anlayabildiklerini, betimlemeli programları sevdiklerini, bundan sonra betimlemeli çizgi filmler/programlar izlemek istediklerini ifade ederek genel anlamda olumlu geribildirimler vermişlerdir.

Çocukların görüşleri doğrultusunda, betimlemeli çocuk programlarının, görme engelli çocukların programlardan en üst düzeyde yararlanmasına fırsat sağlayabileceği görülmektedir. Bu sayede, çocuklar çizgi filmlerdeki/programlardaki eğitici mesajları kaçırmayacaklardır. Dolayısıyla, betimleme uygulaması çocukların gelişimlerini dolaylı olarak olumlu yönde etkileyebilecektir. Çocuklar, betimlemeler sayesinde kendi başlarına programları takip edebilecektir. Bu durum, yetişkinlere olan bağımlılık durumlarını azaltabilecektir. Çocuklardan elde edilen olumlu geri bildirimler sonucunda, hazırlanan betimleme hizmetinin çocukların gelişim düzeylerine uygun olduğu, programın içeriği ve akışı ile uyumluluk gösterdiği ve bu anlamda “çocuğa görelilik ilkesi” ve “profesyonel bir yaklaşımla” hazırlandığı söylenebilir.

Çocuğu Görme Engelli Olan Annelerin Bulguları

Ebeveynlerin cevapları incelendiğinde, görme engelli çocuğu ile çizgi filmleri izleyen anneler;

- Çocuklarının ebeveyne ihtiyaç duymadan betimlemeli programı izleyebildiğini,
- Çocuklarının betimleme karşısında heyecanlandığını, mutlu olduğunu, betimlemeli programları sevdiklerini ifade etmişlerdir. Anneler, çocukların “Aaaa! Burada böyle mi yapıyormuş?” şeklinde gerek sözlü, gerekse ellerini sevinçle sallama

gibi sözsüz hareketlerini vurgulayıp, memnuniyeti örneklendirmişlerdir.

- Annelerin tamamı, betimleme sesinin duyulabilir olduğunu ifade etmiştir.

- Annelerin tamamı, çocuklarının betimleme ifadelerini anlayabildiği belirtmiştir.

Anneler, çocukların betimlemeli çizgi filmi, betimlemesiz olanlara göre daha fazla anlatabildiğini ifade etmiştir. Ek olarak, çocuklarının betimlemeli çizgi filme daha iyi yoğunlaşabildikleri, dikkat düzeylerinin arttığı vurgulanmış, “Çocuğum adeta çizgi filmin içine girdi.” şeklinde örneklendirilmiştir.

- Benzer şekilde, betimleme ifadelerinin çizgi film açısından yeterli olduğuna yönelik görüş bildirmişlerdir. Bir anne, “Betimlemeli çizgi filmi çok uzun bir süredir beklediklerini, bu konuda geç kalındığını, yetişkin programlarının olduğu kadar çocuk programlarının da betimlenmesi gerektiğini” belirtmiştir.

- Anneler, çocuklarının betimlemesiz çocuk programlarını izlerken konuyu, mekânı, davranışları anlayabilmek adına çok fazla soru sorduğunu, betimlemeli çizgi filmlerde ise soru sormadıklarını, zihinde canlandırma yapabildiklerini söylemişlerdir.

Özetle, görme engelli çocuğu bulunan anneler, betimlemeli çizgi filmlerin/programların çocuklar üzerindeki olumlu etkisini çeşitli şekillerde ifade etmiş, bu uygulamanın gelişimi destekleyebildiğini belirtmiş ve sunulan hizmetten memnun kalmış, kaliteli, yeterli ve yararlı bulmuşlardır.

Görme Engelli Olup, Çocuğu Gören Ebeveynlerin Görüşleri

Kendisi görme engelli olup çocuğu görme engelli olmayan anne-babalar öncelikle çocuklarıyla düzenli olarak TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmleri izlediklerini, dolayısıyla çocuk programlarına alışkın olduklarını belirtmişlerdir. Betimlemeli çizgi filmler/programlarla ilgili olarak;

- Betimlemeyi ayırt edebildiklerini, anlayabildiklerini,

- Betimleme ifadelerinin programı anlamak için yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Bir anne bu görüşünü “Çizgi filmde hiç sessiz yer bırakılmamış, seslendirme çocuklara göreydi, çok iyiydi.” şeklinde örneklendirmiştir.

- Ayrıca betimleme hizmetinin görme engelli çocuklar için çok yararlı olacağını,

çocukların bu sayede kendilerini değerli hissedebileceklerini, dış dünyayı tanımalarına, hayal kurmalarına, programı zihinlerinde canlandırmalarına olanak sağlayabileceğini vurgulamışlardır. Çalışma grubundaki bir görme engelli baba, “Keşke bizim çocukluğumuzda da çizgi filmler betimlenseydi... Çizgi filmlerin bazı yerlerini hiç anlamazdık. Yetişkinlerden daha çok çocuk programları betimlenmeli, onların bizden daha çok ihtiyacı var.” cümleleriyle betimlemenin çocuklar için önemini belirtmiştir.

- Görme engelli ebeveynler, eğer çocukları görme engelli olsaydı betimleme sayesinde çizgi filme yönelik soruları rahatlıkla cevaplayabileceklerini ifade etmişlerdir.

- Ek olarak, betimlemeli çizgi filmlerin görme engelli olmayan çocuklarıyla vakit geçirmede bir fırsat oluşturabileceğini, çocuk dünyasında çok önemli bir yeri olan çizgi filmler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Bir baba bu tespitini “Çocuğumla çizgi film hakkında sohbet edebilirim, kaliteli zaman geçirebilirim.”; bir anne de “Çocuğumun sorularına cevap verebileceğim için onunla çizgi film izleyebilirim, yetersizlik duygusu yaşamam.” şeklinde detaylandırmıştır.

Gerek görme engelli olsun gerekse gören ebeveynler, betimlemeli çizgi filmlerin çocuklar için yararlı, öğretici olduğu ve anne-babaların çocuklarıyla iletişimlerini güçlendirebileceği konusunda hem fikirdirler.

Çocuklar, anne ve babalar ile gerçekleştirilen görüşmelerin sonucunda, çalışma grubunun konu ile ilgili aynı fikirleri paylaştığı, betimlemeli çizgi film/program uygulamasının amacına ulaştığı, uygulama ile ilgili özellikle betimleme seslendirmenin ses tonunun ve betimleme ifadelerinin çocuklara uygun, yararlı, yeterli oluşu, betimlenin çizgi filmle uyumlu oluşu hususlarında olumlu geri bildirimler alındığı ortaya konulmuştur. Bu sonuçlar, SEBEDER tarafından sunulan betimleme hizmetinin kaliteli ve yeterli olduğunu, profesyonel bir betimleme yaklaşımı sağladığını vurgulamaktadır.

6.PROJE SONUÇ RAPORU

PROJE ANA HEDEFLERİ VE KAPSAMI

SAĞIR, İŞİTME ENGELLİ VE GÖRME ENGELLİ ÇOCUKLARIN TELEVİZYON PROGRAMLARINA ENGELSİZ ERİŞİMİ PROJESİ SEBEDER tarafından (Sesli Betimleme Derneği), TİD-GİÇ çevirmenler, Sağır editör/çevirmenler, ayrıntılı altyazı uzmanları ve sesli betimleme metin yazarları, çocuk edebiyatı yazarı/çevirmeni/araştırmacısı Prof. Dr. Necdet Neydim (İstanbul Üniversitesi- Çeviribilim Bölümü), engelsiz erişim uzmanı, çeviribilimci Prof. Dr. Mümtaz Kaya (Hacettepe Üniversitesi- Mütercim-Tercümanlık Bölümü), Doç. Dr. A. Şirin Okyayuz (Hacettepe Üniversitesi- Mütercim-Tercümanlık Bölümü), Dr. Öğr. Üyesi Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt (Hacettepe Üniversitesi- Mütercim-Tercümanlık Bölümü), ve sesli betimleme metin yazarı/çocuk gelişimi ve okul öncesi eğitim araştırmacısı Prof. Dr. Hülya Gülay Ogelman (Sinop Üniversitesi- Okul Öncesi Eğitim Bölümü) danışmanlığında yürütülen projenin ana amacı:

Sağır kültürde büyüyen ve Türk İşaret Dilini (TİD'i) ana dili olarak kullanan çocukların, işitme engelli olup ayrıntılı altyazı ile programlara erişimi olan çocukların ve görme engelli çocukların,

- TRT Çocuk programlarına duydukları ilgiyi arttırmak,
- Söz konusu alıcıların programları izleme zevkini perçinlemek,
- Yayınlarla erişimle gelişen 'yaşam ve toplumlaşma' becerisini geliştirmek,
- Diğer çocuklar ile aynı haklara sahip olarak, yaşlılarıyla eşit edinimlerini ve erişimlerini sağlamak,
- Ana dilleri işaret dili olan Sağır ve/ya işitme engelli çocuk alıcılar için işaret diliyle ve/ya ayrıntılı altyazıyla erişilebilir çeviri kaynaklar

oluşturmak; görme engelli çocuklar için programlara sesli betimleme metinleri eklenmesi için kaynaklar oluşturmak,

- Yukarıda belirtilen kapsamdan elde edilecek veriler ve dönütlerle benzer kaynakların oluşturulması için akademik açıdan onanmış bir proje döngüsü ve bir çeviri kılavuzu oluşturmak,
- Oluşturulan proje döngüsünden elde edilen deneyimle, söz konusu alıcıların sözü edilen programlara erişimlerini destekleyecek çalışmalara katkı sağlamak ve bu çalışmaları yaygınlaştırmak,
- Proje kapsamında çeviribilimcileri, işaret dili çevirmenlerini, ayrıntılı altyazı çevirmenleri, sesli betimleme metin yazarları ve editörlerini ve engelsiz erişim için çeviri yapan SEBEDER uzmanlarını bir araya getirerek bir iletişim ve mesleki paylaşım köprüsü kurmak,
- Akademik araştırmalardan ve SEBEDER'in uygulamalarından elde edilen, erişimde çeviri niteliğini geliştirmek için kullanılabilecek bilgileri ve birikimi uygulamaya yansıtmak,
- Sağır, işitme engelli ve görme engelli çocukların birer birey olarak gereksinimlerine hizmet edecek bir proje kılavuzu hazırlamak,
- ÇEVİRİ: Aşağıda belirtilen TRT Çocuk programların işaret dili ile çevrilmiş, ayrıntılı altyazı ile çevrilmiş ve sesli betimleme metni yazılmış sürümlerinin oluşturulması

Rafadan Tayfa 57.-59.-62. Bölümler

Pırlı 03.-13.-17. Bölümler

Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu 08.-13.-16. Bölümler

Sürpriz Kutusu 72.-76.-79. Bölümler

Şef Roka'nın Lezzet Dünyası 06.-08.-11. Bölümler

Yade Yade 16.-19.-23. Bölümler

Doru 23.-30.-34. Bölümler

Ege İle Gaga 41.-44.-47. Bölümler

Kare 12.-22.-30. Bölümler

- KILAVUZLAR: Proje kapsamında edinilen verilerden ve dönütlerden yola çıkarak çocuk programlarının işaret dili ile çevirisi, ayrıntılı altyazı ile çevirisi ve sesli betimleme metin yazımı ile ilgili akademik olarak doğrulanmış 'iyi uygulama' kılavuzları ortaya koymak.
- ODAK GRUBU VERİLERİ: Proje kapsamında yapılan çevirilerin hedeflenen çocuk alıcı kitleler tarafından değerlendirilmesini içeren bir odak grubu çalışmasının sonuçlarını ortaya koymak.

PROJE SÜRESİ VE PROJE KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER

Proje süresinde ve kapsamında öngörülen tüm faaliyetler gerçekleştirilmiş, ayrıntılı dökümler, proje belgesi içinde sunulmuştur.

PROJE ÇIKTILARI VE SONUÇ RAPORU

Proje çıktıları:

-Her bir engelsiz erişim türü için kalite standartları ve araştırmalar çerçevesinde geliştirilen kılavuz

-TRT'nin teslim ettiği ürünlerin altyazı çevirisi, işaret dili çevirisi ve sesli betimleme eklenmiş sürümleri

-Söz konusu kılavuzda belirtilen yaklaşımları ve ilkeleri destekler nitelikte olan odak

grubu çalışması ve sonuçları.

Proje Sağır, işitme engelli ve görme engelli çocukların TRT Çocuk kanalındaki programlara erişimi için yapılacak girişimlerde:

-Örnek teşkil edecek ürünleri

-Örnek teşkil edecek araştırma süreçlerini

-Çeviri sürecinde kalite standartlarının belirlenmesi için adım adım tüm süreci, aktörleri, kıstasları ve konuları içeren kılavuzları ortaya koymaktadır.

Proje ana çıktıları 9 Ekim 2020 tarihinde tüm paydaşlarca onaylanmış ve SEBEDER yönetimine teslim edilmiştir.

7.KAYNAKÇA

AYRINTILI ALTYAZI ÇEVİRİSİ İLE İLGİLİ KAYNAKLAR

ABC. (2010). Industry Guidelines on Captioning Television Programs. Retrieved from www.abc.net.au/mediawatch/transcripts/1105_freetvguidelines.pdf

Albertini, J., & Mayer, C. (2011). Using miscue analysis to assess comprehension in deaf college readers. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16, 35–46. <https://doi.org/doi:10.1093/deafed/enq017>

Alugha. (2019). This is how punctuation in subtitles work. <https://alugha.com/article/af244563-f225-11e8-ae07-bd40fe6585ab?lang=eng>.

Antia, S. D., Jones, P. B., Reed, S., & Kreimeyer, K. H. (2009). Academic status and progress of deaf and hard-of-hearing students in general education classrooms. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 14, 293–311. [doi:10.1093/deafed/enp009](https://doi.org/doi:10.1093/deafed/enp009)

Arumi-Ribas, M. & P. Romero Fresco. (2008). “A Practical Proposal for the Training of Respeakers”. *The Journal of Specialised Translation Issue 10 - July 2008*. https://www.jostrans.org/issue10/art_arumi.pdf. ASSIS

Assis Rosa. A. (2001). “Features of Oral and Written Communication in Subtitling”. In Gambier, Gottlieb (eds.), *(Multi)Media Translation*.

Báez Montero I.C. ve Fernández Soneira A.M. (2010). “Spanish deaf people as recipients of closed captioning”. In Matamala A., Orero P., editors. *Listening to Subtitles. Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing*. Peter Lang; Bern, Switzerland: pp. 25–44

Baker, R. G., Lambourne, A., & Rowston, G. (1984). *Handbook for Television Subtitlers*. Winchester: Independent Broadcasting Authority.

- BBC. (2018). *BBC subtitle guidelines*. London: The British Broadcasting Corporation. Retrieved from <http://bbc.github.io/subtitleguidelines/>
- BESEGHI, M. (2013) "Having fun in the classroom: Subtitling activities". *Language learning in higher education* III/2 pp. 395-407.
- BIANCHI, F. (2015). "Subtitling science: An efficient task to learn content and language". *Lingue e Linguaggi* XV 7-25.
- BIRD SA ve WILLIAMS JN. (2002). "The effect of bimodal input on implicit and explicit memory: An investigation into the benefits of within-language subtitling". *Applied Psycholinguistics*.;23:509–533.
- Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi*. (2006) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 13 Aralık 2006. Son erişim Ağustos 2018. http://www.tiemf.org.tr/arsiv/mevzuatlar/bm_engellihaklarisozlesmesi.pdf.
- BREDIN, H. ve GELLY G. (2016). "Improving speaker diarization of tv series using talking-face detection and clustering". In *Proceedings of the 24th Annual ACM Conference on Multimedia*.
- BRENNER, K., ve HELIN, I. (eds.). 2016. *inTRAlinea: The Translation of Dialects in Multimedia III*, Special Issue. Bologna: University of Bologna [19 May 2017]. Available on <http://www.intraline.org/specials/mediaelectrans3>
- BURNHAM, D. ve LEIGH, G. ve NOBLE, W. ve JONES, C. ve TYLER, M. ve GREBENNIKOV, L., ve VARLEY, A. (2008). "Parameters in television captioning for deaf and hard-of-hearing adults: Effects of caption rate versus text reduction on comprehension". *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 13, 391–404. doi:10.1093/deafed/enn003
- CAIMI, A. (2006). "Audiovisual Translation and Language Learning: The Promotion of Intralingual Subtitles". *The Journal of Specialised Translation* VI 85-98.
- CAPTIZ. (2019). *Translation In The Form Of Subtitles*. <http://captiz.com/wp->

content/themes/captiz/SubtitlingGuidelinesCaptiz.pdf

CBC [Canadian Broadcasting Centre]. (2003). The CBC captioning style guide.

Retrieved from <http://joelclark.org/access/captioning/CBC/images/CBC-captioning-manual-EN.pdf>

CHESTERMAN, A. ve WAGNER E. (2002). *Can theory help translators? A dialogue between the Ivory Tower and the Wordface*. Manchester, UK and Northampton, MA: St. Jerome,.

CHIARO, D. (2008). "Where Have All the Varieties Gone? the Vicious Circle of the Disappearance Act in Screen Translations." In *Dialect for All Seasons*, edited by I. Helin, 9–25. Münster: Nodus Publikationen.

CHIARO, D. (2009). "Issues in Audiovisual Translation". J. Munday (ed.) *The Routledge Companion to Translation Studies*, 141-165. London & New York: Routledge Taylor and Francis Group.

DE HIGES ANDINO, I ve CEREZO MERCHAN, B. (2018). "Using evaluation criteria and rubrics as learning tools in subtitling for the D/deaf and hard of hearing". *The Interpreter and Translator Trainer*, 12:1. 68-88.

DELABASTITA D. (1989). "Translation and Mass-Communication: Film and TV Translation as Evidence of Cultural Dynamics." *Babel* 35(4), 193–218.

DI GIOVANNI, E. (2018) "Participatory accessibility: Creating audiodescription with blind and non-blind children". *Journal of Audiovisual Translation* 1(1), 155-169.

DÍAZ CINTAS, J ve M. FERNÁNDEZ CRUZ, M. (2008). "Using subtitled video materials for foreign language instruction". In J. Díaz Cintas (ed.), *The didactics of audiovisual translation*, Amsterdam, 201-14.

DIAZ-CINTAS J. ve MATAMALA, A. ve NEVES, J. (2010) (Ed). *New insights into audiovisual translation and media accessibility*. Amsterdam: Rodopi, 11-22.

DOHERTY, S., ve KRUGER, J.-L. (2018). "The development of eye tracking in empirical

research on subtitling and captioning". In J. Sita, T. Dwyer, S. Redmond, & C. Perkins (Eds.), *Seeing into Screens*. London: Bloomsbury.

DOWNEY, G. (2010). "Teaching reading with television: Constructing closed captioning using the rhetoric of literacy". In Nelson AR, Rudolph JL, (eds). *Education and the culture of print in modern America*. Madison: University of Wisconsin Press;. pp. 191–214.

EHRlich, S. F., ve RAYNER, K. (1981). "Contextual 20 effects on word perception and eye movements during reading". *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 20, 641–655.

ELLENDER, C. (2015). "Dealing with Difference in Audiovisual Translation. Subtitling Linguistic Variation in Films". *New Trends in Translation Studies* Volume 14. Oxford: Peter Lang Academic Publishing.

ENGAGE MEDIA. (2017). *Best Practices for Online Subtitling*.
<https://www.engagemedia.org/blog/best-practices-for-online-subtitling>

EUGENI, C. (2008). "A Sociolinguistic Approach to Real-time Subtitling: Respeaking vs. Shadowing and Simultaneous Interpreting". C.J. Kellett Bidoli and E. Ochse (Eds), *English in International Deaf Communication, Linguistic Insights series* vol. 72, Bern: Peter Lang, 357-382.

GAMBIER, Y. ve GOTTLIEB, H. (eds.). (2001) .(Multi)Media Translation. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing,

GRECO, G. M. (2018). "The nature of accessibility studies". *Journal of Audiovisual Translation*, 1(1), 205-232.

HODSON, J. (2014). *Dialect in Film & Literature*. London: Palgrave Macmillan.

HOLLANDER, J. D. ve PAUL, H. ve PETERS, R. (2011). "Introduction: The Metaphor of Historical Distance". *History and Theory, Theme Issue* 50, 1-10. Wesleyen University.

JANKOWSKA, A. ve SZARKOWSKA, A. (2015) *New points of vies on audiovisual*

translation and media accessibility. Oxford: Peter Lang. s. 439.

JASKANEN, S. (1999). *On the Inside Track to Loserville, USA: Strategies Used in Translating Humour in Two Finnish Versions of Reality Bites*, pro gradu thesis, Helsinki University.

KARAMITROGLOU, F. (1998). "A proposed set of subtitling standards in Europe," *Translation Journal* Vol. 2 No. 2.

KELLY, L. (2003). "The importance of processing automaticity and temporary storage capacity to the differences in comprehension between skilled and less skilled college deaf readers". *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 8, 230–249.
doi:10.1093/deafed/eng013

KOVAČIČ, I. (1995). "Reinforcing or changing norms in subtitling". In C. Dollerup ve V. Appel (eds) *Teaching Translation and Interpreting III*, Amsterdam: Benjamins, 105-109.

KOVAČIČ, I. (1996). "Subtitling strategies: a flexible hierarchy of priorities". In C. Heiss ve R.M. Bollettieri Bosinelli (eds) *Traduzione multimediale per il cinema, la televisione e la scena* Bologna: Clueb, 297-305.

KRUGER, J. L. (2010). "Making meaning in AVT: Eye tracking and viewer construction in AVT". *Perspectives: Studies in Translatology* 20(1), 67-86.

KRUGER, J.-L., ve STEYN, F. (2014). "Subtitles and Eye Tracking: Reading and Performance". *Reading Research Quarterly*, 49(1), 105–120.
<https://doi.org/10.1002/rrq.59>

KRUGER, J.-L. ve SZARKOWSKA, A., ve KREJTZ, I. (2015). "Subtitles on the moving image: an overview of eye tracking studies". *Refractory*, 25.

MATAMALA, A. ve ROMERO-FRESCO, P. ve DANILUK, L. (2017). "The Use of Respeaking for the Transcription of Non-Fictional Genres An Exploratory Study" *inTRAlinea*
Volumes http://www.intralinea.org/specials/article/the_use_of_respeaking_for_the_tra

nscription_of_non_fictional_genres

- MATAMALA, A. ve ORERO, P. (2018). "Standardising accessibility: transferring knowledge to society". *Journal of Audiovisual Translation*, 1(1), 139-154.
- MAYORAL, R., ve KELLY, D. ve Gallardo, N. (1988). "Concept of constrained translation. Non-linguistic perspectives on translation". *Meta* XXXIII, vol. 3, pp. 356-367.
- MEDIA ACCESS AUSTRALIA. (2012). *Captioning Guidelines*. Retrieved from <https://mediaaccess.org.au/practical-webaccessibility/media/caption-guidelines>
- MCINTYRE, D. ve LUGEA, J. (2015). "The effects of deaf and hard of hearing subtitles on the characterisation process: a cognitive stylistic study of *The Wire*". *Perspectives*, 23:1, 62-88.
- MIQUEL-IRIARTE, M. (2014). "The reception of subtitling by the deaf and hard of hearing. Preliminary findings". E. Torres-Simon & D. Orego-Carmona (Ed.) *Transalation research projects 5*. 63-76. Tarragona: Intercultural Studies Group.
- MIQUEL-IRIARTE, M. (2014). "Can you see what I read? Multimodal information in films with subtitles for the deaf & hard of hearing". In Garzelli B. ve Baldo M., (eds) *Subtitling and Intercultural Communication. European Languages and Beyond*. Edizioni ETS; Pisa, Italy: 2014. 341–356.
- MITTERER, H. ve MCQUEEN, J.M. (2009). "Foreign Subtitles Help but Native-Language Subtitles Harm Foreign Speech Perception". *PLoS ONE* IV/11 1-5.
- MONTI, S. (2007). The "Trendy" World of Slang and Colloquialism: Main Features and Translation Strategies in "About a Boy". In A. Baicchi (ed.), *Voices on Translation: Linguistic, Multi-media and Cognitive Perspectives*, "Rassegna Italiana di Linguistica Applicata", XXXIX, Bul-zoni, Roma.
- NADIANI, G. ve RUNDLE, C. (eds.). 2012. *inTRAlinea: The Translation of Dialects in Multimedia II*, Special Issue. [19 May 2017]. Available on

<http://www.intralinea.org/specials/medialectrans2>

NEVES, J. (2008). *Training in subtitling for the d/Deaf and the hard-of-hearing*.

10.1075/btl.77.17nev.

NEVES, J. (2010). "Music to my eyes... conveying music in subtitling for the Deaf and hard-of-hearing". L Bogucki & K Kredens (Ed.) *Perspectives on Audiovisual translation*, 123-145. Frankfurt am Mein: Peter Lang.

OKYAYUZ, A. Ş. (2016). "Subtitling Historical Drama TV Series: Constraints and Considerations". *International Journal of English Language and Translation Studies*, 4(01), 45-59.

Okyayuz, A.Ş. (2016). *Altyazı Çevirisi*. Ankara: Siyasal Kitabevi

OKYAYUZ, A.Ş. & KAYA, M. (2017). *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

OKYAYUZ, A. Ş. (2019). *Görsel-İşitsel Çeviri ve Engelsiz Erişim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

PAVESI, M. ve E. PEREGO. (2008). "Tailor-made interlingual subtitling as a means to enhance second language acquisition". In J. Díaz Cintas (ed.), *The didactics of audiovisual translation*, Amsterdam, 215-26.

PEREGO, E. (2008a). "Subtitles and line-breaks: Towards improved readability". In D. Chiaro, C. Heiss, & C. Bucaria (Eds.), *Between Text and Image: Updating research in screen translation*, 211–223. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.78.21per>

PEREGO, E. (2008b). "What would we read best? Hypotheses and suggestions for the location of line breaks in film subtitles". *The Sign Language Translator and Interpreter*, 2(1), 35–63.

PEREGO, E. (2016) "Gains and losses of watching audio described films for sighted viewers". *Target*, 28(3), 424-444.

- PEREIRA, A. (2010). "Criteria for elaborating subtitles for the Deaf and hard of hearing adults in Spain: Description of a case study". A Matamala ve P. Orero (Eds.) *Listening to subtitle: SDH*, 87-102. Bern: Peter Lang.
- RAMANATHAN, V.ve JOULIN, A. ve LIANG, P. ve FEI-FEI, L. (2014). Linking people with "their" names using coreference resolution. In *IEEE Conference on European Conference on Computer Vision (ECCV)*.
- REMAEL, A. (2007). "Sampling subtitling for the deaf and the hard-of-hearing in Europe". In Díaz Cintas, Jorge, Aline Remael & Orero, Pilar (eds). *Media for All*. Amsterdam: Rodopi, 23-52.
- RAMOS PINTO, S. (2009). "How Important Is the Way You Say It? A Discussion on the Translation of Linguistic Varieties." *Target: International Journal of Translation Studies* 21 (2): 289–307. doi:10.1075/target.21.2.04pin.
- REMAEL, A. ve VAN DER VEER, B. (2006). "Real-time Subtitling in Flanders: Needs and Teaching". *Intralinea, Special Issue*.
http://www.intralinea.it/specials/respeaking/eng_open.php (consulted 26.02.2008).
- REMAEL, A. (2007). "Sampling subtitling for the deaf and hard of hearing in Europe". J.Diaz Cintas, P. Orero, A. Remael (Ed.) *Media for all: subtitling for the deaf, audio description and sign language*, 23-52. Amsterdam and New York: Rodopi.
- REYNOLDS, D. A. (2002). "An overview of automatic speaker recognition technology". In *Acoustics, speech, and signal processing (ICASSP)*.
- ROBSON, G.D. (2004). *The closed captioning handbook*. Burlington, MA: Focal Press. Retrieved from <http://www.worldcat.org/title/closed-captioning-handbook/oclc/54455189/viewport>
- ROMERO FRESCO, P. (2009). "More haste less speed: Edited versus verbatim respoken Subtitles". *Vial* vol. 6 (<http://webs.uvigo.es/vialjournal/pdf/Vial-2009-Article6.pdf>).

ROSA, A. (2015). "Translating Orality, Recreating Otherness." *Translation Studies* 8 (2): 209–225.doi:10.1080/14781700.2015.1017833.

ROSA, A. A. (1999). "The Centre and the Edges. Linguistic Variation and Subtitling Pygmalion into Portuguese." In *Translation and the (Re)Location of Meaning*, edited by J. Vandaele, 317–337.Leuven: Leuven Research Center for Translation.

RTÜK. (2019). *Sağırkların, İşitme ve Görme Engellilerin Medya Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesi Çalıştayı*. <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Galeri/Haberler/sagirlarin-isitme-ve-gorme-engellilerin-gorsel-isisel-medya-hizmetlerine-erisiminin-iyilestirilmesi-calistayi-sonuc-bildirisi.pdf>

SCHWARZ, B. (2002). "Translation in a Confined Space". *Translation Journal*. Retrieved March 6, 2007, from www accurapid.com/journal/22subtitles.htm

SCHWARZ, B. (2003). "Translation in a Confined Space-Film Sub-titling with special reference to Dennis Potter's "Lipstick on Your Collar", Part 2. *Translation Journal*, Vol.7, No.1. Retrieved at: October 21, 2009.Accessible at: <http://accurapid.com/journal/23subtitles.htm>

SZARKOWSKA, A. ve KREJTZ, I. ve KŁYSZEJKO, Z., ve WIECZOREK, A. (2011). "Verbatim, standard, or edited? Reading patterns of different captioning styles among deaf, hard of hearing, and hearing viewers". *American Annals of the Deaf*, 156, 363–378. doi:10.1353/ aad.2011.0039

SZARKOWSKA, A. ve GERBER-MORÁN, Olivia. (2018a). "Viewers can keep up with fast subtitles: Evidence from eye movements". *PLOS ONE*. 13. e0199331. 10.1371/journal.pone.0199331.

SZARKOWSKA, A. ve GERBER-MORÁN, O. (2018b). "Two or three lines: a mixed-methods study on subtitle processing and preferences". *Perspectives*. 1-21. 10.1080/0907676X.2018.1520267.

SZARKOWSKA, A. ve BOGUCKA, L. (2019). "Six-second rule revisited: An eye-tracking study on the impact of speech rate and language proficiency on subtitle

reading". *Translation, Cognition & Behavior*. 2. 101-124.doi:10.1075/tcb.00022.sza.

TAMAYO A. (2016). "Formal Aspects in SDH for Children in Spanish Television: A Descriptive Study". *Estudios de Traducción* 6:109–128

TAMAYO, A. ve CHAUME, F. (2017). "Subtitling for the D/deaf and Hard-of Hearing Children: Current Practices and New Possibilities to Enhance Language Development". *Brain Sciences* 7, 75.

TAPASWI, M. ve BAUML, M. ve STIEFELHAGEN, R. (2012). "knock! knock! who is it?" probabilistic person identification in tv-series. In *IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition (CVPR)*.

TAPASWI, M. ve BAUML, M. ve STIEFELHAGEN, R.. (2015). "Improved weak labels using contextual cues for person identification in videos". In *IEEE International Conference and Workshops on Automatic Face and Gesture Recognition (FG)*

TAYLOR, C. (2003). "Multimodal Transcription in the Analysis: Translation and Subtitling of Italian Films." *The Translator* 9 (2): 191–205.
doi:10.1080/13556509.2003.10799153.

TAYLOR, C. (2009). "The Translation of Regional Variety in the Films of Ken Loach". In N. Armstrong ve F. M. Federici, *Translating Voices, Translating Regions*, Aracne, Rome.

TODA, F. ve GONZÁLEZ IGLESIAS, D. (2009). "Spoken language and ICC: Managing Cultural Diversity in Dubbing and Subtitling in Spain". *Boras NIC 2009* (<http://nic.hb.se/index.php?id=12>).

TRANSEdit. (1998). *Code of Good Subtitling Practice*.
<http://www.transedit.se/code.htm>.

TSAOUS, A. (2015). "Making sound accessible: the labeling of sound effects in subtitling for the Deaf and hard-of hearing". *Hermeneus* 17, 233-252.

TÜRK DİL KURUMU. Sözlükler ve Yazım Kılavuzu ve Kuralları. (Güncel Sürümler).

<http://www.tdk.gov.tr/>.

VANDERPLANK, R. (1988). "The value of teletext subtitling in language learning". *ELT Journal* XLII 272-81.

WEEBLY, (2019). *Subtitling Guide*.

<https://nssacademy.weebly.com/uploads/5/6/3/8/56384867/subtitlingguide.pdf>.

WILLIAMS, G. F. (2009). *Online subtitling Editorial Guidelines V1.1*. G.F. Williams tarafından

derlenmiştir.http://www.bbc.co.uk/guidelines/futuremedia/accessibility/subtitling_guides/online_sub_editorial_guidelines_vs1_1.pdf.

WILLIAMS, H.ve THORNE, H. (2000). "The value of teletext subtitling as a medium for language learning". *System* XXVIII 217-28.

ZHANG, Y.F. ve XU, C. ve LU, H. ve HUANG, Y.M. (2009). "Character identification in feature-length films using global face-name matching". In *IEEE Transactions on Multimedia*.

ZAREI, A.A. ve Z. RASHVAND, Z. (2011). "The effect of interlingual and intralingual, verbatim and nonverbatim subtitles on L2 vocabulary comprehension and production". *Journal of Language Teaching Research* II/3 618-625.

GIÇ İŞARET DİLİ ÇEVİRİSİ İLE İLGİLİ ANA KAYNAKLAR

Arfe, B. (2015). Oral and written discourse skills in deaf and hard of hearing children: the role of reading and verbal working memory. *Topics in Language Disorders*, 35, 180-197.

Calderon, R. (2000). Parental involvement in deaf children's education programs as a predictor of child's language, early reading, and social-emotional development. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5, 140–155.

doi:10.1093/deafed/5.2.140

Crosson, J. & Geers, A. (2001). Analysis of narrative ability in children with cochlear implants. *Ear and Hearing*, 22, 381-394.

De Giacomo, A. & Craig F, D'elia, A, Giagnotti F, Matera E & Quaranta, N. (2013). Children with cochlear implants: Cognitive Skills, adaptive behaviours, social and emotional skills. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 77, 1975-1979.

Hao, J. & Wu C. (2019) Deaf Children's Moral Behaviour, Moral Reasoning and Emotional Attribution. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 2019, 95-103.

Hoffman, M.F. & quittner, A.L., Cejas I. (2015) Comparison of social competence in young children with and without hearing loss: A dynamic systems framework. *Journal of Deaf Studies and Education*, 20, 115-124.

Jackson, A, L. (2001). Language facility and theory of mind development in deaf children. *Journal of Deaf Studies and Education*, 6, 161-176.

Jones, A. & Gutierrez, R. & Ludlow A.k. (2018). The role of motion and intensity in deaf children's recognition of real human facial expressions of emotion. *Cognition and Emotion*, 32, 102-115.

King, C. & Quigley, S.P. (1985) *Reading and Deafness*. Austin: PRO_ED.

Kohen, Sh, & Ravid, D & Most, T. (2001). Story-telling ability of hearing impaired and hearing aged children aged 6. *The Israeli Journal of Language, Speech and Hearing Disorders*, 23, 147-165.

Lartz, M. N., & Lestina, L. J. (1995). Strategies deaf mothers use when reading to their young deaf or hard of hearing children. *American Annals of the Deaf*, 140, 358–362. doi:10.1353/aad. 2012.0358

Marschark, M., Mouradian, R., & Halas, M. (1994). Discourse rules in the language productions of deaf and hearing children. *Journal of Experimental Child*

Psychology, 57, 89–107.

Marschark, M., Spencer, P. E., Adams, J., & Sapere, P. (2011). Evidence-based practice in educating deaf and hard-of-hearing children: Teaching to their cognitive strengths and needs. *European Journal of Special Needs Education*, 26, 3–16. doi:10.1080/08856257.2011.543540

Mayberry, R. I., & Eichen, E. B. (1991). The long-lasting advantage of learning sign language in childhood: Another look at the critical period for language acquisition. *Journal of Memory and Language*, 30, 486–512. doi:10.1016/0749-596X(91)90018-F

Meir, I., Kupersmitt, J., Yizhaki, A., & Katz, A. (2012). Temporality production in narratives of deaf children compared with hearing children. *The Israeli Journal of Language, Speech and Hearing Disorders*, 31, 1–20.

Meier, R. P. (2016). *Sign Language Acquisition*. *Oxford Handbooks*. Online. doi:10.1093/oxfordhb/9780199935345.013.19

Morgan, G. (2002). The encoding of simultaneity in children's BSL narratives. *Journal of Sign Language and Linguistics*, 5, 131–165. doi:10.1075/sll.5.2.04mor

Morgan, G., & Woll, B. (2003). The development of reference switching encoded through body classifiers in British Sign Language. In K. Emmorey (Ed.), *Perspectives on classifier constructions in sign languages* (pp. 297–310). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Movallali, G & İmani, M. (2015). Emotional development in deaf children: Facial expressions, emotional understanding, display rules, mixed emotions and theory of mind. *Audiology: Official Organ of the International Society of Audiology*, 23, 1-16.

Netten, A.P. & Rieffe, C. & Theunissen S.C et al. (2015) Early identification: Language skills and social functioning in deaf and hard of hearing preschool children. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 79, 2221-2226.

- Padden, C., & Ramsey, C. (1998). Reading ability in signing deaf children. *Topics in Language Disorders*, 18, 30–46. doi:10.1097/00011363-199818040-00005
- Peterson, C.C. (2016). Empathy and theory of mind in deaf and hearing children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 21, 141-147.
- Rinaldi, P., & Caselli, M. C. (2009). Lexical and grammatical abilities in deaf Italian preschoolers: The role of duration of formal language experience. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 14, 63–75. doi:10.1093/deafed/enn019
- Robertson, L., Dow, G. A., & Hainzinger, S. L. (2006). Story retelling patterns among children with and without hearing loss: Effects of repeated practice and parent-child attunement. *Volta Review*, 106, 147–170.
- Senechal, M. (1997). The differential effect of storybook reading on preschoolers' acquisition of expressive and receptive vocabulary. *Journal of Child Language*, 24, 123–138. doi:10.1017/s0305000996003005
- Senechal, M., & Young, L. (2008). The effect of family literacy interventions on children's acquisition of reading from kindergarten to grade 3: A meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 78, 880–907. doi:10.3102/0034654308320319
- Schick, B. & de Villiers, J. & de Villiers, P. Hoffmeister R. (2007). Language and theory of mind: a study of deaf children. *Child Development*, 78, 376-396.
- Schick, B., Marschark, M., & Spencer, P. E. (Eds.). (2006). *Advances in the Sign Language Development of Deaf Children*. New York: Oxford University Press.
- Sullivan, S., & Oakhill, J. (2015). Components of story comprehension and strategies to support them in hearing and deaf or hard of hearing readers. *Topics in Language Disorders*, 35, 133–143. doi:00000000000000051
- Tomasuolo, E., Valeri, G., Di Renzo, A., Pasqualetti, P., & Volterra, V. (2013). Deaf children attending different school environments: Sign Language abilities and

theory of mind. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 18, 12–29. doi:10.1093/deafed/ens035

Trussell, J. W., & Easterbrooks, S. R. (2014). The effect of enhanced storybook interaction on signing deaf children's vocabulary. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 19, 319–332. doi:10.1093/deafed/ent055

Vermeerbergen, M., Leeson, L., & Crasborn, O. (Eds.) (2007). *Simultaneity in signed languages: Form and function*. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins

Wauters, L.N. & Knoors, H. (2008). Social integration of deaf children in inclusive settings. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 18, 175-186.

Wauters, L. N., van Bon, W. H. J., Tellings, A., & van Leeuwe, J. F. J. (2006). In search of factors in deaf and hearing children's reading comprehension. *American Annals of the Deaf*, 151, 371–380. doi:10.1353/aad.2006.0041

Wauters, L., & Dirks, E. (2017). Interactive reading with young deaf and hard-of-hearing children in eBooks versus print books. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 22, 243–252. doi:10.1093/deafed/enw097

Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69, 848–872. doi:10.1111/j.1467-8624.1998.00848.x

Wilbur, R. (2000). The use of ASL to support the development of English and literacy. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5, 81–104. doi:10.1093/deafed/5.1.81

Williams, C. (2004). Emergent literacy of deaf children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 9, 352–365. doi:10.1093/deafed/enh045

Woolfe, T., Herman, R., Roy, P., & Woll, B. (2010). Early vocabulary development in deaf native signers: A British SignLanguage adaptation of the communicative development inventories. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51, 322–331. doi:10.1111/j.1469-7610.2009.02151.x

Yoshinaga-Itano, C. (1986). Beyond the sentence level: What's in a hearing impaired child's story. *Topics in Language Disorders*, 6, 71–83.

Yoshinaga-Itano, C., & Snyder, L. S. (1985). Form and meaning in the written language of hearing-impaired children. *The Volta Review*, 87, 75–90.

Yoshinaga-Itano, C., Snyder, L.S., & Mayberry, R. (1996). How deaf and normally hearing students convey meaning within and between written sentences. *The Volta Review*, 98, 9–38

ENGELSİZ ERİŞİM VE SESLİ BETİMLEME İLE İLGİLİ KAYNAKLAR

AB ENGELLİLİK STRATEJİSİ. (2010). Yürürlüğe Giriş Tarihi: 15 Kasım 2010. Son erişim: Ağustos 2018. file:///C:/Users/User/Downloads/dpb_engelli_kitapcigi.pdf

AÇAN, Z. (2001). *A Study of Sign Languages and Turkish Sign Language*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

AÇAN, Z. (2007). *A linguistic analysis on basic sentences types in Turkish Sign Language (TİD) with reference to non-manual activity*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

AIIC - International Association of Conference Interpreters. (2018). *AIIC recognises that conference interpreters use spoken and/or sign languages*. Son erişim Ağustos 2018: <https://aiic.net/search/authors/4338>.

AKALIN, Ş.H., ORAL, A. Z.ve CAVKAYDAR, S. (2014). *Türk İşaret Dili*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

ARIK, E. (2003). *Spatial representations in Turkish and Sign Language of Turkey (TİD)*. Yüksek Lisans Tezi. Amsterdam Üniversitesi, Hollanda.

ARIK, E. (2009). *Spatial Language: Insights from sign and spoken languages*. Doktora Tezi. Purdue Üniversitesi, West Lafayette, IN, ABD.

ARIK, E. (2012-2015). *Turkish Sign Language Bibliography- Türk İşaret Dili (TİD)*

Kaynakçası. <http://www.enginarik.com/turkish-sign-language-bibliography>.

ARUMI-RIBAS, M. ve P. ROMERO FRESCO. (2008). "A Practical Proposal for the Training of Respeakers". *The Journal of Specialised Translation* Issue 10 - July 2008. https://www.jostrans.org/issue10/art_arumi.pdf.

ASSIS ROSA, A. (2001). "Features of oral and written communication in subtitling". *(Multi) Media Translation: Concepts, Practices and Research*, (Ed.) Y. Gambier ve H. Gottlieb. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins. 213-221.

ATAMAN, A. (2009). *Engelsiz Üniversite Yasal Temeller*. Son erişim: Ağustos 2018. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/29816/engelsiz_universite_aysegul_ataman.pdf/2699c543-0e76-417c-b0bc-a855062c92fb.

AUDIO DESCRIPTION INTERNATIONAL. (2005). "Guidelines of Audio Description". Son erişim Ağustos 2018: <http://www.adinternational.org/ADGuidelines.html>.

BAARING, I. (2006). "Respeaking-based online subtitling in Denmark". *Intralinea, Special Issue*. http://www.intralinea.it/specials/respeaking/eng_open.php (consulted 26.2.2008).

BAKHTIN, M. M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*, (Ed.) C. Emerson ve M. Holquist, Çeviri: Vern W. McGee, Austin: University of Texas Press.

BAŞ, N. (2016). *Görsel-İşitsel Çeviri, Dublaj ve Sesli Betimleme*. Ankara: Grafiker Yayınları.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ. (2006) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 13 Aralık 2006. Son erişim Ağustos 2018. http://www.tiemf.org.tr/arsiv/mevzuatlar/bm_engellihaklarisozlesmesi.pdf.

BENECKE, B. (2004). "Audio description". *Meta*, 49 (1), 78-80. Son erişim Ağustos 2018: <https://www.erudit.org/revue/meta/2004/v49/n1/009022ar.html>. DOI: 10.7202/009022ar.

BENECKE, B. (2007). "Audio Description: Phenomena of information sequencing".

MuTra 2007. *LSP Translation Scenarios: Conference Proceedings*. Son erişim Ağustos 2018: http://www.euroconferences.info/proceedings/2007_Proceedings/2007_Benecke_Bernd.pdf.

BESEGHI, M. (2013). "Having fun in the classroom: Subtitling activities". *Language learning in higher education*, III/2 pp. 395-407.

BIANCHI, F. (2015). "Subtitling science: An efficient task to learn content and language". *Lingue e Linguaggi XV* 7-25.

BOGUCKI, L. ve DECKERT, M. (2015). Introduction, *Accessing Audiovisual Translation*. (Ed.) L. Bogucki ve M. Deckert. Lodz Studies in Language Vol 35, Frankfurt Am Mein: Peter Lang Edition, 9-10.

BORG, T. (2008). *Theater Surtitles: The aurally handicapped as target audience*, University of Tampere, School of Modern Languages and Translation Studies, Yüksek Lisans Tezi. file:///C:/Users/User/Downloads/borg_tanja.pdf.

BRANIGAN, E. (1992). *Narrative Comprehension and Film*, London and New York: Routledge.

BRANJE, C. J ve FELS, D. I. (2012). "LiveDescribe: Can Amateur Describers Create High-Quality Audio Description?". *Journal of Visual Impairment ve Blindness*, Vol: 106, No: 3, 154-165.

BRAUN, S. ve ORERO, P. (2010). "Audio description with audio subtitling- an emergent modality of audiovisual localization". *Perspectives*, 18:3, 173-188. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485687.

BRAUN, S. (2008). "Audio Description Research: State of the art and beyond". *Surrey Scholarship*. Son erişim Ağustos 2018: <http://epubs.surrey.ac.uk/translation/13>.

BRAUN, S. (2011). "Creating Coherence in Audio Description". *Meta*, 56 (3). 645-662. <https://www.erudit.org/revue/meta/2011/v56/n3/1008338ar.pdf>. DOI: 10.7202/1008338ar.

- BULMER, A. (2006). Integrated audio description. Son erişim Ağustos 2018:
www.developingaudiences.com/documents/envisage_transcript.doc.
- BURTON, J. (2009). "The Art and Craft of Opera Surtitling". *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. (Ed.) J. Diaz Cintas and G. Anderman, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 58-70.
- CAIMI, A. (2006). "Audiovisual Translation and Language Learning: The Promotion of Intralingual Subtitles". *The Journal of Specialised Translation*, VI, 85-98.
- CAMARA, L. ve ESPASA, E. (2011). "The Audio Description of Scientific Multimedia". *The Translator*, 17:2. 415-437. DOI: 10.1080/13556509.2011.10799496.
- CARROLL, M. ve J. IVERSSON. 1998. "Code of Good Subtitling Practice". *ESIST-European Association for Studies in Screen Translation*.
http://www.esist.org/ESIST%20Subtitling%20code_files/Code%20of%20Good%20Subtitling%20Practice_en.pdf.
- CHAUME VARELA, F. (2013). "The turn of audiovisual translation: New audiences and new technologies", *Translation Spaces* 2. 105-123. DOI 10.1075/ts.2.06cha.
- COOK, G. (2010). *Translation in Language Teaching*. UK: Oxford.
- CORRAL, A. ve LLADO, R. (2011). "Opera multi-modal translation: Audio describing Karol Szymanowski's Krol Roger for the Liceu theatre", Barcelona, *The Journal of Specialized Translation*, 15. 163.179. http://www.jostrans.org/issue15/art_corral.php.
- CROOK, T. (1999). *Radio Drama Theory and Practice*, London: Routledge.
- DE COSTER, K. ve MÜJLEIS, V. (2007). "Inter-sensorial translation: Visual art made up by words". *Media for All: Subtitling for the deaf, audio description and sign language*. (Ed.) J. Diaz-Cintas, P Orero ve A. Remael. Amsterdam: Rodopi, 189-200.
- DELABASTITA D. (1989). "Translation and Mass-Communication: Film and TV Translation as Evidence of Cultural Dynamics." *Babel* 35(4), 193–218.

- DEWOLF, L. (2001). "Surtitling Operas. With examples of Translations from German into French and Dutch", *(Multi)Media Translation: Concept, Practices and Research*. (Ed.) Y. Gambier ve H. Gottlieb, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins. 179-188.
- DI GIOVANNI, E. (2014). "Visual and narrative priorities of the blind and non-blind: eye-tracking and audio description". *Perspectives*, 22:1, 136-153. DOI: 10.1080/0907676X.2013.769610.
- DÍAZ CİNTAS, J. (2005). "Audiovisual Transla-tion Today. A Question of Accessibility for All". *Translating Today* 4, 3-5.
- DÍAZ CİNTAS, J. ve A. REMAEL. (2007). *Audiovisual Translation: Subtitling*, Manchester: St. Jerome Publishing.
- DÍAZ CİNTAS, J ve M. FERNÁNDEZ CRUZ, M. (2008). "Using subtitled video materials for foreign language instruction". *The didactics of audiovisual translation*, (Ed.) J. Díaz Cintas, Amsterdam, 201-14.
- DIKYUVA, H. (2011). *Aspect non-manual expressions in Turkish Sign Language (TİD)*. Yüksek Lisans Tezi. University of Central Lancashire: Preston, İngiltere.
- Directive 2007/65/EC of the European Parliament and the Council of December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, 2007, OJ L332:27-45. Son erişim: Ağustos 2018. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A124101>.*
- Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in the Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive), 2010. OJ L95:1-24. Son erişim: Ağustos 2018. <http://eur-lex.europa.eu/legal-> con-*

tent/EN/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2013%3A260%3AFUL.

EDGAR-HUNT, R., J. MARLAND, S. RAWLE. (2012). *Film Dili* (Özgün adı: The Language of Film). İstanbul: Literatür Yayınları.

EUGENI, C. (2006). "Introduzione al rispeaking televisivo". Son erişim 26.02.2018. http://www.intralinea.it/specials/respeaking/eng_more.php?id=444_0_41_0_M.

EUGENI, C. (2008). "A Sociolinguistic Approach to Real-time Subtitling: Respeaking vs. Shadowing and Simultaneous Interpreting". *English in International Deaf Communication, Linguistic Insights series*. (Ed.) C.J. Kellett Bidoli and E. Ochse, vol. 72, Bern: Peter Lang, 357-382.

FELS, D. I., ve UDO, J. P. ve DIAMOND, J. E. ve DIAMOND, J. I. (2006). "A comparison of alternative narrative approaches to video description for animated comedy". *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 100, 295-205.

FINBOW, S. (2010). "The state of audio description in the United Kingdom- from description to narration", *Perspectives*, 18:3. 215-229. DOI: 10.1080/0907676.2010.485685.

FIRAT, B. (2019). "Medya ürünlerinde işaret dili çevirmenliği" Yayımlanmamış bildiri, Kafkas Üniversitesi 6. Çeviri Seminerleri. Kars. 8.04.2019.

FOERSTER, A. (2010). "Towards a creative approach in subtitling: A case study". *New Insights into Audiovisual Translation and Media Accessibility, Media for All 2*. (Ed.) J. Diaz Cintas, A. Matamala ve J. Neves, Amsterdam: Rodopi. 81-98.

FRYER, L. (2010). "Audio description as audio drama- a practitioner's point of view". *Perspectives*, 18: 3, 205-213. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485681

FRYER, L. ve FREEMAN, J. (2013). "Cinematic language and the description of film: keeping AD users in the frame". *Perspectives*, 21:3. 412-426. DOI: 10.1080/0907676X.2012.693108.

GAMBIER, Y. (2006). "Multimodality and Audiovisual Translation". (Ed.). M. Carrol, H.

Gerymisch-Arbogast ve S. Nauert. *Proceedings from MuTra 2006: Audiovisual Translation Scenarios*. Son erişim: Ağustos 2018:
http://www.translationconcepts.org/pdf/2006_Gambier_Yves.pdf.

GOTTLIEB, H. 1992. "Subtitling- a new university discipline". *Teaching Translating and Interpreting*. (Ed.) C. Dollerup, Amsterdam: John Benjamins. 161-170.

GOTTLIEB, H. (2001). *Text, Translation and Subtitling- in theory and in Denmark*. Son erişim Ağustos 2018:
http://www.tolk.su.se/polopoly_fs/1.58139.1321532012!/gottlieb_2001c.pdf.

GÖKGÖZ, K. (2009). *Topics in Turkish Sign Language (Türk İşaret Dili, TID) Syntax: Verb movement, negation and clausal structure*. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

GRIESEL, Y. (2000). *Translation in Theater*. Frankfurt: Peter Lang.

GRIESEL, Y. (2009). "Surtitling: surtitles an other hybrid on a hybrid stage". *TRANS Revista de Traductologia*, Num. 13, Dossier. 119-127.
http://www.trans.uma.es/pdf/Trans_13/t13_119-127_YGriesel.pdf.

GÜVEN, M. (2018). "Sesli Betimleme Araştırmalarında Güncel Yönelimler". *Journal of Linguistics Research*. Vol. 29, Issue. 2, 107-127.

GÜVEN, M. (2017). "Türkçe Sesli Betimlemede Gönderimsel Ögeler". *Journal of Linguistics Research*. Vol. 28, Issue. 2, 1-20.

HAIG, R. (2005). "Verbalizing the visual: The construction of meaning in audio description". Son erişim Ağustos 2018: <http://rainahaig.com/index.php?id=60>.

HAY, J. (1998). "Subtitling and Surtitling". *Translation for the Media*, (Ed.) Yves Gambier, Manchester: St. Jerome. 131-138.

HERMAN, D. (2009). "Cognitive Narratology", P. Hühn, J. Pier vd. (ed.). *Handbook of Narratology*, Berlin/New York: Walter de Gruyter, 80-97.

- HOLLAND, A. (2009). "Audio description in the theatre and the visual arts: Images into words". *Audiovisual Translation: Language Transfer On Screen*. (Ed.) G. Anderman ve J. Diaz-Cintas. Basingtoke: Palgrave Macmillan, 170-185.
- ITC. (2000). ITC Guidelines on standards for audio description. Son erişim Ağustos 2018:
http://www.itc.org.uk/codes_guidelines/broadcasting/tv/sub_sign_audio/audio_description_stnds/?a=87101
- IVARSSON, J. ve M. CARROLL. (1998). *Subtitling*. Simrishamn: TransEdit.
- JAKOBSON, R. (1963). *Essais de linguistique générale*. Paris: Minuit.
- JIMENEZ HURTADO, C ve GALLEGO, S.S. (2013). "Multimodality, translation and accessibility: a corpus-based study of audio description". *Perspectives*, 21:4. 577-594. DOI: 10.1080/0907676X.2013.831921.
- KARAMITROGLOU, F. (1998). "A proposed set of subtitling standard in Europe". *Translation Journal*, 2:2. <http://accurapid.com/journal/04stndrd.htm>.
- KAYA, M. (2019) RTÜK – "Görme ve İşitme Engellilere Yönelik Hizmetler Paneli". Yayımlanmamış konuşma metni.
- KOBAL, H. Ş., ve ŞENTURAN, Ş. (1995). *İşaret Dili Alfabesi*. Ankara.
- KRESS, G. (2010). *Multimodality: A social se-miotic approach to contemporary communication*, London: Routledge.
- KRUGER, J-L. (2010). "Audio narration: re-narrativising film", *Perspectives*, 18:3. 231-249. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485686.
- KUBUŞ, O. (2008). *An Analysis of Turkish Sign Language (TİD) phonology and morphology*. Yüksek Lisans tezi. ODTÜ, Ankara.
- LUCKMANN, T. (1990). "Social communication, dialogue and conversation." *The Dynamics of Dialogue*. (Ed.) I. Markova ve K. Foppa. Hemel ve Hempstead:

Harvester and W heatsheaf, 45-61.

MAKAROĞLU, B. (2012). *Türk İşaret Dili'nde soru: Kaş hareketlerinin dilsel çözümlemesi*. Yüksek Lisans tezi. Ankara Üniversitesi.

MARZA IBANEZ, A. (2010). "Evaluation criteria and film narrative. A frame to teaching relevance in audio description". *Perspectives*, 18:3. 143-153. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485682.

MASZEROWSKA, A. (2015). "Highlight the lights: Towards strategies for audio describing lightening in film". *Perspectives*, 23:3. 406-423. DOI:10.1080/0907676X.2014.996235.

MATAMALA, A. ve REMAEL, A. (2015). "Audio-description reloaded: An analysis of visual scenes in 2012 and Hero". *Translation Studies*, 8:1. 63-81. DOI: 10.1080/14781700.2014.943678.

MATAMALA, A. ve Romero-Fresco, P. ve Daniluk, L. (2017). "The Use of Respeaking for the Transcription of Non-Fictional Genres An Exploratory Study". *inTRAlinea Volumes*
http://www.intralinea.org/specials/article/the_use_of_respeaking_for_the_transcription_of_non_fictional_genres.

MATEO, M. (2001). "Performing musical texts in a target language: The case of Spain". *Across Languages and Cultures*, 2. 31-50.

MCCLARTY, R. (2012). "Towards a Multidisciplinary Approach in Creative Subtitling". *MonTi* 4. 133-153. <http://dx.doi.org/10.6035/MonTI.2012.4.6>.

MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU (MYK). (2012). MYK Çalışma Grubu Tarafından Taslak Meslek Standardı Hazırlandı. Son erişim Ağustos 2018:
<https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/haberler/34-meslek-standartlar-dairesi-bakanl/1056-myk-calma-grubu-tarafndan-taslak-meslek-standard-hazrlan%202012>.

MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU (MYK). (2012). Ulusal Meslek Standardı: Çevirmen (Seviye 6). Son erişim Ağustos 2018:

https://portal.myk.gov.tr/index.php?dl=2016/1/13/0.290311001452678984_cevirmen_seviye_6_ums.pdf.

MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU (MYK). (2018). İşaret Dili Çevirmeni (Seviye 6)

Taslak Yeterliliği Hazırlandı <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/haberler/34-meslek-standartlar-dairesi-bakan/1794-aret-dili-cevirmeni-seviye-6-taslak-yeterlili-hazrland>.

MITTERER, H. ve J.M. MCQUEEN. (2009). "Foreign Subtitles Help but Native-Language Subtitles Harm Foreign Speech Perception". *PLoS ONE*, IV/11 1-5.

MONACO, J. (2000). *How to Read a Film. Movies, media and multimedia*. New York: Oxford University Press.

NEVES, J. (2005). *Audiovisual Translation: Subtitling for the Deaf and Hard-of-Hearing*. School of Arts, Roehampton- University of Surrey.

Roehampton.openrepository.com/roehampton/handle/10142/12580

C:/users/user/downloads/neves%20audiovisual.pdf.

NEVES, J. (2008). "10 fallacies about Subtitling for the d/Deaf and the hard of hearing". *JoSTrans- The Journal of Specialised Translation*, Issue 10. 128-143.

http://www.jostrans.org/issue10/art_neves.pdf.

NEVES, J. (2009). "Interlingual Subtitling for the Deaf and Hard of Hearing", *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*, (Ed.) J. Diaz Cintas and G. Anderman, Basingstoke: Palgrave Macmillan. 151-169.

NEVES, J. (2012). "Multi-sensory approaches to (audio)describing visual art"..*Multidisciplinarity in audiovis-ual translation*. (Ed.) R. Agost, E. Di Giovanni ve P. Orero. *Monti*, 4, 277-293.

OFCOM. (2008). Code on Television Access Services. Son erişim Ağustos 2018: http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/other_codes/ctas.pdf.

OKYAYUZ, A. Ş. (2016). *Altyazı Çevirisi*. Ankara: Siyasal Yayınevi.

OKYAYUZ, A.Ş. ve KAYA, M. 2016. "Erişim Çağında Azınlığa Gönderim ve bir Çeviri

Türü olarak Sesli Betimleme”. *The Journal of Academic Social Science*. Number 51. Autumn III.2016.

OKYAYUZ, A.Ş. ve KAYA, M. 2017. *Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi*. Ankara: Siyasal Yayınevi.

OKYAYUZ, A.Ş. (2017) “Sesli Betimlemenin Çeviribilim Sınıflarında Tanıtımı İçin Bir Eğitim Bileşeni Önerisi”. *Turkish Studies*. 22/12, 559-586.

OKYAYUZ, Ş., FIRAT, B., ORAL, Z. (2017) *Sağırkların ayrıntılı altyazı ve işaret dili çevirisiyle görsel-işitsel ürünlere erişimine ilişkin anket çalışması*. Yayımlanmamış.

ORAL, A. Z. (2017). *Türk İşaret Dili Çevirisi*. Siyasal Kitabevi, Ankara.

ORERO, P. (2005). “Audio Description: Professional Recognition, Practice and Standards in Spain”. *Translation Watch Quarterly*, 1.1, 7-18.

ORERO, P. (2008). “Three different receptions of the same film”. *European Journal of English Studies*, 12:2, 179-193. DOI: 10.1080/13825570802151454.

ÖZKUL, A. (2013). *A phonological and morphological analysis of instrumental noun-verb pairs in Turkish Sign Language*. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

PAVESI, M. ve E. PEREGO. (2008). “Tailor-made interlingual subtitling as a means to enhance second language acquisition”. *The didactics of audiovisual translation*, (Ed.) J. Díaz Cintas. Amsterdam, 215-26.

PELI, E. ve FINE, E. M. (1996). “Evaluating visual information provided by audio description”. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 90, 378-385.

PETTITT, B. ve SHARPE, K. ve S. COOPER, S. (1996). AUDETEL: “Enhancing telesight for visually impaired people”. *British Journal of Visual Impairment*, 14, 48-52.

PUJOL, J. ve ORERO, P. (2007). “Audio Description Precursors: Ekphrasis, Film Narrators and Radio Journalists”. *Translation Watch Quarterly*, 3:2, 49-60.

- RAI, S. ve GREENING, J. ve PETRÉ L. (2010). *A Comparative Study of Audio Description Guidelines Prevalent in Different Countries*, London: RNIB.
http://audiodescription.co.uk/uploads/general/RNIB._AD_standards.pdf.
- RAMOS CARO, M. (2016). "Testing audio narration: the emotional impact of language in audio description". *Perspectives*. DOI: 10.1080/0907676X.2015.1120760.
- RAMOS PINTO, S. (2012). "Audiovisual Translation in Portugal: The Story so Far". *Anglo Saxonica Ser III N 3*. (Ed.) A. Pym ve A. Assis Rosa, Special Edition.
<http://www.ulices.org/anglo-saxonica/serie-iii-no-3-2012.html>.
- RAMOS, M. (2015). "The emotional experience of films: does Audio Description make a difference?" *The Translator*, 21:1, 68-94. DOI: 10.1080/13556509.2014.994853.
- REMAEL, A. (2003). "Mainstream Narrative Film Dialogue and Subtitling". *The Translator*. Volume 9, Number 2. 225-247.
- REMAEL, A. ve B. VAN DER VEER. (2006). "Real-time Subtitling in Flanders: Needs and Teaching". *Intralinea, Special Issue*.
http://www.intralinea.it/specials/respeaking/eng_open.php
- REMAEL, A. ve VERCAUTEREN, G. (2007). "Audio Describing the Exposition Phase of Films, Teaching Students What to Choose". *Trans* 11, 73-94.
- REDZIOCH-KORKUZ, A. (2015). "Media Accessibility and Opera in Poland". *Accessing Audiovisual Translation*. (Ed.) L. Bogucki ve M. Deckert. Lodz Studies in Language, Vol 35, Frank-furt Am Mein: Peter Lang Edition, 149-162.
- RESMÎ GAZETE. (2006). Türk İşaret Dili Sisteminin Oluşturulması ve Uygulanmasına Yönelik Usul Ve Esasların Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik. Son erişim Ağustos 2018: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060414-2.htm>.
- RESMÎ GAZETE. (2009). Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme. Son erişim Ağustos 2018: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>
- SALWAY, A. (2007). "A corpus-based analysis of audio description". *Media for all*:

subtitling for the deaf, audio description and sign language. (Ed.) J. Diaz Cintas, P. Orero ve A. Remael Amsterdam: Rodopi. 151-174.

SESLİ BETİMLEME DERNEĞİ (SEBEDER) (2018). Hakkımızda. Son erişim Austos 2018: <http://sebeder.org/hakkimizda.php>.

SESLİ BETİMLEME DERNEĞİ (SEBEDER) (2019). *Türkçe Dil İçerikli Ayrıntılı Altyazı Uygulamalarını Araştırma Ve İyileştirme Projesi*. Ekim 2018-Şubat. Ankara: SEBEDER.

SEVİNÇ, A. M. (2006). *Grammatical relations and word order in Turkish Sign Language (TİD)*. Yüksek Lisans tezi. ODTÜ, Ankara.

SNYDER, J. (2007). "Audio description: The visual made verbal". *International Journal of Arts in Society*, 2 (2), 99-104.

SNYDER, J. (2008). "The visual made verbal"., *The didactics of audiovisual translation*, (Ed.) J. Diaz-Cintas. Amsterdam: John Benjamins, 191-198.

SZYMAŃSKA B. ve M. ZABROCKA. (2015). "Audio description as a verbal and audio technique of capturing films". *Accessing Audiovisual Translation*. (Ed.) L. Bogucki ve M. Deckert. (s.117-136). Frankfurt:Peter Lang Edition.

SZARKOWSKA, A. (2013). "Towards interlingual subtitling for the deaf and hard of hearing". *Perspectives: Studies in Translatology*, 21(1). 68-81. DOI: 10.1080/0907676X.2012.722650.

TALAVÁN, N. (2007). "Learning Vocabulary through Authentic Video and Subtitles". *TESOL-Spain Newsletter XXXI* 5-8.

TANIŞ POLAT, N. (2011). *Çeviribilim ve Dilbilim Bağlamında Türkiye’de Sesli Betimlemenin Yeri ve Önemi*, Ç.Ü. Çukurova Üniversitesi-Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Türkoloji-Makale Bilgi Sistemi. Son erişim Ağustos 2018: http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/np_betimleme/np_betimleme.htm.

TANIŞ-POLAT, N. (2009). "Çeviribilim ve Dilbilim Bağlamında Türkiye’de Sesli

Betimlemenin Yeri ve Önemi". *Dilbilim Araştırmaları*, 2009, 1-10.

TAŞÇI, S. S. (2013). *Phonological and morphological aspects of lexicalized fingerspelling in Turkish Sign Language (TİD)*. Yüksek Lisans Tezi.

TAYLOR CHR. J. (2003) "Multimodal Transcription in the Analysis, Translation and Subtitling of Italian Films". *The Translator*, IX/ 2, 191-205.

TÖRNQVIST, E. 1995. "Fixed pictures, changing words. Subtitling and dubbing the film *Babettes Goesebud*". *TijdSchrift voor Skandinavstick* 16:1. 47-64.

TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU (TRT). (2018). *Engelsiz TRT*. Son erişim Ağustos 2018: <http://engelsiztrt.tv/>.

UDO, J. P. ve D. I. FELLS. (2009). "The beginnings of a new theatrical tradition: Sighted students describe school play for blind and low-vision audience". *Universal Access in the Information Society*. Son erişim Ağustos 2018: <http://www.ijea.org/v10n20/v10n20.pdf>.

UDO, J. P. ve D. I. FELLS. (2010). "Re-fashioning fashion: An exploratory study of live audio described fashion Show", *Universal Access in the Information Society*, 9 (1), 63-75.

UDO, J. P. ve D. I. FELLS. (2010b). "Universal Design on Stage: live audio description for theatrical performances", *Perspectives*, 18:3, 189-203. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485683.

UDO, J. P. ve ACEVEDO, B. ve FELLS, D. I. (2010). "Horation audio describes Shakespeare's Hamlet: Blind and low-vision theatre-goers evaluate an unconventional audio description strategy". *British Journal of Visual Impairment*, 28 (2), 139-156.

UTSUKARCI, O ve ÖZDEMİR, D. (2019). *Sağırklar konfederasyonu'nun sağırkların eğitimi konusunda araştırma ve öneriler raporu Ocak 2019*. Yayımlanmamış Rapor.

VANDERPLANK, R. (1988). "The value of teletext subtitling in language learning". *ELT*

Journal, XLII, 272-81.

VERCAUTEREN, G. (2007). "Towards a European Guideline for Audio-Description".

Media for All: Subtitling for the Deaf, Audio Description and Sign Language, (Ed.) J. Diaz-Cintas, P. Orera ve A. Remael. Amsterdam: Rodopi, 139-150.

VERCAUTEREN, G. (2012). "Narratological Approach to Content Selection in Audio-

Description: Towards a strategy for the Description of Narratological Time", *MonTi* 4: 207-232. DOI: 10.6035/MonTi.2012.9.9.

WILLIAMS, G. F. (2009). *bbc.co.uk Online subtitling Editorial Guidelines V1.1*. G.F.

Williams tarafından

derlenmiştir. http://www.bbc.co.uk/guidelines/futuremedia/accessibility/subtitling_guides/online_sub_editorial_guidelines_vs1_1.pdf.

WILLIAMS, H. ve THORNE, H. (2000). "The value of teletext subtitling as a medium for language learning". *System* XXVIII, 217-28.

WOODS, D. (2006). "StopGAP case study report: Audio description with an integrated dance company". Son erişim:

http://www.developingaudiences.com/documents/envisage_transcript.doc.

WURM, S. (2007). "Intralingual and Interlingual Subtitling: A Discussion of the Mode

and Medium in Film Translation". *The Sign Language Translator and Interpreter (SLTI)* Volume 1, Number 1. 115-141.

YILMAZ, E., KOLIVAR, E ve OKYAYUZ, A.Ş. (2018). "Audio description in Turkey: A

Look at Quality Norms and Assessment". *UMAQ International Conference*

"Understanding Quality in Media Accessibility" 04 - 05 June 2018, Universitat Autònoma de Barcelona, Spain. Yayımlanmamış konferans bildirisi.

ZAREI, A.A., ve Z. RASHVAND, Z. (2011). "The effect of interlingual and intralingual,

verbatim and nonverbatim subtitles on L2 vocabulary comprehension and production". *Journal of Language Teaching Research*, II/3 618-25 (May).

ZATLIN, P. (2005). *Theatrical Translation and Film Adaptation, A Practitioner's View*,

Clevedon: Multilingual Matters.

ZESHAN, U. (2002). "Sign Language in Turkey: The story of a hidden language." *Turkic Languages*, 6 (2).229-274.

ZESHAN, U. (2003). "Aspects of Türk Isaret Dili (Turkish Sign Language)". *Sign Language and Linguistics* 6 (1), 43-75.

SESLİ BETİMLEME METİN YAZIMI İLE İLGİLİ KAYNAKLAR

Baş, N. (2016). *Görsel-İşitsel Çeviri: Dublaj ve Sesli Betimleme*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Benecke, B. (2004). Audio description. *Meta*, 49 (1), 78-80.

<https://www.erudit.org/revue/meta/2004/v49/n1/009022ar.html>. DOI: 10.7202/009022ar.

Braun, S. (2011). Creating Coherence in Audio Description. *Meta*, 56 (3), 645-662.

<https://www.erudit.org/revue/meta/2011/v56/n3/1008338ar.pdf>. DOI: 10.7202/1008338ar.

Chaume Varela, F. (2013). The turn of audiovisual translation: New audiences and new Technologies. *Translation Spaces* 2, 105-123. DOI 10.1075/ts.2.06cha.

Diaz Cintas, J. (2008). Audiovisual Translation Comes of Age. D. Chiaro, C. Heiss ve C. Bucaria (Ed.), *Between Text and Image: Updating Research in Screen Translation* (s.1-10). Amsterdam: John Benjamins.

Edgar-Hunt, R., J. Marland, S. Rawle. (2012). *Film Dili*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Finbow, S. (2010). The state of audio description in the United Kingdom- from description to narration. *Perspectives*, 18:3, 215-229. DOI: 10.1080/0907676.2010.485685.

Fryer, L. (2010). Audio description as audio drama- a practitioner's point of view. *Perspectives*, 18: 3, 205-213. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485681.

- Hernandez Bartolomé, A. I. ve G. Mendiluce Cabrera. (2004). Audiodescription: Translating Images into Words for Spanish Visually Impaired People. *Meta*, 49 (2), 264-277. <http://id.erudit.org/iderudit/009350ar>. DOI: 10.7202/009350ar.
- Holland, A. (2009). Audio Description in the Theater and the Visual Arts: Images into Words. J. Diaz Cintas ve G. Anderman(Ed.). *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen* (s. 170-185). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kruger, J-L. (2010). Audio narration: re-narrativising film. *Perspectives*, 18:3, 231-249. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485686.
- Matamala, A. ve A. Remael. (2015). Audio-description reloaded: An analysis of visual scenes in 2012 and Hero. *Translation Studies*, 8:1, 63-81. DOI: 10.1080/14781700.2014.943678.
- Maszerowska, A. (2015). Highlight the lights: Towards strategies for audio describing lightening in film. *Perspectives*, 23:3, 406-423. DOI:10.1080/0907676X.2014.996235.
- Okyayuz A. Ş. (2016). *Altyazı Çevirisi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Okyayuz, A. Ş ve M. Kaya. (2016). Erişim Çağında Azınlığa Gönderim ve Bir Çeviri Türü Olarak Sesli Betimleme. *International Journal of Social Science*, Autumn III, 2016, Number: 51, 15-32. DOI: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3803>
- Orero, P. (2005). Audio Description: Professional Recognition, Practice and Standards in Spain. *Translation Watch Quarterly*, 1.1, 7-18. http://www.translocutions.com/tsi/twq/transation_watch_quarterly_December2005_issue1_sample.pdf.
- Orero, P. (2008). Three different receptions of the same film. *European Journal of English Studies*, 12:2, 179-193. DOI: 10.1080/13825570802151454.
- Pujol, J. ve P. Orero. (2007). Audio Description Precursors: Ekphrasis, Film Narrators and Radio Journalists. *Translation Watch Quarterly*, 3:2, 49-60.

- Remael, A. ve G. Vercauteren. (2007). Audio Describing the Exposition Phase of Films, Teaching Students What to Choose, *Trans* 11, 73-94.
- Salway, A. (2007). A corpus-based analysis of audio description. J. Diaz Cintas, P. Orero ve A. Remael (Ed.). *Media for All: Subtitling for the deaf, audio description and sign language* (s.151-174). Amsterdam: Rodopi.
- Snyder, J. (2008). The visual made verbal. J. Diaz-Cintas (Ed.) *The didactics of audiovisual translation* (s.191-198). Amsterdam: John Benjamins.
- Szymańska B. ve M. Zabrocka. (2015). Audio description as a verbal and audio technique of capturing films. L. Bogucki ve M. Deckert (Ed). *Accessing Audiovisual Translation* (s.117-136). Frankfurt:Peter Lang Edition.
- Udo, J. P., B. Acevedo ve D. I. Fels. (2010). Horation audio describes Shakespeare's Hamlet: Blind and low-vision theatre-goers evaluate an unconventional audio description strategy. *British Journal of Visual Impairment*, 28 (2), 139-156.
- AB Engellilik Stratejisi* (2010). Yürürlüğe Giriş Tarihi: 15 Kasım 2010.
file:///C:/Users/User/Downloads/dpb_engelli_kitapcigi.pdf. (Erişim Tarihi: 01.05.2016).
- Audio Description International* (2005). Guidelines of Audio Description.
<http://www.adinternational.org/ADGuidelines.html>. (Erişim Tarihi: 01.05.2016).
- Benecke, B. (2004). "Audio description". *Meta*, 49 (1). 78-80.
<https://www.erudit.org/revue/meta/2004/v49/n1/009022ar.html>. DOI: 10.7202/009022ar. (Erişim Tarihi: 01.05.2016).
- (2007). "Audio Description: Phenomena of information sequencing".
MuTra 2007. LSP Translation Scenarios: Conference Proceedings.
http://www.euroconferences.info/proceedings/2007_Proceedings/2007_Benecke_Bern_d.pdf. (Erişim Tarihi: 01.05.2016)
- Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi* (2006) Yürürlüğe Giriş Tarihi: 13 Aralık 2006. http://www.tiemf.org.tr/arsiv/mevzuatlar/bm_engellihaklarisozlesmesi.pdf.

(Erişim Tarihi: 01.05.2016)

Bogucki, L. ve M. Deckert (2015). "Introduction." *Accessing Audiovisual Translation*. L. Bogucki ve M. Deckert (ed.). Lodz Studies in Language Vol 35. Frankfurt Am Mein: Peter Lang Edition. 9-10.

Branje, C. J ve D. I. Fels (2012). "LiveDescribe: Can Amateur Describers Create High-Quality audio Description?" *Journal of Visual Impairment & Blindness*. Vol: 106, No: 3. 154-165.

Braun, S. (2008). "Audio Description Research: State of the art and beyond." Surrey Scholarship. <http://epubs.surrey.ac.uk/translation/13>. (Erişim Tarihi: 01.05.2016)

----- (2011). "Creating Coherence in Audio Description." *Meta*, 56 (3). 645-662. <https://www.erudit.org/revue/meta/2011/v56/n3/1008338ar.pdf>. DOI: 10.7202/1008338ar.

Braun, S ve P. Orero (2010). "Audio description with audio subtitling- an emergent modality of audiovisual localization." *Perspectives*, 18:3. 173-188. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485687.

Bulmer, A. (2006). "Integrated audio description". www.developingaudiences.com/documents/envisage_transcript.doc. (Erişim Tarihi: 01.05.2016)

Buz Devri (Ice Age) (2002). Yönetmen: Chris Wedge, Carlos Saldanha. Yapım Şirketi: Twentieth Century Fox Film Corporation, Blue Sky Studios, Twentieth Century Fox Animation. http://www.imdb.com/title/tt0268380/?ref=fn_al_tt_1

Camara, L. ve E. Espasa (2011) "The Audio Description of Scientific Multimedia." *The Translator*, 17:2. 415-437. DOI: 10.1080/13556509.2011.10799496.

Corral, A. ve R. Llado (2011). "Opera multimodal translation: Audio describing Karol Szymanowski's Krol Roger for the Liceu theatre, Barcelona." *The Journal of Specialized Translation*, 15. 163.179. http://www.jostrans.org/issue15/art_corral.php.

Crook, T. (1999). *Radio Drama Theory and Practice*. London: Routledge.

De Coster, K. ve V. Müjleis (2007).” Intersensorial translation: Visual art made up by words”. J. Diaz-Cintas, P Orero ve A. Remael (ed.). *Media for All: Subtitling for the deaf, audio description and sign language*. Amsterdam: Rodopi. 189-200.

Di Giovanni, E. (2014). “Visual and narrative priorities of the blind and non-blind: eye-tracking and audio description”. *Perspectives*, 22:1. 136-153. DOI: 10.1080/0907676X.2013.769610.

Diaz-Cintas, J. (2005). “Audiovisual Translation Today. A Question of Accessibility for All.” *Translating Today* 4. 3-5.

Directive 2007/65/EC of the European Parliament and the Council of December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities. 2007. OJ L332:27-45. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A124101a>. (Erişim Tarihi: 01.05.2015)

Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in the Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive). 2010. OJ L95:1-24. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2013%3A260%3AFULL>. (Erişim Tarihi: 01.05.2016)

Fels, D. I., Udo, J. P., Diamond, J. E. ve J. I. Diamond (2006). “A comparison of alternative narrative approaches to video description for animated comedy.” *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 100. 295-205.

Finbow, S. (2010) “The state of audio description in the United Kingdom- from description to narration.” *Perspectives*, 18:3. 215-229. DOI: 10.1080/0907676.2010.485685.

Fryer, L. (2010). "Audio description as audio drama- a practitioner's point of view." *Perspectives*, 18: 3. 205-213. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485681.

Fryer, L. ve J. Freeman (2013). "Cinematic language and the description of film: keeping AD users in the frame." *Perspectives*, 21:3. 412-426. DOI: 10.1080/0907676X.2012.693108.

Gambier, Y. (2006). "Multimodality and Audiovisual Translation." Proceedings from MuTra 2006: *Audiovisual Translation Scenarios*. M. Carrol, H. Gerymisch-Arbogast ve S. Nauert (ed). http://www.translationconcepts.org/pdf/2006_Gambier_Yves.pdf. (Erişim Tarihi: 01.05.2016).

Gottlieb, H. (2001). "Text, Translation and Subtitling- in theory and in Denmark." http://www.tolk.su.se/polopoly_fs/1.58139.1321532012!/gottlieb_2001c.pdf. (Erişim Tarihi: 1.05.2016)

Haig, R. (2005). "Verbalizing the visual: The construction of meaning in audio description." <http://rainahaig.com/index.php?id=60>. (Erişim Tarihi: 1.05.2016).

Hayat Öpücüğü (2015). Yönetmen: Şenol Sönmez. Yapım Şirketi: Besiktas Kültür Merkezi (BKM). <http://www.imdb.com/title/tt5036442/>

Herman, D. (2009). "Cognitive Narratology". P. Hühn, J. Pier ve diğerleri (ed.). *Handbook of Narratology*. Berlin/New York: Walter de Gruyter. 80-97.

Holland, A. (2009). "Audio description in the theatre and the visual arts: Images into words." G. Anderman ve J. Diaz-Cintas (ed.). *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Basingtoke: Palgrave Macmillan. 170-185.

Hürriyet TV (2013). "Sesli Betimleme ile Dizi ve Filmler Herkese Açık." Haber Yükleme Tarihi:26.12.2013 http://webtv.hurriyet.com.tr/haber/sesli-betimleme-ile-dizi-ve-filmler-herkese-acik_85493. (Erişim tarihi: 1.05.2016)

ITC (2000). ITC Guidelines on standards for audio description.

http://www.itc.org.uk/codes_guidelines/broadcasting/tv/sub_sign_audio/audio_descripti

[on_stnds/?a=87101](#). (Erişim Tarihi: 01.05.2016)

Jakobson, R. (1963). *Essais de linguistique g n rale*. Paris: Minuit.

Jimenez Hurtado, C ve S. S. Gallego (2013). "Multimodality, translation and accessibility: a corpus-based study of audio description." *Perspectives*, 21:4. 577-594. DOI: 10.1080/0907676X.2013.831921.

Kayıp Balık Nemo (Finding Nemo) (2003). Yönetmen: Andrew Stanton, Lee Unkrich. Yapım Şirketi: Walt Disney Pictures, Pixar Animation Studios, Disney Enterprises. <http://www.imdb.com/title/tt0266543/>

Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.

Kruger, J-L. (2010). "Audio narration: re-narrativising film." *Perspectives*, 18:3. 231-249. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485686.

Marza Ibanez, A. (2010). "Evaluation criteria and film narrative. A frame to teaching relevance in audio description." *Perspectives*, 18:3. 143-153. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485682.

Maszerowska, A. (2015). "Highlight the lights: Towards strategies for audio describing lightening in film." *Perspectives*, 23:3. 406-423. DOI:10.1080/0907676X.2014.996235.

Matamala, A. ve A. Remael (2015) "Audio-description reloaded: An analysis of visual scenes in 2012 and Hero". *Translation Studies*, 8:1. 63-81. DOI: 10.1080/14781700.2014.943678.

Mazur, I ve A. Chmiel (2012). "Towards common European audio description guidelines: results of the Pear Tree Project." *Perspectives*, 20:1. 5-23. DOI: 10.1080/0907676X.2011.632687.

Monaco, J. (2000). *How to Read a Film. Movies, media and multimedia*. New York: Oxford University Press.

Neves, J. (2012) "Multi-sensory approaches to (audio)describing visual art". R. Agost, E. Di Giovanni ve P. Orero (ed.). *Multidisciplinarity in audiovisual translation –Monti*, 4. 277-293.

Ofcom (2008). *Code on Television Access Services*.

<http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/other-codes/ctas.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.05.2016)

Okyayuz, A. Ş. (2016). *Altyazı Çevirisi*. Ankara: Siyasal Yayınevi.

Orero, P. (2005). "Audio Description: Professional Recognition, Practice and Standards in Spain." *Translation Watch Quarterly*, 1.1. 7-18.

----- (2008). "Three different receptions of the same film". *European Journal of English Studies*, 12:2. 179-193. DOI: 10.1080/13825570802151454.

Peli, E. ve E. M. Fine (1996). "Evaluating visual information provided by audio description." *Journal of Visual Impairment and Blindness* 90. 378-385.

Pettitt, B., K. Sharpe ve S. Cooper (1996). "AUDETEL: Enhancing telesight for visually impaired people". *British Journal of Visual Impairment* 14. 48-52.

Pujol, J. ve P. Orero (2007). "Audio Description Precursors: Ekphrasis, Film Narrators and Radio Journalists". *Translation Watch Quarterly* 3:2. 49-60.

Rai, S., Greening, J., ve L. Petré (2010). *A Comparative Study of Audio Description Guidelines Prevalent in Different Countries*, London: RNIB.

http://audiodescription.co.uk/uploads/general/RNIB_AD_standards.pdf. (Erişim Tarihi: 01.05.2016)

Ramos, M. (2015). "The emotional experience of films: does Audio Description make a difference?" *The Translator*, 21:1. 68-94. DOI: 10.1080/13556509.2014.994853.

Ramos Caro, M. (2016). "Testing audio narration: the emotional impact of language in audio description." *Perspectives*. DOI: 10.1080/0907676X.2015.1120760.

Redzioch-Korkuz, A. (2015). "Media Accessibility and Opera in Poland". *Accessing Audiovisual Translation*. L. Bogucki ve M. Deckert (ed.). Lodz Studies in Language Vol 35. Frankfurt Am Mein: Peter Lang Edition. 149-162.

Remael, A. ve G. Vercauteren (2007). "Audio Describing the Exposition Phase of Films. Teaching Students What to Choose." *Trans* 11. 73-94.

------(2010). "The translation of recorded audio description from English into Dutch." *Perspectives*, 18:3. 155-171.

DOI:10.1080/0907676X.2010.485684.

Salway, A. (2007) "A corpus-based analysis of audio description". J. Diaz Cintas, P. Orero ve A. Remael (ed.). *Media for All: Subtitling for the deaf, audio description and sign language*. Amsterdam: Rodopi. 151-174.

Sesli Betimleme Derneği. "Hakkımızda." <http://sebeder.org/HAKKIMIZDA-2.html>. (Erişim tarihi: 1.05.2016)

SGK Rehberi- Çalışan, Emekli ve İşverenin Haber Portalı (2013). "Türkiye'deki engellilere ilişkin en detay bilgiler." Haber Tarihi: 14 Ekim 2013 Pazartesi 20:30 / Kaynak : SGK Rehberi. <http://www.sgkrehberi.com/haber/11037>. (Erişim tarihi: 1.05.2016)

Snyder, J. (2007). "Audio description: The visual made verbal". *International Journal of Arts in Society*, 2 (2). 99-104.

------(2008). "The visual made verbal." J. Diaz-Cintas (ed.). *The didactics of audiovisual translation*. Amsterdam: John Benjamins. 191-198.

Tanış Polat, N. (2011). "Çeviribilim ve Dilbilim Bağlamında Türkiye'de Sesli Betimlemenin Yeri ve Önemi." Ç.Ü. Çukurova Üniversitesi-Türkoloji Araştırmaları Merkezi. Türkoloji-Makale Bilgi Sistemi. http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/np_betimleme/np_betimleme.htm. (Erişim tarihi: 1.5.2016)

Teknolojioku.com. "Turkcell görme engelliler için Cepten Sesli Betimleme hizmete girdi." Haber Tarihi: 21/10/2015 13:51. <http://www.teknolojioku.com/haber/turkcell-gorme-engelliler-icin-cepten-sesli-betimleme-hizmete-girdi-31446.html>. (Erişim tarihi: 1.5.2016)

Udo, J. P. ve D. I. Fels. (2009) The beginnings of a new theatrical tradition: Sighted students describe school play for blind and low-vision audience." *Universal Access in the Information Society*. <http://www.ijea.org/v10n20/v10n20.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.05.2016).------(2010). "Re-fashioning fashion: An exploratory study of live-audio described fashion show." *Universal Access in the Information Society*, 9 (1). 63-75.------(2010b). "Universal Design on Stage: live audio description for theatrical performances." *Perspectives*, 18:3. 189-203. DOI: 10.1080/0907676X.2010.485683.

Udo, J. P., Acevedo, B., ve D. I. Fels (2010)."Horation audio describes Shakespeare's Hamlet: Blind and low-vision theatre-goers evaluate an unconventional audio description strategy." *British Journal of Visual Impairment*, 28 (2). 139-156.

Veda (2010). Yönetmen: Züfü Livaneli. Yapım Şirketi: Kamera Film. http://www.imdb.com/title/tt1586001/?ref_=fn_al_tt_1.

Vercauteren, G. (2007). "Towards a European Guideline for Audio-Description". J. Diaz-Cintas, P. Orera ve A. Remael (ed.). *Media for All: Subtitling for the Deaf, Audio Description and Sign Language*. Amsterdam: Rodopi. 139-150.

------(2012). "Narratological Approach to Content Selection in Audio-Description: Towards a strategy for the Description of Narratological Time." *MonTi 4*: 207-232. DOI: 10.6035/MonTi.2012.9.9.

Woods, D. (2006) "StopGAP case study report: Audio description with an integrated dance company." http://www.developingaudiences.com/documents/envisage_transcript.do